

о.Франц Гаттлер

# **КРИВАВА НЕЗАБУДКА**

Хресна дорога Спасителя

Упорядник о. Ігор Цар

## ПРИГОТУВАННЯ ДО ХРЕСНОЇ ДОРОГИ

На стрімкій горі лежав важкохворий чоловік і, думаючи про Святі Тайни, очікував смерті. Надходила остання ніч. Просив людей, які були при ньому, аби ще раз покликали священника, щоб поблагословив його на дорогу до вічності. Священник прийшов. Було це взимку. Дорога важка, місцями сніг, ожеледь. Коли хворий помер, священник сам повертався до села, яке розмістилося в долині. Не судилося дійти додому. Над пропастью посковзнувся, не втримався на вузькій дорозі і впав у безодню. На світанку знайшли його люди цілком розтрошеного. Священник був людиною дуже побожною, добродушною і тому його любило все село. На похорон прийшла вся громада, кожен хотів віддати йому останню шану. На пам'ять про цю подію на місці, де сталось нещастя, поставлено великий хрест. Ще довго потім сходилися туди люди, повні вдячності і любови – молились за свого отця-пароха. З роками це місце стало відпустовим. Коли чужі люди розпитували чому парохіяни моляться на цьому місці, ті їм розповідали багато про свого духовного отця, і закінчували гіркими словами: «Такого священника вже більше ніколи не матимемо».

Може і не думала про те чесна громада, що ставлячи цей великий хрест на місці трагічної події, вони ставлять рівночасно пам'ятник іншому Душпастиреві, який всеціло прислужився людству і в своїй відданості та любові прийняв страшну смерть. Це сталося близько 2000 років тому. Тим святим Душпастирем був Той, чий образ виднівся на хресті – Христос – Син Божий, який задля нас і нашого спасіння зійшов з неба на землю, щоб на хресті померти серед найтяжчих болів, задля спасіння людства.

Багато хрестів поставлено на світі. Бачимо їх при дорогах, стежках, на полях, у кожній християнській хаті, на дахах церков і домів, на царських коронах і християнських гробах. Всі вони є пам'яткою смерті нашого святого душпастиря Христа. Дуже шляхетною виявилася громада, що часто ходила на місце, де їхній душпастир з любови до неї заплатив життям. І там біля хреста, згадували його доброту та любов й іншим розказували. Не менш слушним і справедливим є те, щоби всі християни так само чинили, коли побачать хрест – пам'ятку страждань і смерті Ісуса Христа. Саме тут кожен повинен застановитися над невимовними терпіннями і страшною смертю, над жертвовною любов'ю, яку має для кожного у своєму серці Розп'ятий та виявляти Йому співчуття, вдячність і любов.

На жаль мало людей так поводитьсь! Багато проходять біля хреста збайдужіло, зовсім не згадуючи про Спасителя. Вони подібні до дітей, що проходять пасивно біля надгробка свого батька, неначе попри перший-ліпший камінь при дорозі. Чимало таких, котрим хрест, як каже святий Павло, є згіршенням і глупотою.

В одній громаді під час реставрації церкви зібрались люди, щоби обговорити порядок робіт. Зайшла розмова про створення нової хресної дороги, тобто нових ікон. Один із присутніх, що вважав себе дуже мудрим, каже: «Навіщо нам ікони, де зображені муки, терпіння і смерть? Взагалі не потрібно людям перед очі це показувати». – Все-таки нові страсні ікони для цієї церкви зроблено, однак у багатьох інших місцевостях ікони Розп'ятого справді усунено. Маю на увазі християнські школи, де, усунувши хрест, не дають дітям оглядати пам'ятки терпінь Спасителя і пізнавати Його любов. Так далеко можуть заходити тільки люди дикі, без серця, невдячні. Якби вони задумались, що сталось би з ними без хресної смерті Спасителя, не відважувались би навіть про таке думати. Вони вже давно забули про Розп'ятого і не можуть стерпіти, щоби вигляд Його робив їм викиди сумління за їх чорну і погану невдячність. Колись

кричали юдеї: «Розпни, розпни Його!». Нині кричать безбожні, хрещені і нехрещені: «Геть також з Його хрестом!».

На противагу такій зневазі, яку нині завдають Цареві і Спасителеві світу сучасні юди, зраджуючи, продаючи, зневажаючи, повинні всі добрі християни лучитись разом, гідно надолужити за зневагу, розважаючи частіше над Його терпіннями, усердніше дякувати Йому, гарячіше любити. До цього маємо нагоду і велику заохоту, дивлячись на 14 подій хресної дороги (не треба нам вибиратися в далеку дорогу до Обераммергау або Тірзеє або до Брікслег із грішми). Уявлення про страсті Спасителя маємо, дивлячись на ікони хресної дороги, через розважання глибше їх відчуваємо своїм серцем. І що найважливіше, відправляючи страсні події, висловлюємо свою вдячність і з більшою побожністю та сердечністю виявляємо свою любов Спасителеві.

Я переконаний, що по-особливому прислужуся божественному серцю Розп'ятого, якщо спричинюся до того, щоби відсвіжити, відтворити і скріпити у серцях християн пам'ять про страсті Христові. Тому хочу разом з вами перенестися думкою до Єрусалиму, мовби на прощу. Попровадити вас дорогою, якою в останні дні життя ступав Спаситель, поранений, скривавлений на тілі, серед невимовних болів на душі, але повний для нас безмірної любови в серці.

Таку дорогу почав Спаситель від палати намісника римського, де засуджено Його на хресну смерть, а закінчив на горі Голготі, куди доніс хрест, на яким помер. Тому ця дорога називається хресною. У старих книжках читаємо, що Пречиста Діва Марія по вознесінню свого Сина, сама або в товаристві побожних жінок відбувала хресну дорогу. За її прикладом пішли апостоли та інші побожні християни з Єрусалиму. Згодом почали відбуватися численні паломництва з Палестини та інших близьких і далеких країв, щоб відвідати святі місця, політі Христовою кров'ю. Святий Єронім свідчить, що за його часів у четвертому столітті відбувалися численні паломництва до Святої Землі. Не кожний є в змозі відбути подорож до святих місць, тому зараджуємо цьому в інший спосіб. У церквах катедральних і звичайних або в інших відповідних місцях представлено ікони, на яких зображені муки Спасителя. Перед ними християни розважають побожно зворушуючі серце події хресної дороги Спасителя. Нині в багатьох церквах бачимо 14 ікон з подій хресної дороги, а Церква наділила цю набожність великими і численними відпустами. Щоби і тобі ця набожність послужила до спасіння, мусиш звернути увагу на наступне.

По всьому світі часто бачимо в церквах, капличках, при дорогах та вулицях мальований образ або статую, витесану з каменю чи різьблену з дерева. Це образ терплячого Спасителя у такому вигляді: Христос сидить на камені, тіло покалічене бичуванням, на голові терновий вінець, на плечі накинений червоний плащ. Такий образ називають відпочинком Христа. У Святому Письмі немає згадки про такий відпочинок. Однак в Єрусалимі у церкві Гробу Господнього з північної сторони є темна каплиця, що називається Христовою в'язницею. Під час процесії, яку відправляють щовечора монахи францисканці, починаючи її від свого монастиря, ідуть по святих місцях аж до гори Голготи, затримуються і при тій каплиці, тут моляться і співають пісні. У тім місці Спаситель мав перед розп'яттям відпочивати, поки кати готувались до страти. Звідси походить образ Христа, що відпочиває. Спаситель сидить сам, глибоко засмучений, тяжку голову опирає на руки. Дивлячись на цей образ, бачимо, що Ісус не тільки терпить тяжкі болі на тілі, але і на душі переносить невимовні муки. Вигляд такого образу спонукує нас заглянути в саме серце Спасителя і змушує запитати, що Спасителеві лежить на серці серед тих важких тілесних терпінь. Цей образ і образ Христа на Оливній горі відображають внутрішні терпіння Христа. На інших іконах ми бачимо терпіння тілесні Христа.

Звісно, як і у всіх людей, так і у Спасителя, терпіння душі і серця були прикрішими, докучливішими, ніж терпіння, які переносив Христос на Своему святому тілі. Окрім того, терпіння зовнішні були такими, що особливий біль завдавали тілу, а душі і серцю Христа спричиняли найтяжчу муку. А саме вінчання терном було злобною наругою, яка глибоко увійшла в душу Спасителя і облягла навколо серця ніби терновий вінок. Тому слухним є те, щоб ми, відправляючи хресну дорогу, розважали не тільки муки, які Христос зазнав на тілі, але передовсім старалися відчувати терпіння Його серця.

Наше заглиблення у страждаюче серце Христове дасть нам можливість побачити ще щось нове. Хоч біль є такий самий, однак різниця між терпіннями така, як між небом і землею. Один буде нетерпеливий, у своєму серці огірчений, інший приймає терпіння охоче, зносить з певним задоволенням і вищою духовною радістю, бо переконаний у великій користі з терпіння. Багато залежить від душевного настрою під час терпіння. Дуже повчальним і корисним для нас буде знати, з яким відчуттям у серці прийняв і переносив терпіння наш Спаситель. Ми всі дістали заповіт брати свій хрест на рамена і нести за Спасителем. Тому, звичайно, повинні знати, як наше серце має при цьому поводитися, щоб заслужити собі повну винагороду за терпіння. Доведеться тобі намарно бути розп'ятим на хресті, коли ти як розбійник по лівім боці Христа, не будеш мати жалю за свої гріхи, а будеш серед терпінь проклинати і хулити Бога. Тільки тоді навчишся терпіти подібно як Христос, коли при чотирнадцяти подіях хресної дороги заглянеш глибоко в серце Спасителя і після того переміниш свою душу.

Ще одне відкриття тобі заглиблення у серце терплячого Спасителя і то – найважливіше. Одного разу об'явив Спаситель Своє серце святій Маргариті Алякок. Побачила глибоко зранене серце, яке увінчане терном і завершене хрестом. Дістала таке пояснення об'явлення. Любов Спасителя до людей спонукала Христа піднятися до страшних терпінь. Любов від першої хвили Його земного життя поставила в Його серці хрест, і вже тоді з любови до людей жертвувався добровільно на всі майбутні терпіння. Звідси явно випливає, що аж тоді добре пізнаємо і зрозуміємо 14 подій хресної дороги, якщо будемо докопуватися аж до самого коріння хресного дерева, а корінням є любов Христового серця до нас. Кожну людину, ще не цілком здичавілу і до кінця зіпсуту, огортає співчуття і милосердя, коли бачить терпіння інших людей. Зовсім інше почуття має дитина, коли бачить, як батько чи мати задля неї терплять, чи то мучить їх журба про її долю, чи тільки з любови до неї. Розуміння такого терпіння пробуджує любов, вдячність, довір'я і прив'язаність та лучить ці серця щораз тісніше. Представлення страстей Христових в Оберамергау зворушували тисячі людей, але, напевно, не збудили любови до чоловіка, який представляє Христа, бо кожен знає, що цей все робить не з любови до людини, а тільки представляє люблячого Спасителя. Коли думкою перенесешся до Єрусалиму і там оглядатимеш 14 страшних подій, то побачиш Христа, який у важких терпіннях проходить попри тебе, побачиш оголену правду, що Спаситель все це робить і терпить з любови до тебе. Відправа хресної дороги буде діяти на тебе як вогонь на брилу заліза, скоро зігріє твоє серце і розпалить в ньому благородний святий вогонь взаємної любови.

Розповідають про одного лицаря, що відбув прощу до Єрусалиму. Коли прийшов до церкви Гробу Господнього і став на місці, де стояв хрест Спасителя, то згадав про гірку смерть, яку Христос поніс з любови до нього і збудив у собі такий вогонь любови, що розірвалось його серце і мертвим повалився на землю. Знаю про одного священника, який випадково зустрів на дорозі хрест з надписом: «Глянь, як треба любити». Оповідав, що ті слова так сильно його зворушили, що тривалий час проливав сльози вдячності і любови.

Так насправді є. Терпіння і рани Спасителя, як пише святий Альфонс Лігуорій, є огненними стрілами, які пробивають найбільш закам'янілі серця і запалюють в них вогонь любови. Коли б

люди хотіли це зрозуміти! Найбільше уподобання має Спаситель, коли бачить, що часто розважаєш Його терпіння і виявляєш Йому за це любов і вдячність. З іншого боку, дуже боляче відчуває Спаситель, коли бачить, що люди забувають про Його палаючу любов в терпіннях і поведяться так, неначе б Спаситель ніколи не йшов хресною дорогою в Єрусалимі, та не піддався задля них страшній смерті. А цей біль бачимо якраз на іконі страждуючого Христа. Спаситель сидить, підпираючи тяжку голову рукою, і роздумує над тим, як мало людей платять Йому любов'ю за любов, яка спричинила ціле море терпінь. Забуття і нехтування Його любов'ю є дуже болючим для Його серця, неначе б до вогню Його страждань підливають оливи.

У поганській Японії існував довгий час закон, силою якого жоден європеєць не міг би увійти в середину країни, не потоптавши перед тим хрест ногами. Католицькі місіонери воліли б понести жорстоку смерть, аніж потоптати ногами хрест. Засліплені кальвіністи голандці, ласі на гроші, здичавілі і хвалькуваті, без боязни топтали святий хрест. Така зневага була допікаючою образою для Спасителя. Християнин, що вірить в Христа, знає Його любов, а грішним і безбожним життям, як каже святий Павло, наново розпинає Христа, топче ногами не тільки хрест, але саме серце Спасителя, бо топче ногами Його любов. Коли відбуваємо хресну дорогу, то слід мати це на увазі. Такий погляд в серце терплячого Спасителя спонукає нас до надолуження за нечуваний брак любови.

Коли так, як вище було сказано, відправляєш хресну дорогу, то у найдосконаліший спосіб почитаєш Христове Серце, бо виявляєш своє співчуття, взаємну любов, надолуження за гріхи і вчишся, при цьому, наслідувати і перетворювати своє серце на взірць серця Спасителя. Кожен крок від однієї події до другої зближує тебе до Божого серця і підказує тобі вибирати щораз кращу і світлішу дорогу. На підтвердження цього наведу тобі лист нині католицького священника, колись завзятого кальвініста.

Коли автор цього листа у 1880 році повертався з походу, то в імператорській столиці проходив понад синіми водами Дунаю. Піст наближався до кінця. Якось невидима сила спонукала його увійти до маленької церковці отців Мехітаристів. Хоч слухав багато наук в різних монастирських церквах, але вихований був під впливом науки Кальвіна, тому до навернення було ще далеко. Ласка милосердного Бога послужила ще одним середником, щоб повернути цього чоловіка, який по-людськи розмірковуючи, стояв далеко нижче від глибоко обдуманих і зворушуючих проповідей.

Коли вступив він до церкви, то вперше побачив відправу хресної дороги. Один чоловік починає молитву, а решта присутніх моляться далі. Не наука, не сама велич цієї церемонії схвилювали його серце, а проста і зворушлива правда хресної дороги. Народ, який молився, ще не дійшов до дев'ятої події, де Ісус третій раз упадає під хрестом, як кальвініст, що слухав, мовчки опинився перед престолом Божої Матері в маленькій бічній каплиці. Тут він упав лицем до землі й зі слізьми на очах, з розчуленим серцем відмовив «Богородице Діво». Світло в маленькій церковці помалу згасало, але в душі того, що стояв на колінах зійшло незгасаюче світло вічного милосердя. У серці зродилася рішуча постанова: «За допомогою Пресвятої Діви Марії мушу стати живим членом святої Католицької Церкви». Залишив Відень і повернувся до своєї Вітчизни, за ним слідувала ласка Божа і поміч Божої Матері. Коли б він хотів висловити те, що все ясніше пізнавав, який милосердний є Христос Спаситель і які правдиві є слова Святого Духа: «Мої думки не є вашими думками, Мої дороги не є вашими дорогами», то сторінок цієї книги не вистачили б на це.

Боже провидіння провадить його до побожного і ревного священника, який приймає його до своєї тихої хати, а в надвечір'я Різдва Христового складає на руки цього священника визнання віри. Коли був ще хлопцем, то мав велику охоту вчитися богословських наук. Тепер збудилася в

нім за ласкою Божою ще сильніша давня жага. Поміч Божої Матері завжди була при ньому. Восени 1883 року вступив до університету, а після закінчення, восени 1886 року вступив до духовної семінарії. У цьому ж році в листопаді отримав радісну звістку, що його молодший брат в монастирській церкві у Сестер від Дитятка Ісуса навернувся до правдивої віри. З цього часу почав усильно благодіяти Найсвятіше Христове Серце, щоби подало ласку навернення його матері, і обіцяв вислухану молитву виголосити публічно на славу і честь Божого Серця.

Понад всі сподівання прихилилося Божественне серце в нескінченній любові до його прохання. У червні ще того самого року висвячений на священника, повний щастя і задоволення поспішав до парохії Д. коло Відня до своєї матері. З її уст почув радісні слова, що вона також готова стати донькою святої Католицької Церкви.

Цього ж року в липні місяці стали на коліна мати і син перед священником в парохії Д. коло Відня. Зворушена і щаслива мати прийняла католицьке віросповідання. Наступного дня упав навколішки автор цього листа перед престолом Божої Матері в церкві отців Мехитаристів і дякував Божій Матері за отримані ласки. Божественне серце вислухало молитву сина за маму. Тому нехай буде слава і честь Божому Серцю, любов і щира подяка Непорочній Діві за швидку поміч, якій мати і син завдячують за ласку пізнання і прийняття правдивої віри.

Пізнання правди і цілковите навернення віднайшов чоловік, про якого йшлося вище, через молитовну відправу хресної дороги. Таку користь можеш мати і ти. Тут пізнаєш чи дорога, якою ідеш, є тією, якою ішов Ісус. Якщо ти збочив зі шляху, Христос покаже тобі це при кожній події. Ступай тільки Його слідами, а невдовзі життя твоє покращиться ґрунтовно.

Хочеш при цьому отримати ще відпусту, виконай такі умови: 1) мусиш бути в стані ласки, тому на початку хресної дороги збуди в собі досконалий жаль, через що отримаєш ласку, якщо ти її стратив; 2) ходи хресною дорогою наскільки дозволяє місце і число людей; 3) старайся хоч коротко розважати терпіння Христові – самих молитов не достатньо. У цій книзі при кожній події знайдеш коротке розважання. Ці розважання уклала блаженна Катерина Еммеріх, яка померла в Дільмен, у провінції Вестфалія в 1824 році. Климент Брентано з її уст чув ці розважання і записав. Не є вони цілковито, як він сам каже, згідні з правдою історичною, але висловлюють те, що є в Переданнях, що описують різні письменники та малюють мистці.

### ***Жаль за гріхи***

Мій Божественний Спасителю, Ісусе Христе! Я несправедливий согрішив, Ти найсправедливіший – скривавлений, на дереві хреста. Я винний – вільний, Ти невинний – зв'язаний. Святий терпить, а грішник живе в спокою. Завинив слуга – платить пан. Таке-то зробили мої гріхи, о Сину Божий! Я творив зло, а воно на Тобі мститься. Однак, о мій Ісусе, не допусти, щоб Твої терпіння змарнувалися на мені. Прошу Тебе через Твою найціннішу кров, Твої святі рани, через Твою страшну смерть, а особливо через слова, вимовлені Твоїми святими устами «Звершилось», – прости мені нужденному грішникові! З глибини серця оплакую всі мої гріхи, якими я так тяжко образив найвище і всякої любови найдостойніше добро. Обіцяю і прирікаю через Твою ласку поправити своє життя. Будь милостивий, Господи, до мене грішного і благослови мене, відкупленого Твоєю найдорожчою кров'ю. Амінь.

### ***Намір отримати відпуст***

Наймилосердніший Ісусе, в глибокій покорі жертвую Тобі цю набожність за всі мої гріхи від ранньої молодости аж до цієї хвилини. У цьому намірі, щоби стати учасником всіх відпустів, яких уділяє свята Церква, і сила яких впливає з неоціненного скарбу Твоїх страшних терпінь, задля заслуг Твоєї Матері і всіх Святих, еднаюсь з Твоїми страстями і жертвую, як надолуження

за мої гріхи, всі прикrostі і злидні, всю неславу і нужди, всі мої хрести і терпіння, які я вже переніс, або ще перенеситиму. Прошу Твоє нескінченне милосердя відпусти мені стільки заслуженої кари за мої гріхи, скільки за Твою мудрістю, добротою і справедливістю належиться. Амінь.

### ***Жертвуємо відпуст за померлих***

Милосердний Боже, благаю Твою безмежну доброту за душі померлих і жертвую Тобі разом з Церквою відпусти, особливо ті, які є лишні мені, для їх визволення з чистилища. Полегши їх терпіння через заслуги страстей і смерти Твого Єдинородного Сина. Дай їм якнайшвидше оглядати в щасті Твою славу, щоб вони в Небесній Вітчизні зі всіма Святими Тебе навіки славили і величали через Ісуса Христа, Господа нашого. Амінь.

## **ПЕРША ПОДІЯ**

### **ХРИСТОС ЗАСУДЖЕНИЙ НА СМЕРТЬ**

#### ***Розважання***

Коли Пилат поставив Ісуса перед народом зі словами «Ось чоловік!», злющі первосвященники і слуги кричали щоразу сильніше, а за ними і розшалілий натовп: «Розпни, розпни Його!» – «Відпустиш Його, то не будеш кесаревим другом!» – «Кров Його на нас і на наших дітях». Під час цього нелюдського крику, наказав Пилат приготувати все до винесення вироку. Відтак подався з палати на ринок, де було гарно вимуроване високе сідалище, з якого виголошували судові вирoki. Це місце називали Гаввата. Була це кругла тераса, облаштована сходами зі всіх боків. Багато вояків стали навколо. Коли Пилат сів, голосом труби оповіщено про спокій. Боязкий Пилат у гніві оголосив вирок на Ісуса. Під час засудження стояв Спаситель серед посіпак на нижніх сходах перед Пилатом, одягнений як на посміховисько в червоний плащ, на голові терновий вінець, руки зв'язані. Після оголошення вироку віддано Христа на муки. Кати зірвали червоний вовняний плащ з покритого ранами тіла Спасителя і не одну зарубцьовану рану відкрили заново. Відтак накинули на зболіле тіло Його власну одіж, зв'язали шнурами в поясі, довгі кінці яких кати взяли в руки. Так мали Його супроводжувати аж на Голготу. Це все діялося з нечуваною жорстокістю серед поштуркувань і побоїв.

#### ***Молитва***

Господи, Царю слави! В якій великій безодні неслави бачить Тебе моя душа. Ти зневажений, наша Святосте, важкими очорненнями і фальшивими скаргами. Тебе відкинув Твій народ неначе найтяжчого ворога, а Ти йому стільки добра зробив. Найнесправедливішим вироком Ти засуджений на страшну смерть. Як дуже Ти пережив через це Твоїм ніжним серцем. Ти міг всі терпіння легко від себе усунути; однак зносиш не гніваючися ні на кого, не нарікаєш, ані борониш себе. Не міг би я цього ніяк зрозуміти, якби не знав, що Ти добровільно віддаєшся на такі терпіння. Ти бачив, що мої гріхи заведуть мене до пекельної в'язниці на вічні муки, якщо Ти не здобудеш Божу справедливість Твоїм невинним життям. І Ти змилосердився наді мною, хотів все перетерпіти, щоби надолужити стражданням за мої гріхи. Твоє добре серце, Твоя любов до мене веде Тебе хресною дорогою на смерть. О мій Спасителю, навіть коли б моє серце з надміру любови і вдячності розірвалося, то ще було би далеким від достойної подяки за Твоє милосердя. Не можу нічого іншого зробити, як усім серцем і щиро сказати: «Дякую Тобі!». Знаю, що наймилішою подякою буде для Тебе те, коли побачиш, що Твої терпіння приносять

мені користь, звільняють і відводять мене від гріха. У такий спосіб віддячуюся Тобі, що з глибини свого серця жалую і бриджуся всіма моїми гріхами з цілого мого життя. Подай мені силу ніколи Тебе більше не ображати.

### ***Школа любови***

У другій книзі Самуїла (гл. 15) описана подія, коли її збагнеш бодай частково, то заволодіє тобою почуття, яке мали очевидці цієї історії. Промайне перед твоїми очима вся трагедія цієї події. Читатимеш там про те, як син царя Давида, гарний, довговолосий, при цьому хитрий і неврівноважений Авесалом, хотів за будь-яку ціну стати царем. На шляху до царської корони стоїть батько, якого потрібно усунути. Він надуживає добротою батька і кидає наклепи на нього, висміює його спорядження, бунтує народ. Відтак збирає велику силу війська і на чолі їх іде на Єрусалим проти свого батька. Небагато вірних вояків залишилось в Давида, тому мусів утікати перед власним сином, наче перед розбишакою, а він же його так дуже любив. Вже один злочин простив своєму синові, а тепер діждався того, що він його переслідує як смертельного ворога і готує йому пастку. Немічний тілом, босий, залишає Давид місто і царські палати та втікає через Оливну гору в пустелю. Серце рветься з болю. Шукає сили в молитві, полегшення в гірких сльозах, які рясно спливали по його засмученому обличчі. Нічого дивного, що невелика горстка людей вірних йому, бачачи це, плакали й ридали разом з Давидом. Однак терпіння царя Давида – це маленька краплина порівняно з морем страждань, яких зазнав Христос у своєму серці, коли стояв перед Пилатом в останні дні свого земного життя. Згадаймо про удари в Його обличчя, болі і рани при бичуванні і вінчанні терном, але ще більший біль Його серця, заподіяний озлобленими людьми.

Насамперед зазнав Спаситель ганебних наклепів і найтяжчих очорнень, що кидали на Нього його вороги серед білого дня перед численно зібраним народом, перед цісарським судом. Знаєш сам чоловіче, яким вразливим, з цього погляду, є серце людини, ще більше ніж найніжніші нерви тіла на проколювання чи удар. Коли б хтось у неділю в церкві перед зібраним народом сказав, що ти навіжений або злодій, скажи, що діялось би у твоєму серці, почувши таке. Хотів би ти краще, щоб хтось двосічний меч встромив у твоє серце, ще й обернув. Знаю одного розумного і поважного чоловіка, що в суперечці на гостині почув від свого сусіда на себе слово «ледащо». Зірвався з місця, якби наступив на змію, немовби хто чатував на його життя, витягнув ніж і був би напевно пробив сусіда, коли б присутні силою його не стримали. Подібних подій багато, і всі вони доводять, як дуже боляче є втратити славу. Слава, добре ім'я – це найгарніший одяг для людини. Наклепник здирає її і нагого показує перед людьми. Язик його – бич, а очорнюючі слова – залізні гачки, якими січе, на кусні розриває не тіло, а серце і душу. Так робить очорнення зі звичайною людиною, яка все ж таки є схильною до помилок бодай перед своєю совістю. А тепер застановися над тим, що діялося в серці Богочоловіка, який біль охопив Його, слухаючи закиди найчорнішого наклепу проти Себе.

Великою була зневага, коли посіпаки плювали на Його Боже лице. Юдеї дали Йому відчутти ще більше приниження. Вони опоганювали Його найневинніше серце, Його святу душу, несправедливо закидаючи Йому видумані тяжкі злочини. Кати поранили Його Божественну голову гострим терням, а Юдеї сплели вінець фальшивих скарг, якими увінчали Його серце і колючими затруєними словами завдавали тисячі ран. Християнський читачу, ти хоча б трохи розумієш біль душі Спасителя? Друге терпіння в часі суду перед Пилатом ще більше зранило Його серце. Цар Давид зложив два псалми тоді, коли мусів утікати перед своїм сином (40 і 54). В обох скаржиться і плаче перед Богом на своє найбільше терпіння, яке завдала йому не людина, якій, будучи царем, зробив кривду і яка мала би причину до ненависти, але власна дитина і один



з його міністрів, яким стільки добра зробив, а вони зневажають його. Бути прогнаним з власної хати – та й своєю дитиною, розумієш лише ти, батьку, і ти, мамо, якщо тобі таке трапилося. А тепер згадай про Спасителя перед Пилатом. Христос полюбив свій край і свій народ, незрівнянно більше як мати дитину. Через все своє життя творить їм стільки добра. Сам сказав, що взяв їх під свою могутню опіку і охорону, подібно як квочка оберігає своїх курчат перед яструбом, але замість подяки, любови, юдеї кричать на ціле горло перед Пилатом: «Геть! Геть! Розпни Його!» „Не хочемо, щоб був нашим царем!”. Кілька днів тому дивився з Оливної гори на Єрусалим та на злобні людські серця і плани, які укладали проти Нього. Відчув такий великий біль в серці, що голосно плакав. Який біль відчуло Його ніжне серце, чуючи такі страшні та люті слова, якими викидають Його з-поміж себе: «Геть з ним!». Скільки слів – стільки ран в Його повнім любови серці.

І ще третій і останній біль тут, на землі – це страшне засудження на смерть. Наче оливи долили до тяжкого вогню Його душевних страждань. Попереднього вечора сама згадка про це засмутила і затривожила Його так дуже, що витиснула кривавий піт. Тепер почув на власні вуха, що Його мають стратити і то в найстрашніший спосіб – живого розп'яти на хресті. Недавно писали часописи про засуд смерти двох злочинців. Були це здичавілі драбуги, що холоднокрівно мордували людей. Коли оголосили їм вирок смерти, один з них умлів, а другий, удаючи сильнішого, смертельно зблід і онімів, вп'явся очима у стовп, мов божевільний дивився наперед себе. Почути свій вирок смерти – це вже половина смерти. Небагато є людей, що сміливо можуть дивитися на нещасного чоловіка під час його розстрілу, або коли відрубують голову. Як здригнувся Спаситель, як стиснулось з жаху Його невинне серце у хвилину, коли на наказ Пилата відізвалась труба, що кликала до спокою і серед глибокої тиші почув Спаситель жорстокий і найнесправедливіший засуд: «Розпни, розпни!». Кати зараз же беруться до справи.

Глянь, християнине, на ікону, а душею полинь до Єрусалиму і придивися, як ведуть Христа від Пилата. Він обезсилений, пригноблений, Його честь і слава потоптані, народ відрікся Його, Він засуджений на смерть у розквіті сил. Це терпіння більш болюче, аніж рани на збичованому тілі, ніж терновий вінець на голові. У старих книжках бачимо часто таку ікону: написане ім'я Ісус, над Ним хрест, під написом Його святе серце, яке прошивають три цвяхи або три гострі стріли. Три гострі цвяхи не завдали стільки болю Його рукам і ногам, як ця потрійна мука Його Найсвятішого Серця.

Однак з Його уст не вирвалося ані одне слівце скарги, чи нарікання – мовчить і терпить. Є люди, що терплять зневаги без спротиву, бояться, щоб ще чого гіршого не сталося, а в серці киплять гнівом проти своїх кривдників. Глянь у кожен закуток серця Спасителя. Не знайдеш там анітрохи нарікання, невдоволення, гніву, озлоблення супроти своїх найлютіших ворогів. Не скажиться устами, бо нема у Нього скарги в серці, і не з боязні, щоб не дістати ще більшої зневаги, навпаки, один погляд, одне слово з Його вуст повалило би всіх катів-ворогів до Його стіп, і вертілись би з болю як хробак, на якого наступили. Що ж стримувало Його від цього? Яка сила, яка могутність зробила таке чудо, що так тяжко зневажений Бог дозволяє себе провадити на смерть в мовчанні, мов ягнятко до жертovníка, саме тоді, коли Його серце палить біль зневаги, спричинений відреченням від Нього свого таки народу і найнесправедливішим засудом.

У спекотні літні дні пересуваються грізні хмари через скалисті гори на долини. Буря шаліє над полями, лісами, блискавиці і громи стрясають повітрям, град, потоки дощу рвуть землю, – здається, страшний неприборканий бунт цілої природи запанував над долиною. Однак ген високо понад чорними хмарами, понад цією ворохобністю пливе спокійно сонце, якому ні хмари, ні буря нічого не вдіють. Воно то тут, то там через роздерті хмари вигляє лагідно і спокійно на перестрашених людей.

Такою виявилась і любов Спасителя. Сіяє ясным блиском понад пустим вереском юдеїв і посіпак, який лящав навколо Нього, понад всі терпіння Його серця. Він дивився високо понад землю, до свого Небесного Отця і бачив яке нескінченне уподобання має Бог Отець в Його терпеливім стражданні. Глянув на людей, на їх нужду і провину, і побачив, як Його терпіння усуває провину і робить їх навіки щасливими, святими. Його любов до нас і Отця Небесного, всі терпіння, які відчував, склали на престолі Його серця і принесли неоціненну жертву, поєднуючу Бога зі світом, своєму Отцю – на найвищу радість, а людям – на повноту відкуплення.

Душе християнська! Ти стояла тоді також перед Його всевидящими очима, перед терплячим і повним любови серцем. Спаситель страждав тоді за всіх, це все терпів і за тебе, так, немовби ти був сам один винуватцем, якого мав би відкупити. З любови до тебе зносив зневаги, палаючу ненависть своїх ворогів, піддавався несправедливому засуду смерті, віддався в мовчанні, спокійно, в невимовній лагідності катам. Застановися і зятям собі добре те, що скажу.

Треба тобі знати, що Христос бачив тоді ту годину, в котрій читаєш ці рядки і яким він буде стояти перед очима твоєї душі, тоді коли стояв перед Пилатом. Бачив виразно і твоє серце, як воно налаштоване до Нього. Якщо бачив співчуття, жаль за гріхи, любов і вдячність, тішилося Його серце, діставало полегшення в терпінні, бо знав, що даром терпить задля тебе. Якщо в цю хвилину не маєш нічого для Нього, крім холодного, байдужного читання і нічого собі не робиш зі своїх гріхів, не умієш сказати Йому слів подяки і любови, то пам'ятай, що вже тоді перед Пилатом він те саме у тобі бачив, і та обставина справляла Йому дуже великий біль та була новим терпінням для Його серця. На таку велику любов чи можеш бути холодним, байдужим, без серця – і то нині, в цій годині? Скажи, людино, що бачив тоді Спаситель у тобі в ці хвилини? Яке враження ти справляєш на Його любляче серце зараз? Не читай далі, доки не даш відповіді. Чи не впадеш перед Ним на коліна з глибокою пошаною? Чи не станеш оплакувати свої гріхи? Вислови Йому слова сердечної подяки за Його любов, і обіцяй Йому краще з Ним і з ближнім обходитися і ревно проси, щоб Він сам направив твоє серце і уподібнив до Свого серця.

Затримайся ще трохи при першій події і зривай на цьому місці цілюще зілля для тяжких обставин твоєї душі, які тобі можуть допомогти. Може знеславлений і терпиш від злих людей, може, примхуваті і докучливі люди мають для тебе лише терпкі, грубі і принизливі слова? Може, твої родичі: брати-сестри, кривні, свояки – без твоєї вини усунули тебе зі своїх сердець, відмовляють тобі в любові, все хибно товмачать, підозрюють твої слова і вчинки, хотіли би тебе бачити якомога швидше у гробі, а в своєму серці і, можливо, устами кличуть «Геть з ним!». Маєш над собою керівників? Чи ти урядовець, чи учитель, слуга чи робітник? Твоїм ворогам вдалося тебе перед ними очорнити, несправедливо тебе осудити, ти втрачаєш своє місце у суспільстві, урядуванні, службу, або на довгі роки не маєш права піднятися на вищий рівень чи на кращу посаду?. Такі обставини, зрозуміло, запускають глибоко в твоє серце кігті, як орел в свою здобич. Ти гризешся, хворієш серцем, твоє життя отруєне, надходять важкі часи. Небагато тобі бракує, щоб ти вибухнув гнівом, відчуваєш в собі бажання помститися. Так поступати забороняє тобі Христова наука, а наказує панувати над збуреним серцем і не допуститися навіть озлобленого слова, чи навіть озлобленої гадки. Це значить практикувати християнство, перемагати в собі стару людину, а новій наказувати діяти. Таким, без сумніву, має бути християнин. Проти цього зростається в твоїй душі багато «але», як іскри у ватрі серед темної ночі, коли подує вітер. Погаси їх в тихому холодному озері серця Спасителя. Поводься як Спаситель.

Пам'ятай, що Бог посилає терпіння для твоєї користі, для твого спасіння. Проси Його про витривалість, лагідність і любов, чого своїми силами не зможеш зробити, допоможе тобі Бог,

якщо Його будеш просити. Склади свій біль і горе на престолі Його серця, щоб воно як зерно кадила м'якшало від вогню любови і як пахучий дим підносилося вгору перед лице Небесного Отця з великими заслугами на небо. На людей, що тобі бажають зла, роблять тобі пакості, дивися як на таких, що собі більше шкодять, ніж тобі, їх провина ляже великим тягарем на їхній власній душі, а твоє терпіння буде записане як заслуга на вічне щастя. Змилося над ними як Спаситель, і молися побожно при першій події в присутності незмірної лагідності серця Христового за людей тобі противних. Змилося над ними, Ісусе, будь їм милостивий задля твого святого терпіння. Якщо в такий спосіб виявишся християнином, то таким бачив тебе Спаситель ще тоді, коли стояв перед Пилатом. Серцем радів, бо бачив, що Його приклад видав гарні плоди лагідності і любови до ворогів. Якщо своїм Божественним оком бачив, що Його приклад, який так багато коштував, не приймається тобою, у твоєму серці повстає невдоволення, нарікання, верх беруть пристрасті, твої слова і справи мають ознаки гніву і помсти, новий біль відчув у своєму серці, коли мусів на таке дивитися. Серед пекельного крику «Геть з ним!» відбилися в Його вухах твої гнівливі слова супроти твоїх ворогів, увійшли аж в саме серце Спасителя і увінчали Його гострим колючим терням. Спитай своє сумління, воно тобі скаже, чи не маєш в собі чогось такого з цього погляду, щоб спокутувати?

ДРУГА ПОДІЯ

## ІСУС БЕРЕ НА СЕБЕ ХРЕСТ

### *Розважання*

Коли Пилат залишив судилище, вивели кати Ісуса на середину ринку. Брамою увійшло кілька невольників, які принесли хрест і кинули його до ніг Ісуса. Ісус упадає на коліна, обнімає руками хрест, цілує тричі і тихою молитвою дякує Небесному Отцю за початок довершення спасіння людини. Відтак кати змушують Христа встати, дають хрест, який Ісус вкладає на праве рамено. Пилатова кіннота засурмила трубою, а один з фарисеїв, що сидів на коні, наблизився до Спасителя і сказав: «Вже закінчилися твої гарні слова», а до вояків: «Поспішайте, щоб якнайшвидше Його не стало, вперед, вперед!».

Після сказаного, рушив такий принизливий на землі, але такий блаженний і тріумфальний для вічності похід Царя царів вперед. Біля Ісуса йшло чотири посіпаки, які тримали Христа за чотири шрури, зав'язані в поясі. Посеред них ступав непевним кроком обтяжений важким хрестом наш Господь і Спаситель. Збичований, скатований, змучений, голодний, бо від Тайної Вечері не мав в устах ні поживи, ні напою. Очі Його не замкнулись жодного разу до сну, чув безнастанні зневаги, ослаблений внаслідок втрати крові, від ран, лихоманки і внутрішніх терпінь. Ішов босими покаліченими ногами, хитаючись, вперед. Неймовірно нещасний і терплячий, але повний любови. Уста шепочуть молитву, в погляді відображено прощення і страждання.

### *Молитва*

Ти, Господи і Спасителю, знав через ціле життя, що хрест на Тебе чекає. Раз сказав Ти, що дуже прагнеш його, що на нім довершиться твоє хрещення кров'ю. Тепер, коли такий бажаний хрест тримаєш на своїх раменах, Твоє серце серед тих всіх терпінь радується. Перед Твоїми очима стоїть слава, до якої увійдеш через хрест. Бачиш велику вічну славу, яку з Твоєї смерти на хресті буде мати Твій улюблений Небесний Отець. Бачиш мільйони людей, що через Твою смерть на хресті врятовуються від вічної загибелі, освятаються і стануть навіки щасливі. Маючи на увазі таку велику користь, хрест став Тобі таким любим та дорогим, що радо береш його на себе і двигаєш на Голготу. Не бракує і мені хреста і терпіння. Ти бажаєш, щоб я тих хрестів не

відкидав, але брав на себе і ніс за Тобою. Я також, мій Спасителю, хочу думати про щастя і радість, які випливають з моїх терпінь. Я вірю непохитно Твоєму слову, що коли терпеливо їх знесу з любови до Тебе, отримаю прощення гріхів, твою ласку, зберу великі заслуги на небо, а у вічності досягну безмежну славу. Дай мені силу і мужність знести по-християнськи всі терпіння нинішнього дня.

### *Школа терпіння*

В одній старій латинській книзі під заголовком «Духовна левада» читаємо таку подію. Жив один дуже убогий юнак, при цьому надзвичайно побожний і чесний. Подався він на науку до золотника, щоб навчитися цьому ремеслу і в той спосіб заробляти на хліб насущний. Будучи талановитим та ще й уважним, невдовзі перевищив свого учителя в золотарстві.

Одного разу до золотаря прийшов якийсь знатний пан, приніс із собою багато золота і коштовних каменів, щоби зробити йому дорогий мистецький хрест із розп'яттям. Золотар віддав роботу своєму учневі. Хлопець мав гарний звичай свою працю переплітати духовними думками. Розмірковував над тим, як багато золота цей пан пожертвував на славу Спасителя. Спало йому на думку, чи не міг би і він докласти до цього хреста трохи золота з любови до Спасителя. Подумав хвилинку і постановив нагороду за роботу хреста жертвувати Спасителеві. Вирахував свій заробіток, позичив відповідну кількість золота і доклав до хреста. Не сподівався, що з цієї причини доведеться йому так багато терпіти.

Коли хрест був готовий, перед тим, як вкласти дорогі камені, пан сказав зважити хрест, щоб переконатися, чи золото не потрапило у несправедливі руки. Вага показувала більше, ніж важило золото, яке він дав. Розгнівався дуже, думаючи, що хлопець додав якусь домішку до золота, став його гостро картати і погрожувати. Невинний хлопець відповів щиро і відверто: «Бог мені свідком, який знає таємниці серця, що я нічого подібного не зробив. Коли я побачив, що ви з любови до Спасителя такий багатий дар Йому жертвуйте, то вирішив особисто докласти щось до цієї жертви. Я вніс нагороду, яка б належала за мою працю, щоб мати бодай маленьку участь у вашій добрій справі, аби і на мене Спаситель глянув ласкавим оком».

На таку несподівану відповідь пан не знав, що сказати. Глибоко зворушений спитав, чи він справді мав такі думки? Хлопець у простоті свого серця урочисто це запевнив. Тоді пан промовив: «Дивися, коли ти в моїй добрій справі з великою жертвою хотів брати якусь участь, то віднині будеш учасником у всьому, що маю. Приймаю тебе за свого сина». Взяв юнака із собою і зробив його спадкоємцем усіх своїх маєтків. Запам'ятай собі цю зворушливу подію. А тепер про щось інше.

На нашій землі є справді різні гарні околиці, милі забави і веселі години. Маючи цілісність, виглядає земна куля як згорнений їжак, бо на всі боки виступають гострі колючки і кожного, хто хотів би його сердечніше взяти, докучливіше поколе. Усюди бачимо більше сліз, ніж сміху, більше стогонів, аніж окликів радості, більше горя, ніж розкоші. Нікому не спадає на думку називати світ долиною квітів, чи долиною світла, бо нема на ньому понад міру квітів, а знайдеш будяки і тернини. Ясних і світлих годин є набагато менше, ніж захмарених, бурхливих, дощових, темних, тому справедливо називаємо землю долиною сліз.

Від часів Адама зроблено чимало винаходів і відкриттів, але зілля чи ліків, які прогнали б смерть, хвороби, стогони, нужду, горе – донині ще ніхто не відкрив. І крім цього, всі люди від малої дитини аж до немічного старця хочуть з себе скинути те, що прикре й огидне, і працюють над тим, щоб ту велику кількість терпінь усунути й викорінити. Однак це донині ще нікому не вдалося. Навпаки, люди, що дуже пильно бороняться та уникають терпінь, подібні до малого хлопчини, що палицею дражнить велике осине гніздо. Чим більше штуркає, щоб його знищити,

тим більше ос нападає на нього. Чим більше борониться руками, тим завзятіше його жалять. Правдою є те, що навіть недовірки визнають: від терпіння світ і людина, хоч би не знати що робили, ніколи не будуть звільнені. Так бувало, так є, так буде аж до останньої години, до останнього удару серця, до останнього подиху.

Хочу розповісти про один винахід, який є саодиноким і неоціненної вартості. Дивуємось, що люди так мало ним послуговуються, хоч він їм недорого обходиться. Коли його вживати, то долину сліз перемінює на долину троянд, хоч колючки залишаються. Люди, які познайомилися з тим винаходом, збагнули, що будь-яке терпіння стало їм миле, а коли забракне їм його – шукають.

Ось один із випадків, що стався зі старим монахом. Переніс він різні хвороби, від яких так дуже виснажився, що мусів лежати постійно в ліжку. Сон його зовсім не брав. Лише одного разу заснув на чверть години – і це справило на нього чимале терпіння. Подумай чому? Казав, що сон для нього був стратою, бо перестав чверть години терпіти. Разом з ним жив молодий священник. Походив він із знатної родини, людина великих талантів. Міг стати на світі прославленим, бо прагнув ще чогось кращого. Шукав терпіння, та на світі не знаходив його достатньо. Вступив до одного Чину, а коли і там не мав терпіння так багато, як собі бажав, то поїхав до Америки, де шукав не золота-срібла, а хрестів. І знайшов їх там багато, тому радість його була велика. Обличчя його було бліде, змучене, але коли надходило нове і тижнями триваюче терпіння, воно зацвітало як макова троянда у свіжій воді. Безмежно радувався серцем, відчуваючи нові сили у своєму тілі. Такими були законні брати Альфонс Родрицій і отець Клявер. І поміж невістами є чимало таких душ. Єлизавета з Турингії, шанована та усіма люблена княгиня, сама вишукувала собі багато хрестів, коли не траплялося жодне терпіння. Під час великого голоду сама прогодувала близько 1000 нещасних людей.

Хочеш ще більше знайти таких людей, читай життя Святих, там знайдеш їх чимало. Усі вони відкрили, пізнали і зрозуміли цей чудовий винахід в терпіннях, що не втікали від них, а шукали їх і тішилися, коли спадали на них хрести, як пласти снігу зимою. І подумай! Одна людина тим винаходом дійшла до того, що просила у Бога, щоб нові хрести сотворив для неї. Одна дівиця лише тому не хотіла умирати, бо зі смертю закінчувалися всі її терпіння. Таких чоловіків та жінок треба зібрати та створити найвищу школу, а їх поставити учителями, бо немає кращого і кориснішого знання від того, яке показує та вчить, як зносити обтяжливий тягар хреста, а терпіння робити собі милим і бажаним. На превелике щастя, така школа існує і всі ті щасливі чоловіки і жінки пізнали цей чудовий винахід, якраз у тій школі. Для тебе, душе християнська, ця школа також відкрита нині і кожного дня, коли тільки забажаєш, можеш учитися цієї таємничої науки. І я сам хочу іти з тобою до неї. Вона близьенько.

Наступна подія... Сам Небесний Учитель має науку про хрест, навчає великого таїнства, як треба приймати хрест, щоб він став солодким ярмом і легким тягарем. Зайвим буде нагадувати, як багато терпів Христос у ці хвилини. Скажу лише слово – хрест. На Оливній горі Ісус тільки уявив собі ці терпіння – і така тривога та страх пройняли Його, що смертельний кривавий піт виступив на Його тілі. Тепер вже має хрест перед очима, тримає його руками. Читаємо, що деякі християни перших віків зносили за віру зневаги, насмішки, убожество, в'язницю, але коли бачили знаряддя муки: розпалені рушта, залізні гаки, колеса до тортурування – з боязни і тривоги відпадали від віри. Найстрашнішим же знаряддям муки був хрест. Христос бачить свій хрест, сам його двигав на збичованому, пораненому тілі. Знає добре, які важкі муки мусить перенести, поки винесе хрест на гору, а найтяжча мука чекає його, коли повисне на хресті.

Розваж, що Христос не був змушений нести хрест. Він не зробив би ні найменшої кривди ні Богу, ні людям, коли би кинув хрест і відійшов. Однак, не робить цього. Залишається між

катами, несе хрест, щоби на ньому померти серед незбагнених терпінь. Напрошується мимоволі питання: чому Спаситель так робить і добровільно приймає такі страшні муки? Відповідь, душе християнська, знайдеш в Його серці. Христос так дуже полюбив хрест і терпіння, що їх сам шукав, і без будь-якого примусу ішов їм назустріч, а коли знайшов терпіння, відчував найбільшу втіху. Якби тепер святий Петро став перед Христом і сказав: «Не буде тобі цього», почув би такі самі гострі слова: «Геть від мене, сатано!» Захоплені цікавістю знову питаємо, чому, власне, Твоє серце, Ісусе, полюбило хрест? Він такий страшний, що без жаху подумати чи глянути не можна. Як можна любити річ, що завдає такі численні і великі муки? – Цілком справедливе твоє питання.

Починається школа хреста. Уважай і бери собі до серця. Глибока таємниця захована у хресті. Божественне око Спасителя бачить цю таємницю і вона творить хрест святим, милим, дорогим і так дуже бажаним. Таємницю хреста Ісус відкрив святому Павлові. З його листів довідуємося, що тоді діялося у серці Спасителя. Небагато слів написав, а які вони незвичайні. «Погляньте на Ісуса, творця і основоположника нашої віри, що погордив соромом». З якої причини? Задля радості, що була перед ним. Справді, терпіння надзвичайно важке. Однак, бачимо водночас, яка велика радість з цього настане. Ще кілька годин у морі терпінь, а потім вічна радість у морі щастя. Тепер невинно зневажений, погорджений, потім вивищений понад все, що велике і величає.

О дев'ятій годині – занурений в глибину смутку, темноти, зневаги, о третій годині від полудня почнеться найясніший, найвеличніший, непроминаючий день радості. Ще зараз на його голові терновий вінець, Він зв'язаний, на плечах дерево ганьби, але невдовзі прикрасить голову ясний вінець, в руках триматиме царський скіпетр – знак влади над небом, землею і пеклом, сидітиме на Божому престолі в силі та славі. Це бачить Спаситель, тому робить те, що найрозумніше. Рішуче бере хрест, що принесе йому таке щастя, сміливо ступає дорогою, яка після страдницьких кроків заведе Його до найдосконалішої радості. Саме це мав на увазі святий Павло, коли писав: «Перетерпів хрест задля радості, яка була перед ним». Піднеси очі до неба і поглянь на Сина чоловічого у найвищому Божому щасті. Тішитись ним вже близько 2000 років, а воно триватиме цілу вічність. Це нагорода за хрест, за муки цього страшного дня в Єрусалимі, який у той день перебував у послуші, в терпеливості, в підкоренні волі своєму Небесному Отцю.

Приглянься добре до цієї таємниці. У кожному терпінні знайдеш великий знак, великий скарб, багатий капітал, великі відсотки, якщо по-християнськи його зноситимеш. Усе має два кінці, хрест – також. Зовнішній бік хреста – прикрий, відштовхуючий, гіркий на смак брудної фарби, зате внутрішній бік – золотий, солодкий, лагідний, здоровий, повний світла і сили. Той тільки цінить хрест, хто його зі всіх боків знає. Коли це маємо на увазі, бачимо три типи людей.

**Перші з них** дивляться лише очима на хрест, вбачаючи у ньому лише те, що прикре, спостерігають кожну скалку, смакують кожну гірку краплю. Душею і думками ковзають по терну і говорять про терпіння без кінця, а у власних терпіннях не бачать нічого, крім тортур, болю та муки. Сам вид терпіння пригноблює їх і засмучує. Варто дуже вболівати нам над такими людьми.

**Другий тип людей** – це зизоокі. Одним оком дивляться на хрест, терпіння, а другим – на користь з терпіння. Виходить мішанина. Раз терпеливі, раз нарікають, то сміються, то плачуть, несуть хрест кілька кроків, потім скидають. Таким поступанням, звичайно, мучаться, шемрають, обурюються, врешті-решт не досягають жодного хісну з терпіння.

**Третій тип людей** – це мислячі. Не дивляться на хрест, яким він є, а звертають свої очі на «радість, яка стоїть перед ними», думають лише про користь, яку дає терпіння, тому не нарікають, є відважні і мають силу двигати хрест з дня на день. Отже, наслідуй третій тип

людей. Нині, напевно, не бракує тобі терпіння. Можливо, у тебе біль зубів, голови, убожество, нестаток, чи присутність немилого тобі чоловіка, неприємна праця, журба за твоєю ріднею, можливо твої діти, близькі йдуть дорогою гріха, може темна ніч важких спокус залягли у твоєму серці? Щоб воно не було – «серце вгору!». Помисли свої зверни на радість, яку Бог показує тобі за твоє терпіння. Він посилає тобі цей хрест. Прийми його з руки Бога, в ньому заховане золото і сила життя. Неси його серцем вдячним, покірним і послухним, як це робив Спаситель. Коли б ти нині убогим жебраком тинявся вулицею, а приступила би до тебе людина, що несе важку брилу золота і сказала: «Людино, бери і неси аж під мою хату, а потім золото твоє». Що зробив би ти? Те саме зроби з кожним терпінням, яке Бог тобі посилає. Нескінченно великий зиск здобудеш. Не дивися на прикрість, лише на щастя, яке тобі хрест приносить. Чи не так поводишся в інших справах? Що заохочує учня сидіти над книжками шість, вісім, десять і більше років? Чому рілник не зважає на працю, піт, спеку при обробітку землі? Чому хворий радо приймає гіркі ліки, дає собі вирвати зуба під час великого болю? Дивись, у всіх на думці запропонована радість, себто користь від праці, ліків, болю. Такої науки навчалися всі святі люди у Христовій школі. Вони часто і багато думали про небо і хотіли за будь-яку ціну туди дістатися і пам'ятали слова Спасителя: «Чи не мав Христос постраждати і увійти у свою славу?» Саме тому терпіння було для них миле і бажане. Один казав, що терпіння є моїми крилами, на яких лечу до неба. Інший назвав їх драбиною, по якій ступає вгору до Небесної Вітчизни, наступний – ключем до неба, а ще інший дякував Богу за кожне терпіння, бо воно, як казав, перетинає всі тенета, які в'яжуть його з цим нужденним світом. При смертельнім перерізі останнього, який ще пов'язує його з цим життям, полине до вічності, де спочине при батьківському і материнському серці.

Сотні літ тому в Баварії жила дівчина. Через усе життя її серце, неначе прекрасне виноградне гроно у винниці Божій, стискали і розчавлювали хрест і терпіння. Однак вона дивилася на «запропоновану їй радість» відкритими очима і серед найтяжчих терпінь з радости співала. Підносила серцем вгору до неба щораз вище після чергового терпіння, неначе жайворонка за кожним ударом крилець.

Пригадай собі ще раз подію про золотий хрест, про молодого золотаря, його піднесення до шляхетного стану і запам'ятай собі коротке пояснення. Бог Отець поклав на плечі Свого Сина великий, важкий і довгий хрест. Отож до хреста Спасителя доклади і ти свій та злучи його в одне ціле терпеливістю і любов'ю. Побачиш, що Бог-Отець піднесе тебе до найвищого шляхетного стану, зробить тебе дитиною Божою, спадкоємцем Христа у царстві Божому. Слава Христові Спасителю, що задля нас двигав важкий хрест!

### **Під хрест Твій стаю**

Під хрест Твій стаю, Спасителю мій милий,  
І молю Тебе, о дай же мені  
За гріхи жаль щирий.

За мене терпиш, за мене Ти розп'явся!  
За гріхи мої, провину мою,  
Убитись Ти дався.

Ісусе Ти мій! Твої безмірні муки  
Сильніше від слів взивають мене  
До жалю покути.

О! Рани Твої, хоча без вуст і мови,  
Кличуть вони нас, взивають завжди  
До Твоєї любови.

Подай же мені про них все пам'ятати;  
Любити Тебе, боятись гріха,  
Тебе прославляти.

### ТРЕТЯ ПОДІЯ

## ІСУС ПАДАЄ ПЕРШИЙ РАЗ ПІД ХРЕСТОМ

### *Розважання*

Вузька вулиця, якою на початку вели Христа, тягнеться поміж будинками пастухів, де повно всілякого бруду. Дорогою до Голготи мусів Христос багато витерпіти. Кати йшли біля Нього. З вікон і отворених хат сипалися різні насмішки. Простолюдниці і невірники, які були тут при роботі, обкидали Христа болотом. Навіть діти за намовою старших лаяли, зневажали Ісуса і жбурляли під ноги каміння. Кінець вулиці повертає наліво, ширшає і веде до гори. Біля підніжжя гори на дорозі досить глибока яма, де збирається під час дощу вода і, властиво, болото, яке спливає з гори. Тут лежить великий камінь, щоб можна легше переступити цю багнюку. Таких місць в Єрусалимі чимало. Коли Христос дійшов до нього з тяжким хрестом на плечах, то забракло сили далі йти. Кати шарпали Спасителя і немилосердно підганяли до дальшого ходу. Захиталися ноги в Христа і Він упав на всю довжину тіла попри виступаючий камінь, а тяжкий хрест упав попри Нього. Посіпаки штовхали, проклинали, копали Його ногами. Похід затримався, виникло сум'яття. Тут і там обабіч дороги плакали жінки, тримаючи переляканих дітей на руках. Христос молився і повторював слова: «Ще трохи, і все закінчиться». Фарисеї кричали до Христа: «Вставай!», а до катів: «Наганяйте, бо ще сконає на вулиці!».

### *Молитва*

Вірю, Господи, що Ти Син Божий, вищий понад всі сотворіння землі, понад ангелів у небі. А тут бачу Тебе приниженого до найнижчого рівня. Тягар хреста придавив Тебе до землі і лежиш знесилений у вуличному болоті. Люди Тебе поштуркують, б'ють, кати зневажають. Клякаю перед Тобою, віддаю Тобі честь і славу та кличу, як колись Апостол: «Господь мій і Бог мій!»

Ти добровільно піддався такому упокоренню, щоби надолужити Отцю Небесному за зневагу, яку ми, люди, нашими безбожними гріхами замість слави Йому завдаємо. Кожен гріх є погордою і зневагою маєстату Божого, Його святости і справедливості. Як дуже боліло Твоє синівське серце через зневагу Твого Отця спричинену гордістю людей. Цей біль завдали Тобі і мої гріхи. Ти покутуєш і за моє переоцінювання себе понад справедливості і святі заповіді Твого Отця. Платиш Йому, щоб заслужену кару від мене відвернути і показуєш, як глибоко грішний чоловік повинен перед Богом коритися. Господи мій і Спасителю! Вклади в моє серце Твого духа глибокої пошани маєстату Твого Отця, щоб я перестрашився моїх гріхів, якими я здійснив бунт проти Нього. Наповни моє серце правдивою боязню Божою, яке відстрашувало би мене від кожного гріха.

### *Школа покори*



Народна мудрість говорить: «Хто високо літає, той низько сідає». «Чим вище стоїш, тим нижче упадеш». Коли звичайний напівзаможний селянин стратить весь маєток і з жінкою та дітьми мусить ходити на заробіток, то ще нічого страшного не сталося. Однак вражає нас, коли почуємо, що якийсь багач, вчора мільйонер, нині іде з торбами від хати до хати і Христа ради просить милостині у чужих людей. Коли ж злі язики звичайного, але чесного слугу осміюють, зневажають, відчуває, що втрачає до себе повагу. Але візьмімо, наприклад, священника, якого всі дуже шанують, і який теж через очорнення втратив пошану, всі люди його обминають, пальцями показують та кажуть: «Хто ж би сподівався?» Настоятелі і приятелі соромляться його і кожен уважає, що зле думати і говорити про нього є справедливим. Це упадок не з домашніх сходів на підлогу, а упадок з вежі церковної на кладовище, з вершка високої гори – на долину.

Ніхто з людей вище не стояв від Христа. Як Бог царював в небі над всіма хорами ангельськими по правиці Небесного Отця, рівний в Божім єстві, силою і величчю, так і є Богочоловік – царем і паном цілого світу, а царі, князі земні і всі люди – це Його слуги. Нікому з людей не зробив жодного зла, а всім творив добро. Все Його життя було таке невинне, що найзавзятіші вороги не могли закинути Йому нічого поганого. Таким великим і величним був Христос. Тепер глянь, що діється з Ним. Тіло Його ослаблене лежить в поросі землі. «Хробак, а не чоловік», як передбачив пророк. Бог валяється в поросі вулиці. Який страшний упадок із неосяжної висоти. Однак, це все ще не є найгірше в порівнянні з тим, що терпить Христос в душі, у серці. З Його тілом вся Його особа вкрай понижена. Люди, яких так дуже полюбив, зреклися Його. Став посміховиськом, погордою, обходяться з ним гірше, як із ославленим злочинцем. Не знаходить ні крихітки милосердя у тих, які за будь-яким правом є Його піддані. І так Його достойність, велич, добре ім'я, слава і вся Його Божа Особа кинена в болото погорди, в порох підступних насмішок. Та обставина справляє Його Божому серцю такий великий біль, який перевищує всі терпіння ослабленого тіла. Однак, це ще не та глибока пропасть, в яку упав Спаситель при третій події. Є ще глибша пропасть!

У книзі про життя св. княгині Єлизавети з Турингії читаємо таке: Після смерти чоловіка близькі і піддані прогнали її з князівського замку. Блукала вночі серед лютої зими і знайшла нужденний притулок у свинячій стайні. Як тільки туди увійшла, зійшла на неї сила Божа. Як по шаленій бурі розступаються хмари, а з блакитного неба сяє сонце промінням, така переміна відбулася в душі святої Єлизавети. Чудовою потіхою наповнив Святий Дух її серце так, що незважаючи на велику втому, не могла заснути. У глибині свого пониження чулася піднесеною Богом.

У серці Христа не було найменшої потіхи, радості. «Я чекав, чи хто Мене потішить, але не було нікого». Це пророцтво тягнулося впродовж всього часу страждань Спасителя. Супроводжувало Його на шляху до Оливної гори, і хресною дорогою, аж до смерті, де самотній, опущений, в глибокому смутку закликав: «Боже мій, Боже мій, чому Ти мене покинув?!» Так як даром простягав руку, щоби хто поміг Йому встати з-під хреста, так і Його бідне серце не знайшло нікого на землі, хто подав би Йому бодай краплину потіхи.

Є три пропасті, в які тоді упав Христос. Тіло Богочоловіка лежало у вуличному болоті. Його особиста гідність, достойність, потоптана погордою сотворінь. Його ніжне серце занурене в безмежне море смутку. Одне тільки залишилося незламаним і сильним перед Богом і людьми – Його воля. Терпить добровільно, охоче. Його серце без жодного застереження у всім піддалося Небесному Отцю. Смирненість зробила Його покірним, а послух кинув Його в глибину приниження. Такою є третя подія: перший упадок Христа під хрестом. Чим нижче одна шалька ваги схиляється, тим вище вгору підноситься друга. Так було під час страстей Христових. Прийняв їх добровільно, щоб надолужити Небесному Отцеві за славу, яку люди своїми гріхами

нищать. Віддається у всьому Своєму Отцю і цим навчає, як високо мають люди цінити волю Небесного Отця. Чим глибше упадає, понижуючи себе, тим вище підноситься слава Отця по всьому світу. Навпаки, чим більше людина себе вивищує, тим глибше понижує Божий маєстат, погорджує ним і других до цього доводить. Так діється під час гріха, щоразу, коли ображаємо Бога, а передусім у гріхах гордості. Не хочу говорити про глупоту людини, що шукає похвали і пошани задля шматка матерії, з якої кравець зробив їй плащ чи штани і добре допасував; або про людину, що надимається гордістю заради кар'єри, становища чи походження. Розважмо випадок, де людина бундючиться, возноситься перед іншими, яким з обов'язку має бути підлеглою. Бог послав Мойсея з наказом до короля Єгипту, щоби випустив юдейський народ з неволі. Коли почув це Фараон, то згадав про свою велич, могутність і зродилися різні думки в голові. Надувся, як єгипетська жаба, і сказав іншим ті глупі слова, які відповідали би добре королю божевільних: «Не визнаю жодного пана над собою». Не хотів вірити, мусів переконатися, що є хтось над ним вищий, що є в силі не тільки гордість упокорювати, але коня і вершника кинути у глибину моря, як грудку олова.

Таких надутих жаб є сьогодні чимало у світі. Не вірять в Бога, ні в Христа, викинули Його зі своєї голови і серця, не зважають ні на що, вважають себе дуже мудрими, такими, що Бог нічого їм не сміє сказати, бо нікого кращого від них не знає. І таку самовпевненість називають освіченістю, але в дійсності це не є нічим іншим як глупою бундючністю. У голові таких людей нічна темнота у найважливіших справах життя. Віруючий школярик супроти них є гострозорим орлом, а вони – кроти в темних дірах. Невірство – це глупа гордість. Кидає Бога в болото, як кати Спасителя, а в очах людей охоче вихваляється своєю мудрістю і величчю. І не здогадується, що належить до людей, про яких сказано: для невіруючого місце в криміналі або в закладі для божевільних, незважаючи чи причиною невірства є злоба, чи сліпота. В обох випадках він є небезпечним.

До іншого типу належать ті люди, що визнають Бога на небі, але на світі Його не хочуть знати, і свята Церква не наважується їм сказати правду. Досить зрозуміло сказано у Святому Письмі, і близько 2000 років мільйони людей, учених і неуків, визнають католицьку науку, що свята Христова Церква є непомильною, бо сам Святий Дух, сама правда нею провадять. Цьому супротивляться в останніх часах багато людей, а особливо тих, що добре не знають катехизм. Вони стали проти Католицької Церкви і світло свого каганця виносять вище понад сонце вічної правди. Себе оголосили непомильними і трублять на всі сторони світу, що в їх громаді знайдеш правдиву стару Католицьку Церкву і Святого Духа. Яким влучним є тут вислів святого Августина: «Коренем всякої ересі є гордість». Вчинки таких людей не до описання. Самі себе водять за ніс, ошукують і в своїй зарозумілості позбавлені правди, Святого Духа, Святих Тайн, відкуплення у Христі і вічного неба. Думають, що стоять на скалі високої гори, на якій Христос збудував свою Церкву, а насправді знаходяться у прірві, а блудні вогники, як злі духи, блукають в їх гордих головах. Кожен, хто вивищує себе, буде понижений.

Духом споріднені зі старокатоликами є, так звані, «ще католики». Це вільнодумні панове «ліберали». Підносять великий крик, коли їм сказати, що вони властиво не є християнами. З християнства вибирають, приймають тільки те, що їх власний і «ясний» розум вважає за добре. Сповняти церковні заповіді не вважають за потрібне. Моляться, постять, святкують, коли їм захочеться. Священник не має права до них, а єпископ не сміє їм забороняти читання злих книжок. Папа – це закордонний володар. Упертість і самовпевненість – це їх бог. Клерикалам, себто людям віруючим, закидають жадобу до панування, хоч самі всюди ставлять свої престולי. У школі, серед громадськості, в законодавстві висувають наперед людей своєї партії. Як нечемні і пусті діти прикриваються довірою своєї матері, так прикриваються вони довірою

святої Католицької Церкви. При цьому висміюють не тільки ризи, обряди, молитви, процесії, а й усі приписи церковні. У своєму вільнодумному переконанні стають вище всього і не бачать, що тим дають собі характеристику хлоп'ячої упертості і гордості. Спаситель, що лежить в поросі на вулиці, буде також їм суддею: «Хто не зі Мною, той проти Мене».

Маленького хлопчика, що крутився по городі, не знаю чому покарав суворо батько. Терпів малий, а потім відізався: «Тату, коли ти такий до мене строгий, колись і я відплачуся тобі буком». Вже таке зухвале слово є разючим шоком для батька. Такі стреси отримують нині родичі, учителі, катехити, і часто скаржаться на зухвалих дітей. Молоддю опанував дух гордості. Не намагаюся досліджувати наслідки, причини цього. Впадає в очі те, що це діти родичів, які не краще поводяться зі своєю матір'ю – святою Католицькою Церквою. Тож недарма кажуть, що яблуко від яблуні недалеко падає. Саме при третій події можуть такі діти і родичі бачити і пізнати, як страшно їх гордість принижує Сина Божого. Якщо Він, невинний, таку велику покуту мусить зносити через їх гордість, то ж яка кара чекає на тих, що залишаються в гордості. Почують слова Христа-Судді: «Ідіть від мене прокляті у вогонь вічний, приготований дияволу і його прихильникам». Така кара призначена тим, що грішать гордістю, вони, власне, є учнями і послідовниками диявола, єдиний гріх якого – гордість. Як диявол хотів стати вищим від Бога, так робить гордий чоловік, що не хоче щоб йому Бог давав будь-які поради.

Цей гріх є більше поширений, ніж хто би міг це збагнути. Він набуває певного вигляду і забарвлення. Чи ж це не гордість, коли селянин або купець успіхи у справі приписує своїй праці, спритності, а для Бога немає подяки ні в серці, ні на устах. Чи ж це не гордість, коли трапляється якесь нещастя — негода знищить збіжжя на полях, хвороба покладе чоловіка до ліжка або вогонь спалить його будинки, а він тоді нарікає на Господа: «Чому Ти, Боже, таке на мене допустив, де Твоя доброта і справедливість?» Чи ж це не гордість, коли бачиш, як іншого більше шанують, поважають, і ти стаєш через те заздрісним і стараєшся різними методами його усунути, принизити, і лише самому здобувати популярність. Так зробив Ірод, коли довідався про різдво Царя Юдейського – Христа у Вифлеємі – казав повбивати всіх дітей в околиці Вифлеєма. Чимало є таких людей, що маючи поважний масток, хочуть стати великими в очах людей, наймають більше помешкання, збільшують кількість прислуги, хоч це їм не потрібно. Невдовзі потрапляють в боргову яму, насуваються нестатки. І злидні приходять не тільки до них, а й до тих, кого вони до цього втягнули. Нема звідки борг віддати. Слідує криза. Де причина цього? Гордість. Що ж, врешті, є причиною самовпевненості, нехтування владою духовною і світською, як не гордість і переоцінювання самого себе.

Богу дякувати, скажеш, від такої погані я чистий. Між вищенаведеними свідченнями не знаходжу себе. О ти, покірна душе, чи не виринає здалека перед твоїми очима особа у святині Єрусалимській, яка стала перед Божим престолом і перед людьми так молилася: «Дякую Тобі, Боже, що я не є такий, як інші люди, грабіжники, несправедливі, чужоложники, або як цей митар». Твої думки, як волосинка на волосинку, схожі до думок надутого фарисея. Не хочу тебе чорнити, навіть визнаю, що ти ані еретик, ані бунтівник, ані ліберал, ані безвірок, ані старокатолик. Чи ж тому нема в тобі гордості? Якщо хтось порівнює себе з людьми гіршими, подібний до такого, що дивиться в каламутну воду, аби там хоч трохи побачити свою забрудненість. Саме так і зробив фарисей у святині. Хочеш пізнати чи ти гордий, то подивися у чисте дзеркало правдивої покори – на Христа у третій події. Побачиш Сина Божого, який прийняв вид раба, що лежить у вуличному болоті. Дивися на Його потрійне приниження і Його покору.

Може статися, що і твоє тіло на подобу Христового, з радісної висоти здоров'я, буде вкинуте в глибину в'ялости і ослаблення на довший або коротший час. Лежиш під хрестом, який тобі Бог послав. Як приймаєш цей хрест? Приляж на дорозі біля Спасителя і вслухайся в удари Його серця. Христос цілком піддався волі Небесного Отця і нічого іншого не хоче, як тільки того, чого хоче Господь. Може ти слуга або заробітчанин. Твоє становище незначне. Ти невміло виконуєш своє заняття, тому мусиш зносити догани прикріші, як сама праця. Іди до третьої події. Покажи твій стан глибокопониженому Спасителеві. Відкрий своє серце Його серцю і слухай, що тобі скаже. Він охолодить жар твого болю, як охолоджує свіже гірське повітря духоту спекотного дня.

Хоч твоє тіло не лежить у приниженні, але твоє добре ім'я, славу розкльовують хижі птахи, хочу сказати, злі язики немилосердно її розшарпують. Може, твоїм станом і заняттям люди погорджують і болотом обкидають. Твої діти або піддані тебе не шанують. Може, ти колись щось злого зробив, але висповідався, щиро спокутував і поправився, а тут нараз все виходить на світло денне. Ти соромишся людям на очі показатися. Утік би ти радо в пустиню або сховався під землю. Може бути, що ти добро хотів зробити, але лихо з того вийшло. Люди трактують тебе немов злочинця, або вважають тебе за нерозважного, невторопного або непотріба. У таких обставинах приклони коліна, люба душе, перед третьою подією. Чи хочеш, щоб Бог з тобою по-іншому поступав, як з твоїм Спасителем? Чи заслуговуєш на щось краще? Чи твоє пониження більше, як Христове? – Але не чуєш з Його уст ні одної скарги, а з Його серця, мов пахучий дим кадила, зноситься щира молитва до Небесного Отця за всіх, що Його велич понизили, зневажили. Вдихай і ти в себе того солодкого духа з серця Христового і проси для себе про частинку з безмежного багатства покори. Може так статися, що так як Спаситель не знайдеш нікого, коли стогнатимеш під тягарем хреста, щоб тобою хто зайнявся, чи допоміг. Лишишся сам серед людей, наче в пустелі. Ніхто тебе не пошкодує, а може в самій молитві до твого Бога і Спасителя, навіть під час хресної дороги відчуєш у своїй душі темноту і студінь, неначе б Христос тебе відкинув. Якраз тоді найкращим місцем для тебе є третя подія. Там знайдеш подібне до твого серця, засмучене аж до смерті. Дивись на Спасителя, що Він робить, і ти так поведься. Видається тобі неможливим довше залишатися у безодні приниження, то пригадай собі, що лежиш поряд з Тим, який сказав: «Прийдіть до Мене всі втомлені і обтяжені, і я заспокою вас». Розваж і це. Благородне насіння, тобто людська природа Христа мусіла бути так глибоко засаджена і пригнічена, щоби виросла і зацвіла до тої висоти щастя, могутности та величі, якою вже 2000 літ тішиться і тішитися буде навіки. Колись на вулицях Єрусалиму впав на коліна на вуличний порошок смертельно змучений, – нині перед Його іменем гнеться всяке коліно в небі, на землі і під землею. Душе християнська, якщо хочеш вирости до небесної слави і щастя, яких зажився твій Спаситель, то покладися, або кажи себе покласти в долину пониження і упокорення. Чим більше такого роду скарбів покладеш на шальку ваги, тим щедріше тобі колись відважиться слави і радості щастя.

Сказане відноситься не тільки до монахів і монахинь, але і до всіх, що хочуть провадити правдиве християнське життя. Слова Христові не допускають жодних винятків. «Кожен, хто вивищує себе, буде понижений, а хто понижує себе, буде вивищений». «Хто не візьме хреста свого і не піде за Мною, не є Мене достойний». Хочеш носити на голові золотий вінець і дорогі камені небесної слави, – мусиш спуститися наперед в темну копальню і збирати їх як сирий матеріал, а Небесний Золотар зробить з нього пречудну окрасу на твою голову. Такий матеріал знайдеш легко і всюди. Лише уважай, і ще нині будеш мати досить нагоди за прикладом Христа зігнутися покірно під рукою Божою і людей.

ЧЕТВЕРТА ПОДІЯ

## ЗУСТРІЧ ІСУСА З МАТІР'Ю

### *Розважання*

Біганина людей, голос труб, похід вояків, що супроводжували Пилата – все це вказувало, що хресна дорога вже почалася. Мати Ісусова, якій про все донесли, не могла довше витримати страшного болю. Дуже хоче бачити свого Сина. Просить учня Івана, щоб завів її на місце, де буде Він переходити. Стала на одному місці і глянула вздовж похилої вулиці. Вже чути гамір, крик, стукіт походу, що наближається. Звуком труби і словами на поперечних вулицях оголошено, що ведуть одного на розп'яття. Як краялось серце Матері, коли чула голос труби. Зблідла як стіна, уста посиніли. Наперед їхали фарисеї на конях, за ними хлопець ніс таблицю з написом провини її Сина. Кілька кроків за ними, непевними ногами, зігнений під тягарем хреста ступав Спаситель. Її найулюбленіший Син. Лице Його бліде, скривавлене, збите. Борода зліплена засохлою кров'ю. Очі глибоко запалися. Глянув на свою страждаючу Матір з-під тернового вінця очима повними поваги і співчуття. Під тягарем хреста коліна Його зігнулися, упав, опершись руками об землю. Мати з надмірного болю не бачила ні вояків, ні катів, лише свого улюбленого, безталанного, сповіреного Сина. Заломила руки і кинулась поміж катів, що супроводжували її Сина, упала на коліна і обняла Його. «Сину мій!» – «Мати Моя!» Біль і любов не дали більше говорити.

### *Молитва*

Нового терпіння зазнав ти, Ісусе, коли ішов на хресну смерть. Ти побачив свою Матір через Тебе глибоко засмучену. Хоч це Тебе дуже схвилювало, але синівським серцем відчув Ти й солодку потіху. Ти бачив, що твоя Мати залишилася Тобі вірною, хоч Ти опущений всіма і понижений. Незважаючи на людей, вона засвідчує про твою невинність. Віддає поклін Твоєму Божеству саме тоді, коли зневірені і перестрашені апостоли Тебе опустили. На жаль, мушу визнати, що і я у своєму житті не раз зневірився у тобі. Занедбував свої обов'язки, щоб людям подобатися, чинив проти Твоєї волі, неначе б Ти ніколи не був моїм паном і Богом. Таким поведженням спричинив я Твоєму Божому серцю великий біль. Тому сердечно перепрошую Тебе за таку зневагу і нехтування, і як надолуження жертвую Тобі свою любов, мужність і привселюдне визнання, яким тоді Твоя Мати потішила Тебе і розрадувала. Дай і мені таке відважне і мужнє серце, щоби я визнавав Тебе ділом і словом, і серед різних обставин не відступав від Тебе, хоч би і передбачав, що через це я наражуся на погорду, нехтування і переслідування. Знаю мою неміч, але надіюся на Твою ласку і з її поміччю сповню цей обов'язок вірності. У цій надії рішуче постановляю не залишити нічого з боязни перед злими людьми, ані не зробити нічого противного Твоїй волі, щоб подобатись людям. Тобі одному в моєму житті хочу подобатися. Дай мені до цього рішучість і силу.

### *Школа сумління*

При великій пожежі, коли вода падає на вогонь не сильним струменем, а розсіяними краплями, не тільки не гаситься, а підсилюється пожежа. Полум'я перемінює воду на горючий газ. Подібно діється і з серцем людини. Коли воно горить від вогню терпіння, часто слова потіхи збуджують свідомість своєї нужди, і серце ще більше болить. Вияви співчуття людині, що втратила особу, яку щиро любила, і старайся її потішити – то наново загориться вогонь терпіння, поновляться сльози і плач. «Моя душа, – каже пророк Давид, – у дні терпіння, горя не хотіла втішитися!» Коли патріарх Яків довідався про нещастя свого сина, то довго горював. Діти хотіли розважити в смутку батька, але він не піддався на втіхи, плакав безнастанно за сином. І

коли Христос обтяжений хрестом, обезсилений ступав вулицями Єрусалиму, Його терпіння були невиносимі. Як полум'я проникає у залізо і перемінює його у вогонь, так пройняло терпіння тіло і душу Христа, і Його самого перемінило в одне терпіння. Навкруги себе бачить людей палаючих диявольською ненавистю. Мають руки лише на це, щоб Його катувати і мордувати. Погляд їх очей – це затруєні стріли. Ісус мусить слухати насмішливі і зневажливі слова, які наче гострі ножі крають Його серце. Почути хоч би одно слово потіхи, бачити хоч би один погляд співчуття, чого справді досі не мав – це була б тільки крапля роси для зів'ялої квітки.

Замість слів потіхи та співчуття, отримав невимовний біль. Мати наближається до Нього, смертельно бліда, тремтить з болю. Бачить Христос серце Матері: воно терпить як ні одне материнське серце. Вона любить Його, Він це знає. Бачити Сина в таких терпіннях – це пророком провіщений меч, який проколов її серце. Однак Ісус любить свою Матір ще більше, як Мати Його. Бачити її так важко страждаючу задля Нього – це був для Його серця не меч гострий, але розпечений, який рівночасно крає і палить.

Кілька днів перед тим дивився Христос з Оливної гори на місто Єрусалим. Бачив ту страшну кару, якої мало дізнати божбожне і Богом прокляте місто. Його серце огорнуло таке співчуття, що заплакав голосно. Біль витиснув з очей гарячі сльози. При четвертій події бачить не безбожне і ненавистю палаюче місто, гідне всякої кари, а невинну святу невісту, Свою власну з болю конаючу Матір. Святі мученики, згадуючи страждаючого Христа, знаходили потіху і полегшення в муках. Вид терплячого Сина тортував Марію, тому що замість Сина не могла нести на голові тернового вінця, а на плечах хреста. Це тільки збільшувало страждання її серця. Багато святих мучеників жертвували Богові своїх любих дітей або родичів і це була для них одна з найтяжчих мук. Любов Матері і Сина, Марії і Ісуса була незрівнянно більша від любови тамтих. Їх серця були злучені золотим ланцюгом любови, а цей ланцюг розривали і розривають немилосердно жорстокі люди, палаючі ненавистю. Піднеси очі і придивися добре до Сина і Матері. Це тільки образ, а яка була дійсність! Вона терпить, дивлячись на терпіння Сина, Він терпить, бо бачить страждаючу Матір. Обоє терплять, читачу! А чи знаєш ти задля кого?

Одного разу в Італії в дуже зворушливий спосіб проповідував священник про Христові страсті. На закінчення щиро просив слухачів, щоби кожної п'ятниці розважали страсті Христові і жертвували Йому бодай одну сльозу, яка була би висловом любови, подяки і співчуття. Науки слухала десятилітня дівчина – князівна Камілія Варано. Слова проповідника глибоко її зворушили і збудили в серці велику любов до терплячого Спасителя, яка не згасла впродовж всього її життя. Коли виросла і стала розумнішою, то пригадала собі кінець проповіді і заохочення. Ця згадка так глибоко її зворушила, що пообіцяла Христу щоп'ятниці зронити бодай одну сльозу під час розважання Христових страстей.

Кажуть, що чоловік насправді не є паном сліз, та це тільки наполовину правда. Багато є подій, що зворушують серця і тим викликають сльози. Це може бути від сумних театральних вистав, читання чи розповіді про щось трагічне. Оповідав я недавно кілька правдивих подій, а були там жовніри і багато цивільних чоловіків. Всім виступили сльози і не могли їх стримати. Молода княжна Камілія вміла у своєму серці збудити співчуття до Розп'ятого і це сльозами виявити. Першим середником було заглиблення своїх думок у терпіннях Христа та живе уявлення цієї страшної події. Так довго старалася заглиблюватись в терпіннях Христа і Його Матері, доки сльоза співчуття не заблистіла в її очах. Ніхто так не зрозуміє чужого терпіння, як той, що сам терпить. Тому молода князівна кожної п'ятниці постила та іншими покутними ділами з любови до Спасителя завдавала терпіння своєму тілу. Крім цього, молилася до страждаючої Матері, щоб уподібнила її серце до свого і могла з нею плакати.

Послуговуючись таким середником пізнавала Каміля щораз краще глибину терпіння Христа, а під час відправлення хресної дороги не кілька, а багато сліз проливала. Зболене серце знаходить полегшення в сльозах. Так було і з князівною. Відчувала такий мир і спокій в душі, неначе б відпочивала у зраненому серці Спасителя. Цей мир називала вона солодким миром сліз. За таке співчуття дав їй Христос велику ласку виплакати з любови і вдячності для Нього.

Ніхто з людей не заперечить, що є добрим, шляхетним і справедливим віддячитись за кров, яку задля нас пролив Спаситель. Бодай кількома сльозами виразити Йому щире співчуття, і в серці скорбіти як скорбіла Його Мати. Може бути, що найліпша наша воля не викличе в нас плачу. Однак є ще щось краще, шляхетніше, а Спасителеви дуже миле, що кожен може кожної хвили зробити.

Славний чоловік із Чину проповідників – Генріх Сузо, розважаючи страсті Христа Спасителя, силивався збудити співчуття до терплячого Христа, та даремним був труд. Його серце залишалося студеним. Скаржився на це в молитві Спасителеві ось якими словами: «Наймиліший Спасителю! Чимало людей так переймаються Твоїми страстями, що сердечно їх оплакують. Хотів би й я бути на місці цих побожних душ, щоби очима їх оплакувати і тим зазначити, як вболіваю над Твоїми страстями». На це дістав від Христа таку відповідь: «Ніхто краще не докаже, як приймає у своє серце Моє терпіння, як цей, що приносить плоди добрих діл. Мені миліше серце, яке не журиться про проминаючу любов, а заподадливо старається відтворити Моє життя у сповнюванні своїх щоденних обов'язків, ніж серце, яке силується на смуток і плач над Моїми страстями. Наслідування Мене – це перша справа, задля якої я пішов на смерть, хоч і сльози Мені подобаються». Відтак показав Спаситель, як цю науку перевести в діло.

«Запануй над цікавістю твоїх очей і вух з любови до Мене. Полюби речі тобі противні, не розманіжуй свого тіла, шукай спокою в Мені. Зноси радо прикраси від других. Бажай погорди, пануй над думками, умертви свої похоті. Це початок у школі мудрости, а вчитися її треба у розгорнутій книзі Мого розп'ятого тіла».

Не відходи, душе християнська, від четвертої події, доки не принесеш Спасителеві цінної жертви твого серця. Застановися в цій хвилі, чого тобі у цей час треба, відречися і принеси з цього жертву Його терплячому серцю враз зі сльозами і терпіннями Його Матері. Принеси цю жертву наче пахучу троянду твоєму Спасителеві на хресній дорозі, а тоді запам'ятай собі раз і назавжди такі слова: «Наслідування Спасителя – це найголовніша ціль твого життя. Твої сльози і співчуття, на правду, є милі Спасителеві, але цього ще замало. Якщо наслідуєш Його вищезгаданим способом, то це вже багато, дуже багато. І саме це, що Христос у Своїх терпіннях, стражданнях і смерті мав за мету – було спасіння твоєї душі. А до цього дійдеш, якщо свої злі наміри бичуватимеш, увінчаєш тернем. – «Умертвляйте, отже, ваші земні члени, розпусту, нечистоту, пристрасті, лиху пожадливість, зажерливість – що є ідолопоклонство. За все це падає гнів Божий на неслухняних, між якими і ви колись ходили, як жили між ними. А тепер відкиньте те все геть від себе: гнів, лютість, злобу, сороміцькі слова з ваших уст. Не говоріть неправди один одному, бо ви з себе скинули стару людину з її ділами» (Кл. 3:5-9).

Плисти рікою за течією легко, але щоб плисти проти течії серед напору шаліючих хвиль, потрібна надзвичайна сила і вміння. Яка ж дика і шаленіюча хвиля ненависти, насмішок, погорди і кровожадности вдарила на Спасителя на вулицях Єрусалиму і загнала на Голготу. У цей рвучкий шаліючий потік кидається Мати Ісусова, щоб Сина Свого бодай на хвилинку затримати. Готова на наругу і численні зневаги посіпак. На ніщо не зважає, визнає привселюдно, що є Матір'ю засудженого. Ані одного променя божественності не видно на лиці Ісусі, бо Його заслонила темна ніч нужди, горя, слабости, пониження. Однак віра її не захиталася. У цьому

терплячому і на смерть засудженому вона бачить Божого Сина, якого зачала від Святого Духа. Якому кланялися царі зі Сходу, і який власною силою творив численні чуда. Хай цілий народ відречеться Його у своєму невірстві, нехай кине на вулицю і топче ногами, вона стане на коліна перед Ним і з глибокою побожністю віддасть Йому честь, неначе б сидів на престолі маєстату і судив цілий світ. І як порівняння, але ще з більшою слухністю і подивом мусимо закликати, як кликала перед тим хананейська невіста і отримала відповідь «О жінко, велика твоя віра!» (Мт. 15:28). Віра Марії світить як сонце серед темноти невірства і ворогів Ісуса. Однак віру перевищила любов.

Полум'я любови серця Спасителя розгорілось до найвищого рівня, серце Марії разом з ним палає вогнем любови. Святий Петро любив свого учителя, заявив навіть готовність разом з Ним умерти, але вже маленький потічок – кілька слів ледачих людей – залив вогонь його любови. Над серцем Марії розлились великі ріки терпінь, але вони не були в стані згасити вогонь любови. Води терпінь наче олива підтримували вогонь її любови. Якщо було б можливим, то вона була готовою відібрати від Сина хрест, кайдани, терновий вінець і покласти на себе. А так як це було неможливо, її любов робить, що тільки може, страждає в серці разом з ним. Любов і віра дали їй геройську відвагу. Сама стає перед ненавистю розшалілого натовпу. Не боїться насмішок, погорди, ані принизливих диких поглядів, ані ударів, якими на неї замірилися кати, ані самої смерті. Умерти разом з Сином – це її найпалкіше бажання. Велетенський дух у цієї Невісти, діамантове серце у цієї Матері. Хоч погляд на неї серед інших мук спричинив Спасителеві нове терпіння, однак її віра, любов та геройська відвага спричинили Йому чималу втіху. Вони вливались так, як цілющий бальзам на рани. Він нагородить її за це божественним способом.

Цей страшний день у житті Ісуса, Його муки закінчились смертю. Однак вороги Його не померли, живуть, помножилися і зросли у ненависті до Христа. Нині, так як і тоді, є імператорські і королівські урядники, учені, садукее, фарисеї, військо, посіпаки, чернь, які Сина Божого, Його Євангеліє разом з Його ласкою відкидають, проганяють від себе. І сьогодні існує тупоголове уперте невірство, що відкидає божество Христа і правдивість Його святої Церкви. І нині Його продає захланність, зраджує боягузтво, нечистота здирає одіж з Його тіла і бичує, наруга вінчає Його терням і одягає у червоний плащ. Несправедливість засуджує Його на смерть, гріх убиває, а святотатське Святе Причастя – це спис, що пробиває Його серце. Отже, всі страшні і погані діла, такі болючі для Божого Сина, щодня вчиняють ті, які нічим не відрізняються від людей в часі хресного ходу. Ти, дорогий читачу, можеш і повинен бути для Нього Марією, яка у цьому дикому поході юдеїв і поган новочасних віддала б Йому честь, славу, принесла потіху і надолуження за гріхи. Хай твоя віра ясніє як її віра глибокою почесною, почитанням, коли станеш на коліна у церкві перед своїм Спасителем. Виступай сміливо і відважно проти наруги над Його Євангелієм. Відчуй обов'язок бодай у неділі і свята бути на Службі Божій, де повторюється хресна жертва за тебе. Покидай із шляхетним обуренням людей, товариства, зібрання, розмови, книжки і часописи, де зневажається Христос, Його закони, а Його святу Церкву нікчеми обкидають болотом і сміттям.

Твоя любов хай світить і горить, як любов Марії. Ти зобов'язаний як Марія любити Розп'ятого, бо Він є твоїм Богом. Це перша і найбільша заповідь. Любиш Його, коли явно і відкрито сповняєш заповіді. Поводься по-християнськи у неділі і свята. Коли ти батько чи мати, доглядай пильно своїх дітей і слуг. Хай у твоєму домі ніхто не посміє образити Бога, хай з твого дому не виходить який-небудь гріх. Коли ти ще дитина, юнак чи дорослий, слухай родичів для Бога. Своє серце пильнуй завжди, щоб не запалювалося гнівом, ненавистю або грішною любов'ю. Запамятай собі ще одне: визнай без сумніву, що тобі ще далеко до святости. Може статися, що смертельний ворог Христа – гріх, закрадеться в лихий годині або насилу увірветься



у твоє серце. Нічого кращого і милішого не зможеш зробити своєму розп'ятому Спасителеві, ніж зараз же поспішиш до Його намісника – священника і висповідатися з гріха. Поможі Йому викинути гріх з твого серця, через жаль, огиду до гріха. Попроси покійно Спасителя, щоб знову завітав до твого серця.

Ясніти тобі треба відвагою, мужністю і рішучістю для свого Бога, якими блистіла Марія. Христос тебе не встидав, коли для твого спасіння двигав тяжкий хрест, неначе злочинець, серед насмішок і зневаг. Такі нині обставини і то майже всюди, що годі бути добрим християнином без нараження себе на кпини, часто і на втрати дочасні. Нагоди показати мужність не забракне тобі, як тільки совісно сповнятимеш обов'язки християнські. Не будь боягузливим як заєць, не бійся глумливих поглядів, покажи, що маєш в грудях серце.

Якось читаю про одного генерала, що недавно помер. Він брав участь у тяжких і жорстоких битвах, але найважчу боротьбу, найсвітлішу перемогу довершив задля Бога у своєму серці. Одного разу, перебуваючи у товаристві інших офіцерів, почув з вулиці голос дзвіночка. Здогадався, що це священник з Найсвятішими Тайнами поспішає до хворого: «Якщо не стану на коліна, то поповню невірність». Велика боротьба повстала в серці. Віра схиляла його до віддання належної почеси, але людський погляд стримував його. Не сумнівався, що товариші його висміють. Перемогла віра і любов. Пішов до вікна, щоб стати на коліна. І лише Бог був свідком боротьби і перемоги. Коли став біля вікна, то замість священника зі Святими Тайнами побачив звичайний крамарський візок, звідки час від часу дзвінком скликувалося покупців. Цей генерал був великим почитателем Найсвятішого Серця Спасителя. Тут навчився мужности. Страх перед людьми і любов до Христа не можуть ніде й ніколи йти у парі. Застановися добре над тим! При найближчій Сповіді уяви собі перед очима четверту подію: дивися на Марію, на її мужнє серце, а відтак досліди свою совість, чи не занедбував ти коли християнські обов'язки з боязни перед людьми.

Взагалі всі 14 ікон є знаменитим дзеркалом Сповіді і полегшують іспит сумління. На прикладі Христа та інших святих осіб бачиш ким ти є, і ким повинен бути. На прикладі таких осіб, як: боягузливий і несправедливий Пилат, лицемірні і заздрісні фарисеї, дикі і озлоблені посіпаки та інші, – побачиш, яким ти ніколи не повинен бути. А може, ти таким був та помагав розпінати Христа? Подивися в це дзеркало. Думаю, що під час 12-ої події твоя душа в засоромленому жалю, любові і вдячності упаде там, де свого часу стояла на колінах покутниця Магдалина, де кров Христова спливала на її колись грішне тіло, щоб очистити її душу.

## П'ЯТА ПОДІЯ

### СИМЕОН ПОМАГАЄ ІСУСОВІ НЕСТИ ХРЕСТ

#### *Розважання*

Хресний похід просувався широкою вулицею, відтак старовинною брамою внутрішнього муру міста. Перед брамою є просторе місце. Тут сходяться три вулиці. Христос мусів знову переходити через високий камінь. Тут захитався, упав, руками сперся об камінь. Неподалік проходила громадка добре вбраних людей. Ішли до святині. Побачивши це, кликали зі співчуттям: «О горе! Нещасний чоловік гине». Сталося замішання. Христос не мав вже сили встати. Фарисеї, що супроводжували похід, відізвалися до вояків: «Живого не заведемо на гору, шукайте когось, щоби поміг нести хрест». Якраз середньою вулицею йшов Симеон, поганин з Кириної, з трьома синами. Два з них були старші, звалися Руф і Олександр, пізніші учні Христа. Симеон був огородником, ніс під пахвою в'язку хворосту. Працював в городах, розташованих

біля східних мурів міста. Глота була велика, не міг її оминати. По одежі пізнали в нім поганина і звичайного робітника, тому зловили його вояки і наказали помагати нести хрест Галилеянинові. Незважаючи на те, що боронився і виявляв неохоту, ніщо не допомогло – присилювали. Велика відраза обняла Його серце, бо нещасний Ісус виглядав так страшно і нужденно в забрудненій вуличним болотом одежі. Христос плакав і дивився на Симеона благаючи про милосердя поглядом. Симеон мусів Йому помагати. Ішов одразу за Ісусом і помагав нести тягар. І так сумний похід рушив вперед. Недовго ніс Симеон хрест за Ісусом, як почув глибоке зворушення у своєму серці.

### ***Молитва***

Спасителю мій! Ти двигав тяжкий хрест серед невимовних мук, щоб мене звільнити від гріха і зробити щасливим. Було б слушно і справедливо, щоб я помагав Тобі нести хрест, якщо б тоді йшов з Тобою хресною дорогою. Це не могло у дійсності статися. Однак я можу і повинен за Твоїми словами сповнити свій обов'язок у несенні хреста. Ти сказав, що діла, вчинені для братів Твоїх менших з любови до Тебе, будеш приймати як для Тебе зроблені. Тому знаю з Твоїх уст, що помагаю Тобі нести хрест, якщо терпіння і хрести моїх ближніх, яких Ти носиш в Твоєму повному любові серці, стараюся полегшити. Ти навіть зобов'язав мене заповіддю любити ближнього, як Ти мене полюбив, бо з любови до мене Ти двигав тяжкий хрест. Виповнити цей обов'язок маю нагоду щодня, бо ближні мої знаходяться безнастанно в потребах душі і тіла. Однак часто вагаюся сповнити цей обов'язок і потішити Твоє серце, бо мені не вигідно або не бачу в тому ніякої користі. Це сумне свідоцтво малої і слабкої любови до Тебе і ближнього. Справедливо, отже, і слушно боюся, щоб моя байдужність і закам'яніле серце стосовно ближнього, не відвернуло милосердного Твого серця від мене. Благаю Тебе, мій Спасителю, подай мені ласку правдивої, щирої, гарячої і готової на жертву любови за Твоїх братів, а моїх ближніх. Скріпи мою щирі волю і постанову з любови до Тебе за них молитися, потішати в смутках, стримуватися від гріхів і, по можливості, їм помагати, брати в оборону, коли їх будуть знеславляти, прощати зі щирого серця моїм ворогам, а своє серце буду старатися уподібнити до Твого.

### ***Школа любови ближнього***

Між високими горами Тиролю в лісистій околиці лежить місцевість Вольдерс. Випадково це повчальне оповідання підібрано до п'ятої події. «Чую хтось коло мене є і душиться від кашлю. Це Іван – брат господині. Вже сама старість є важкою недугою, а у Івана тим більше, бо водянка підходить до серця. Віддих тяжкий, груди підносяться і спадають – ледве може вхопити повітря. А тут в додаток ще й безсоння. Лікар на спання дав йому порошок. Справді заснув. Гарячка спричиняє страшні сновидіння, і нещасний чоловік час від часу марить. Ним займаються добросердечні люди, чувають при ньому, потішають, полегшують терпіння скільки можуть».

Це один із мільйонів, що нині на широкому світі стогне і в'ється від болю. Але не всі мають таку поміч і опіку як старець, про якого йдеться. Багато з них убогі та нещасливі і серед важких терпінь мучаться на твердій постелі. Нема біля них ні лікаря, ані нікого з рідних, щоб чували. Щонайбільше загляне на хвилину якась милосердна людина та принесе ложку теплої страви. Бути опущеним всіма і серед тяжких терпінь, перебувати вдень і вночі самому – це так гірко та прикро, що від самої згадки про це тремтиш. Подумай, що ти знаходишся у ще гірших обставинах. Лежиш з невиносимими болями, люди відреклися тебе, без будь-якої помочі нужденно мусиш конати. Ніхто тебе не хоче прийняти додому, а громада примушує якогось чужого чоловіка, щоб трохи зайнявся тобою та підтримував твоє життя на ще довші терпіння.

Краще було би, щоб тобою ніхто не займався, бо швидше прийшов би всьому кінець. Серед терпінь не знайти у людей анітрохи співчуття – це мука не тільки для тіла, але і палить твою душу, серце, неначе б хто у відкриту рану всипав сіль. Тобі здавалось би, що серед твоїх тяжких терпінь тебе б'ють, бичують.

Таке терпіння мав Спаситель, ідучи на Голготу, на смерть – і то в найприкріший спосіб. Кати так дуже Його мучили, мордували, що не мав уже сили йти далі. Побачили, що не заведуть Його живим на місце страти. Найменшого співчуття, милосердя не знаходить Спаситель. Погорджують і бридяться Ним настільки, що звичайний собі посіпака вважає за ганьбу помагати Йому нести хрест. Це мусить хтось інший зробити – чужинець Симеон з Кириної. Але і йому нелегко двигати дерево ганьби. Пручається всіма силами, і поступається лише перед погрозою і насильством.

Спаситель бачить це все, всевидячим оком заглядає і в серце ватаги розбишак, які для Нього не знаходять ні найменшого співчуття. Для конаючого серед вулиці звірятка було би у них серце, для Христа ж серця не мають. Ця обставина до всіх інших терпінь додала нового болю. Серед найтяжчої нужди так опущений і погорджений, що звичайний собі чоловік бридиться і стидається прийти Йому на допомогу.

До цього сталася ще одна подія, яка для нещасного Спасителя була такою болючою, немов би хто у відкриту рану вклав розпечене залізо. Це діється якраз тоді, коли серце Спасителя горить співчуттям до людей. Властивим і правдивим злочинцем, якому справедливо належить бичування, терновий вінець, хрест – це людський рід усіх віків. Його грішні вчинки з погляду Господа заслужили на кару, а Божа справедливість могла їх цілком слушно засудити на хресні терпіння на усе життя і на муки вічні. Над нещасним родом людським змилювався Син Божий. Прийшов у світ, щоб покарання, належне людині, взяти на себе. Він з такою любов'ю і милосердям допомагає нести хрест, навіть сам добровільно вкладає його на Свої рамена. Несе хрест серед смертельних страждань вулицями Єрусалиму на Голготу. Міг бодай сподіватися, що люди, за яких терпить, будуть мати хоч якесь співчуття і ту решту дороги допоможуть нести Йому хрест. Не знайшовся ніхто. Тих кілька людей, як Марія і побожні невісти, хотіли би допомогти, та не могли, а апостоли не мали відваги. Інші не хотіли зі злости або встидалися, як Симеон з Кириної. Опущений усіма, безсердечність, погорда і невдячність за Його доброту – це невимовне терпіння, яке попри інші здавило мов кліщами Його серце. Таким є терпіння п'ятої події.

Ти був тепер думкою на хресній дорозі і бачив твого Спасителя, який дуже терпить, тому що Симеон Киринейський встидається і відмовляється нести Його хрест. Може тобі прийшла думка гостро скартати Симеона за його затверділе серце. Я переконаний, хоч мені цього не кажеш, що співчуваєш з цієї причини своєму Спасителеві. Скажи мені, що зробив би ти, коли б тебе нині зустрів Спаситель у такому стані, в якому був під час п'ятої події? Чи пішов би ти, перейнятий глибоким співчуттям і вдячністю, відібрати Його хрест, або щонайменше допомогти його нести? Чи маєш відвагу на це питання відповісти «так»?

Хочу це бачити зараз і твоє серце виставити на пробу. Маєш чимало нагоди ділом висловити Спасителеві твоє співчуття, може, ще нині і то зараз. Отже, уважай! Називаєш Христа Твоїм Богом і Царем, знаєш добре, що Він має право видавати для тебе царські закони, а ти зобов'язаний їх виконувати. Один з тих законів оголосив Своїми устами, кажучи: «Нову заповідь даю вам, щоб ви любили один одного, як Я вас полюбив». А як Він нас полюбив? Дивись, де любов, там співчуття, там милосердя над терплячими. Коли Христос побачив одного разу голодних людей, то милосердя Свого серця висловив словами: «Мені жаль цей народ».

Коли думав про майбутнє горе Єрусалиму, то був глибоко зворушений. Плакав, коли бачив, що сина вдови несуть на кладовище.

Де любов, там щира воля по можливості допомагати іншому в нещасті і полегшити терпіння. Христос не тільки уболівав над долею міста Єрусалиму, але і мав щире бажання врятувати його перед нещастям – та дарма. Єрусалим сам відкинув Його поміч. Як видно зі слів: «Єрусалиме, Єрусалиме, скільки разів хотів Я зібрати дітей твоїх, як квочка збирає своїх курчат під крила, а ви не бажали» (Мт. 23:37).

Любов спонукає допомагати терплячим. Христос всілякими способами поспішав з помічною терплячій людськості. Не раз нагодував голодних, напоїв спраглих. На весіллі в Кані Галилейській вишукував хворих і оздоровляв. Невігласів навчав, апостолів, які сумнівалися, утвердив у вірі, і що найважливіше, терпіння і хрест, на який ми не раз заслужили як кару за гріхи, поклав на свої рамена і згладив наші безчисленні провини перед справедливістю Божою. У такий спосіб виявив нам свою любов. Тепер думаю розумієш, що значить Його Заповідь любови, коли каже: «Це моя заповідь, щоб ви любили один одного, і то так, як Я вас полюбив».

У житті святого Мартина читаємо, що коли одного разу вбогий жебрак просив його про милостиню Христа ради, святий дав йому частину свого плаща, бо більше не мав нічого. Наступної ночі побачив Мартин Христа серед ангелів з тим кавалком плаща і почув такі слова: «Цією одежею одягнув мене Мартин». Чи тим жебраком був сам Христос? Однак, бачимо ясно, що будь-яку послугу, яку зробимо нашим ближнім, що є в потребі, приймає Він як послугу для себе. Подай голодній дитині у присутності матері шматок хліба, то побачиш, що мати буде тобі дякувати так, неначе б ти їй самій подав. Вона щиріше дякуватиме тобі, бачачи, що ти так само, як і вона, маєш милосердя над дитиною. Христос сам зазначає, що кожне діло милосердя вчинене ближньому з любови до Нього, так радує Його серце, неначе б Йому самому було зроблено, і не залишиться без нагороди. «Істинно кажу вам, усе що ви зробили одному з Моїх найменших братів, ви Мені зробили» (Мт 25:40).

Скажи тепер щиро: чи віриш словам твого Господа Бога? Приходить до тебе убогий і просить кусок хліба. Чи віриш, що хліб, який даєш убогому з християнської любови, даєш самому Христу?

По сусідству лежить хворий, не має нікого, хто б його доглядав. Ти йдеш туди задля Христа, чуваєш при нім до втоми, приносиш ліки, потішаєш, читаєш йому або молишся. Чи віриш, що таку прислугу ти зробив самому Христові? Бачиш іншого чоловіка, придавленого хрестом гіркою смутку, чи то через родину, чи через свою працю. Чи віриш, що це Христос, якому допомагаєш нести хрест і полегшуєш тягар хреста, якщо займешся ним задля Христа. Отже, якщо віриш, не треба тобі йти до Єрусалиму, вступати на хресну дорогу, щоб знайти Христа і показати Йому милосердну любов.

П'ята подія ще не закінчилася. Обтяженого хрестом Христа знайдеш всюди, де тільки побачиш людину, що стогне під хрестом нужди, недуги, клопоту, смутку і журби. Лише поспіши якнайшвидше з поміччю, задля Христа поможи йому в нужді, тоді ти самому Христові прислужишся. Чи твоє співчуття з Христом при п'ятій події щире і правдиве, чи справді ти готовий на місці Симеона радо нести хрест, ти можеш кожного дня виставити себе на пробу. Нещасних людей, що стогнуть під хрестом, всюди повно. Поглянь на них і пригадай собі слова Христові: «Істинно кажу вам, що ви зробили одному з найменших братів моїх, ви мені зробили». Коли твоя любов до Христа не є пустою заявою, то слова Христові будуть для тебе солодким, могутнім закликком любити ближнього кожен день. Однак і друга частина науки Христа про любов є рівно ж Божою правдою: «Те, що ви не зробили (розуміється діла милосердя) одному з найменших Моїх братів, Мені не зробили» (Мт. 25:45).

Після таких слів будь-який самообман щодо твого співчуття до Христа при п'ятій події стає явним. Можеш стогнати і голосити, навіть сльози проливати зі співчуття над Христом, подібно як жінки єрусалимські при восьмій події, якщо ближньому в його нещасті не помагаєш, тим самим не помагаєш Спасителеві нести хрест. Ти ані на волосок не кращий від Симеона Киринейця, що вагався дати поміч смертельно змученому Христові. А коли ти свого ближнього в його горі ще й кривдиш словом чи ділом, ти подібний тоді до ката, який Христа, що упав на землю, бив і копав ногами. Скажи собі, що навіть сліду милосердя нема у твоєму серці.

Тому ще раз кажу тобі те, що п'ята подія є добрим дзеркалом, в якому побачиш своє серце і запитаєш своє сумління, як виконуєш закон любови, себто чи любиш ближнього як самого себе. Не відходи ще від цієї події, ще раз поглянь на ікону і уяви собі, що стоїш на місці Симеона, а Спаситель дивиться на тебе і каже: «Скільки зробив ти доброго чи злого твоєму ближньому, стільки Мені самому ти зробив». Спитай себе, як ти виконував досі Заповіді любови ближнього. Я хочу тобі полегшити і поставити питання з практичного молитовника. Зроби іспит совісти – перед собою щиру сповідь, щоб підготуватися до Святої Сповіді.

Зі всіх людей передовсім повинен ти почитати і любити батьків. Так Бог заповів. За кожне прогрішення супроти них відповіш важче, як супроти інших людей. Спитай себе, як ти поведився, дивився на них, чи приховував щось, як розмовляв. Закон Божий домагається, щоб кожен шанував і був послухний духовним і світським настоятелям. Чи не маєш з цього погляду собі щось закинути? А діти? Ці квіти суспільства? Душі дітей, освячені святим хрещенням, свободні від тяжкого гріха, люблені Богом. Тому страшна відповідальність чекає того, хто спричинився до зіпсуття душі дитяти. А найтяжчим є кожен гріх, яким порушується віра або невинність дитяти. Застановися, чи ти злим прикладом, чи словом, або іншим способом не спричинився до руйни душі дитини. Коли сам маєш дітей або довірено тобі доглядати за ними, тобі не можна нічого грішного між дітьми допускати, бо ти більше відповідальний як нерозумна дитина. Твоїм обов'язком є провадити дітей до Бога, навчаючи молитви і прищеплюючи в них добрі звичаї, щоб були скромні, встидливі, згідливі, повні любови, пильности, послуху. Застановися, чи ти у цьому не провинився, чи ти дбав достатньо про їхнє здоров'я і виховання.

Людина може ближньому або добро творити, або різними способами шкодити здоров'ю, життю, поведінці, майну, славі, доброму імені і щонайгірше – душі. Чи ти кому не докучав, не засмучував, не отруював життя? Чи може всередині був озлоблений, вороже настроєний проти деяких людей? Пам'ятай, як тільки одну людину ненавидиш, нема тоді у тебе надприродної любови, без якої не можеш бути спасенним, бо Бог є любов. Чи ти не пошкодив комусь майна, або доброго імені? Коли в тім маєш який сумнів, питай сповідника, бо ніхто не може спускатися на свій власний суд. Ти, як людина, від природи засліплена самолюбством? Ціннішим від золота та срібла і будь-якого маєтку є слава і добре ім'я. Чи ти ближньому з цього огляду ніколи не шкодив? Може очорнив кого? З цього великого гріха очорнення не тільки треба сповідатися, але й прилюдно перепросити. Багато людей думає, що вони є правдивими християнами, але майже щодня грішать обмовою. Оповідують гріхи і блуди ближніх і без милосердя їх осуджують, чи то зі злоби, чи відрази, а часто з безсоромної балакучости, причому, багато перебільшують, а часто і неправду додають. Також цікаве прислуховування обмові, яке дуже протирічить заповіді любови ближнього, може бути гріхом тяжким. Дуже пильно стеж за своїми вчинками, чи не привів ти кого до найбільшого нещастя, до гріха, через що ти став помічником диявола. Це могло статися, наприклад, тоді, коли ти ближнього заохочував до ненависти, ворожнечі, до упертості і зухвалости супроти настоятелів, або коли своїми вчинками чи непристойною розмовою збудив спокуси у інших, або сумніви щодо католицької віри; або коли ти під'юджував до гніву, прокльонів, ненависти, або лукавими підбурюваннями спричинив ворожнечу. Христос

сказав: «Блаженні миротворці, бо вони назвуться синами Божими». Відповідати будеш тяжко перед Богом, коли дозволяєш своїм підданим грішити, наприклад, лайкою, прокльонами, обмовою, або мовчиш на це, що веде до гріха, а саме: нічні волокитства, сходини, знайомства без нагляду і без наміру на скоре подружжя. Відповідатимеш і за це, коли своїх підданих не при звичаюєш до молитви, до Святих Тайн. Бог зажадає від тебе рахунку за ті душі, оскільки ти міг перешкодити злomu, а не перешкодив, або добра навчити, а не навчив.

Якщо не твориш діл милосердя, коли ближній у нужді, то ти теж не без гріха. Спаситель на Страшному Суді буде викидати проклятих не за будь-що, а саме за те, що не творили діл милосердя. Запитай себе, чи даєш милостиню по можливості. Особливим способом виступає закамєнілість серця через захланність і скупість. Чим більше поганий вчинок опановує людське серце, тим сильніше витискає зі світу християнську любов. Будь переконаний, що він опанував вже частину твого серця. Особливо, коли занедбуєш молитву, або інші набожності задля дочасних речей, коли більше лежить тобі на серці здобути для дітей маєток, ніж дати їм християнське виховання, коли тебе власна вигода приводить до брехні, ошукаництва, лихварства, сварні, ворожнечі, недотримання слова, чести. Згадай, що апостол Юда, через любов до грошей, попав у пастку диявола і наклав на себе руки. Шукай по всіх закутках твоєї душі, чи цей блуд не причепився до неї.

Після такого іспиту сумління, як перед трибуналом, збуди в собі жаль і, перепросивши Бога, щиро постанови за ласкою Божою стерегтися цього гріха. Те все мусиш сам зробити. Я додав ще таке, коли ти вже це зробив, то відклади читання і молитву та поглянь навкруги, чи не побачиш свого ближнього, обтяженого хрестом, потребуючого допомоги. Поспіши з допомогою. – Це Христос у п'ятій події. Христос задля тебе двигав тяжкий хрест, віддяч Йому. Що зробиш з любові до Христа терплячому ближньому, самому Христу вчиниш. Так виконаєш головне правило: «Хто вміє добре молитися, вміє і добре жити». Ти молився і розважав, тепер покажи це у своїх вчинках, покажи людям, що ти був у школі хресної дороги і пильно вчився, і читаючи в книзі, і в образі Серця Спасителя, ти пізнав і навчився любити ближнього, як себе самого. Ця любов за словами Спасителя повинна бути дороговказом, по якому всі пізнають в тобі доброго християнина. Він сказав: «По цьому пізнають всі, що ви мої учні, коли любов матимете між собою». Люди, з якими будеш спілкуватися, пізнають, чи ти вже став учнем Христа і як далеко поступив.

## ШОСТА ПОДІЯ

### ВЕРОНІКА ОБТИРАЄ ЛИЦЕ ІСУСА

#### *Розважання*

Христос з допомогою Симеона пройшов з хрестом двісті кроків. Тут з одного гарного будинку, що мав велике подвір'я, обведене широким муром, навпроти походу вийшла через браму багата і знатна жінка. За руку тримала дівчинку. Лице мала закрите, на її раменах звисав полотняний рушник. Дев'ятилітня дівчинка під згортком тримала повний дзбаночок вина. Жінка чекала аж поки похід наблизиться. Повна любові і співчуття заступила Христові дорогу, упала на коліна, розгорнула полотно і благальним голосом промовила: «Зроби мене гідною обтерти лице мого Господа». Христос узяв рушник лівою рукою, притулив до закривавленого лиця і віддав їй з подякою. Вона, забираючи рушник, поцілувала і сховала під плащ коло серця.

Дівчинка несміливо піднесла посудину з вином, але кати і вояки лайкою і прокльонами не дозволили Христу підкріпитися.

Фарисеї на конях почали обурюватися, злитися, що затримався похід, а ще більше розізлилися на привселюдну прислугу Христові. Кати почали бити і сіпати Христа, а Вероніка з дитиною втекла до свого будинку. Удома розгорнула на столі полотно, яким Христос діткнувся свого лица, і, о чудо, побачила лице Христа, чудесним способом відбите на полотні. Заплакала голосно, а в її серце вливалася солодка втіха. Упала на коліна і закликала: «Христос Господь дав мені пам'ятку, понад яку нема нічого ціннішого. Я готова зараз всього позбутися».

### ***Молитва***

Явним чудом полишив Ти, о Спасителю, святу пам'ятку цього страшного дня Твоєї смерті, давши відбиток Твоєї терням увінчаної голови святій Вероніці, а через неї святій Церкві. Ще більше чудо зробив Ти, установлюючи безкровну жертву Служби Божої, як пам'ятку кривавої жертви на хресті. Ти також надихнув Католицьку Церкву, щоб її діти робили часто знак святого хреста, і тим затримували згадку про Твої невимовні страсті і смерть. Твоє серце, Ісусе, як бачимо, прагне, щоб ми ніколи про них не забували, часто згадували. З Твоїх терпінь виходять дві важливі правди: велич Твоєї любови, що спонукала Тебе так страшно терпіти і величина наших гріхів, щоб їх спокутувати. Щоб на Твої наміри відповісти, віддаю Тобі мою душу, щоб Ти живими фарбами відобразив в ній Свої терпіння. Дай мені у Твоїх ранах і терпіннях щоразу докладніше пізнавати, яка страшна злоба криється в одному тяжкому грісі, щоб я ніколи не відважився його вчинити. Якщо я забуду про це в годині спокуси, тоді сам стань у кривавому вигляді перед очима моєї душі, щоб її успішно відстрашити перед гріхом. Заявляю, що хочу Тобі і надалі приятелювати на хресній дорозі, щоб Твоє гірке терпіння ще глибше прийняти собі до серця.

### ***Школа вдячної пам'яті***

Маємо тисячі різних видів квітів, але не всі вони гарні на вигляд і не всі милі запахом. Однак цвіт рослин захоплює нас найбільше. Здається, що рослина зібрала ціле своє життя, єство і сформувала в квітті. Число, форму, розміщення листочків, забарвлення та запах, – тобто внутрішню сутність рослини – виражено у цвіті. По ньому найкраще пізнаємо, чим властиво рослина є.

Як цвіт у рослини, так лице у людини. По обличчі пізнаєш сповна, що з людиною діється: чи здоровий, чи тішиться, чи добре йому поводитьися, чи прихильний, чи люблячий та інше. Все те в різних відтінках малюється на обличчі людини. Так само недуга тіла чи душі, біль у серці побачиш в окресленні уст, у кольорі лица, в матовому (скляному) блиску очей і в сльозах. На обличчі представлена відразу вся людина, тому найлегше і найпевніше пізнаємо кожного з лица. А коли якась недуга знищила його, кажемо: «Цю людину вже годі пізнати».

Так само було зі Спасителем, коли йшов на хресну смерть. Поглянь на Його святе лице, воно не до впізнання. Так терпіння розмалювало на Ньому свої риси. Зі страшною смертельною тривоги на Оливній горі залишилися на лиці Ісуса сліди кривавого поту. На голові терновий вінець, лице обпльоване. Великі сині плями вказують на удари по ньому. Пороху, вуличного болота, поту і сліз додала хресна дорога. З надмірної втрати крові воно покрилося блідістю. До цього прилучилися ще внутрішні терпіння, які залишили свої відбитки на лиці Спасителя, як: смуток, засоромлення і гірке почуття, що Його зненавиділи, висміяли, що оточений людьми найгіршого гатунку, які є Його сотворіннями. Те все глибоко ранить Його серце і відбиває на Його святому лиці цілий шквал терпінь. Лице Спасителя стало правдиво страждальною квіткою.

Хто тоді дивився на Його лице і не був цілком закаменілим і здичавілим, то мусів пізнати глибоке співчуття, а може, і заплакав, як жінки при восьмій події. Однак знайшлася лише одна, що відважилася нещасному мученикові показати на ділі своє співчуття – це свята Вероніка. Вона, коли б могла, то стерла би все терпіння з лица Христового, але робить бодай те, що може. Стирає кров, сльози, піт, плювотиння, болото з Його лица. Це ззовні, але тим полегшує Ісусові біль серця і стирає водночас смуток, насмішки, невдячність і невірність. Коли вона подала хустину, то цим засвідчила не тільки свою віру, побожність, любов, співпереживання, але і привселюдно визнала невинність і божество Спасителя.

Це одинока яскрава хвиля співчуття Христові на хресній дорозі. Бо коли вийшла навпроти Нього Мати, то її підтримка і любов спричинили нові терпіння Його синівському серцю. Він бачив, що Мати терпить через Нього. Милосердя святої Вероніки не залишило гіркоти. Через подвійне діяння любови народжується двояка винагорода. Насамперед чудесним способом Спаситель відбиває образ свого лица, яке вона почитала – образ намальований кров'ю – не міг подати ціннішого, видимого дару. Вероніка, подавши хустину Христові, принесла полегшення Його серцю, Христос нагороджує її набагато кращим подарунком, який вкладає в її серце. Через відбиття свого лица на полотні, Христос змалював Свій образ в її душі. Обдаровує її чудесним відбитком, щоб пам'ятала про Нього все своє життя, носила в серці задля її дочасного і вічного добра. Спаситель посадив в її серці свіжу розквітлу «незабудку», на яку зійшла ласка і любов до неї з одної сторони, а з іншої – вдячність, любов і побожність до Нього. Вона отримала правдивий образ Христа на рушнику і в своїй душі.

\* \* \*

До випадку в шостій події визріває поважна справа, яка має тебе найбільше хвилювати, і вона є важливішою, як старання про хліб насущний і доля твоєї рідні. Вона вже стара, але може стати для тебе великою новиною. Трохи уваги. Деколи люди, що любляться, мусять розставатися на тривалий час або назавжди, тому дають один одному якісь пам'ятки: одержу, книжку, образ, світлину чи що інше. Дарунок має бути для них згадкою і не допустити до забуття. Хоч один від одного далеко, але незважаючи на це хочуть любитися і пам'ятати. Забуття було би дуже прикре для обох сторін. Може, ти сам це відчув, або на інших зауважив.

Повернімось до сказаного. Не хто-небудь, а сам Бог, Ісус Христос, перед своєю смертю подарував милосердній душі – Вероніці на пам'ятку свій образ. Хотів, щоби і після Його смерті вона не забула за Нього, не перестала любити. Христос хоче бути любленим якраз тобою, любий читачу. Це не новина для тебе. Головним і найбільшим твоїм обов'язком є любити Христа, твого Спасителя. Він має найбільше і найсуттєвіше право цього від тебе чекати. Чи не є Він найдостойнішим, найкращим, найдосконалішим, а відтак найгіднішим любови єством? “Ти, отже, або нікого, ані себе самого не любиш, або тільки Його любиш і то понад усе”. Ти не можеш не любити тих, що тебе люблять, тих, що тобі бажають і творять добро. Чи заслуговує хто-небудь з людей на твою любов більше, як Ісус Христос? Чи любив тебе хто так, як Спаситель? Скажи щиро, коли вимагає від тебе любови, то вона Йому слушно належить. Коли ж не даєш Йому любови, то неслухно поступаєш. Ісус справедливо відкидає від себе у вогонь вічний кожного, хто за життя не знайшов місця у своєму серці для Нього. А що Спаситель тебе правдиво по-божому любить і не хоче твоєї погибелі, звертається до тебе навіть з проханням: «Сину! Людино! Дай Мені твоє серце». За це обіцяє тобі дати незбагненне щастя, блаженство ще тут на землі, а відтак навіки в небі.



Отже, бачиш, як потрібно Христові, щоб ти Його любив, і що Йому не є байдуже чи ти про Нього пам'ятаєш, чи ні. Пам'ятати про Спасителя – це не важка річ. Сам Спаситель подбав, щоб тобі це полегшити.

Від твоєї волі багато залежить. Він подарував тобі багато пам'яток і тебе зі всіх боків ними обставив, тому лише власна твоя злоба може спричинити забуття про Нього. Святій Вероніці дав образ Свого святого лиця, намальований кров'ю, на пам'ятку, а також заповів цю пам'ятку – святій Церкві і нам, її дітям. Цей Нерукотворний образ зберігається донині в церкві святого Петра у Римі і кожного року у Велику П'ятницю його виставляють на привселюдне почитання. Застановися: він і для тебе є пам'яткою. Це образ твого Спасителя, що з любови до тебе кров'ю вмивався, дав себе бичувати, терням увінчати, двигав тяжкий хрест і на хресті помер. Чи будеш здатен за це на щире подяку і любов?

Про другий пам'ятний образ була розмова в попередній події. Побачиш людину терплячу, яка потребує помочі – це образ хрестом обтяженого Спасителя, який каже: «Що ти Йому зробив, то зробив Мені» і «Любіть один одного, як Я вас полюбив». Це жива незабудка, яку тобі Христос послав.

Ще щось дуже гідне і достойне залишив тобі Христос на престолі у церкві. Що таке освячення на Службі Божій? Чим є хліб і вино після освячення? Чи це не сам Христос, укритий під видами Хліба і Вина. Що ж діється під час Святого Причастя, як не це, що сам Христос вступає у твоє серце, щоб ти про Нього ніколи не забув. Апостол Павло пише: «Кожного разу, як їсте цей хліб і п'єте цю чашу, звіщаєте смерть Господню» ( I Кр. 11:26).

Неможливо приймати когось в хаті і не думати про нього. Сьогодні буває, що якійсь особі хтось дає альбом з фотографіями, з віршами або і без них. Такий альбом дав і тобі Христос на згадку. Як і коли? Це церковний рік. Чим є свята Господні від Різдва аж до Вознесіння, як не спомином про Христа? Христос проходить перед очима твоєї душі як немовля, відтак, як хлопець в Назареті й у святині, то знову як учитель і чудотворець в Юдеї. Спочатку бачиш Його на хресній дорозі, пізніше – як переможця смерті, гріха – у таїнстві Воскресіння. Почитання Найсвятішого Серця Ісуса пригадує людям про Його любов до них.

Отже, пам'яток від Спасителя маєш досить, і бачиш, як Він щиро бажає, щоб ти про Нього думав і з любов'ю носив у своєму серці. Не кажи, що це справді гарні думки, які відповідають чутливим і богомільним душам, а не чоловікові чи жінці, що зайняті працею, займаючи якусь посаду чи становище. Заповідь – любити Господа Спасителя цілим серцем і всіма силами, і всією душею – відноситься і до тебе, чоловіче, жінко, юначе, так само, як і до чутливої жінки, чи монахині в келії. Маєш таке саме серце, як і всі інші люди, тому обов'язком для тебе є пам'ятати про твого Спасителя, і пам'ять про Спасителя часто відсвіжувати. Твоя любов має такі прикмети, як вогонь. Не докладеш дров, сам погасне, не треба і водою заливати. Дрова для підтримання вогню любови до Христа – це пам'ять про Нього. Немає пам'яті, немає любови. Запитай своє серця, а воно підтвердить цю правду. Не дай Боже, щоб воно свідчило проти тебе.

Були люди, що довший час, а передовсім в молодих літах, мали щире серце для Бога. Можна було слушно припускати, що дійдуть до святости. З літами виявилось інше. Любов тіла, маєтку, світу взяла верх і заглушила все добре в них. Не у святости, а в болоті гріха померли і пропали навіки. Чи давня любов була тільки ганьбою та облудою? Ні, а сталося воно так. Вони давали волю своїм думкам, вільно блукати по квітучих левадах світової слави і багатства, а це принесло в серце дикий мед світової розкоші, жагу подобатися світові та захланність. Отож, давній предмет любови щораз більше стирався з пам'яті, і поряд з тим щезала і остигала любов. Спаситель став для них байдужим, а світ милішим. І так два серця, християнина і Бога, щораз більше відчужувалися, аж врешті настав цілковитий і сумний розрив на час і на вічність. Чого

очі не бачать, того немає на думці, – каже прислів'я, а я додам: чого немає на думці, немає і в серці. Затирається пам'ять про Бога, відступає і любов до Нього.

Як сонце і місяць на небосхилі, такими нероздільними є дві речі: 1) маєш бути вірний обов'язку завжди і понад усе любити твого Спасителя; 2) не можеш Його любити, якщо про Нього забудеш. Розумієш тепер, чому Христос залишив тобі так багато пам'яток, якими безнастанно кличе: «Не забудь Мене».

\* \* \*

Такі спогади про твого Спасителя, треба визнати, будуть палити, як вогнем, твою душу. Не втрачай спокою, вони спалюють лише те, що в тобі є нездоровим. Вони впливають так, як згадка на смерть, про яку написано: усуває недобрі манери і звички, допомагає повернути неправдою надбане майно, і затримує руку, коли вона по нього сягає. Остуджує нечисті похоті, гасить помсту, скупому псує задоволення, а захланності скручує карк. Приводить знову до церкви і Святих Тайн, а відводить від корчми. Легкодумного робить поважним, усмиряє тілесні похоті. Чи ти цього не потребуєш? Чи ти такий поступ зробив у святості, що ані зла гадка, ані злі бажання, ані похоті не ворують твоїм серцем?

Коли б ти справді був тричі святим, то частий спогад про Спасителя не впливав би на тебе як палаючий пекельний камінь, а дав би твоїй душі силу, відвагу, потіху і радість. Пам'ять про Спасителя тим більше тобі потрібна, коли ти на ціле небо віддалений від святости, або коли щойно починаєш робити перші кроки. Розпочни вже зараз поважно практикувати християнство, виконувати обов'язки твого стану: чи ти дитина, чи слуга, чи батько родини, чи мати. Покажи, що ти християнин: виборець, учитель, рільник, газетяр, службовець, голова громади – і незабаром пізнаєш, що означають слова Спасителя: «Дух бо бадьорий, тіло ж немічне». Відчуєш часто боротьбу у твоєму серці, відчуєш втому, брак відваги, бажання. Яка сила зможе тобі допомогти і підтримати, щоб ти з легкодущности не відступив від свого обов'язку? Я тобі скажу – це пам'ять про всемогучого Спасителя, Ісуса Христа. Підносиш очі свої до Нього, а Він всевидящим оком дивиться на тебе. Сила Божа увійде в тебе, коли поглянеш на Христа. Як це відбувається, сам краще збагнеш, ніж я тобі зможу розповісти. Багато християн, знайшли таким чином силу і потіху в серці серед різних прикрих обставин життя.

\* \* \*

Люди, ви любите, щоб вам не тільки сказати, що треба робити, але і як треба робити. Так є, тому і я хочу вам прислужитися. Йдеться про те, як залагодити, щоб пам'ять про Спасителя часто відсвіжувати, і так глибоко в серці зберігати любов до Нього, щоб була спроможна стримати від тяжкого гріха. До цього не треба ані великих здібностей, ані тривалої науки. Щодо своєї рідні люди переважно гідно поступають. Знав я молодого хлопця, учня, який на початку року мусів покидати рідних і їхати в далекі краї поміж чужих людей. Коли прощались, то від батьків отримав фотографії, серед яких і родинний дім, і навіть кінь, на якому залюбки їздив верхом. Любив родичів, тому думав про них часто. Фотографії брав у руки, приглядався, роздумував, і серцем радів. Спочатку сама згадка викликала у нього сльози. Як пригадую собі, він над світлиною батька і матері робив знак святого хреста, щоб свої бажання скріпити Божим благословенням.

Чи й у відношенні до Спасителя не чинити тобі так само. Христос дав тобі багато пам'яток. Бери їх, придивляйся не тільки очима, але серцем і душею. При цьому розважай і бери собі до серця те, що вони тобі пригадують, а тоді дай серцю волю, бо ніколи не будуть надмірними вдячність, ревність у вірі і любов до твого Спасителя.

Передовсім: 1) чини в душі Церкви, і святкуй добре всі дні святкові, які Церква установила для почитання Христа. Неможливо, щоб християнин, який так чинить, забув про Христа. Потрібно, щоб ти у ці дні не тільки залишив працю, одягнувся у кращий одяг, але й щоби змусив свою душу придивлятися і розважати над тим, що зробив Христос для тебе у вертепі на Різдво, в Йордані на Богоявлення, в Єрусалимі під час Тайної Вечері. Отоді побачиш, як Спаситель тебе полюбив і як багато за тебе терпів; 2) ходи не тільки в неділі і свята, але коли тільки зможеш на Службу Божу. Бо тут вже не ікона, яку тобі дали на пам'ять, але Він сам присутній у власній особі. Ти був би цілком нерозумний, коли б не користав з цієї нагоди і забував про Нього; 3) ще більш неможливим є забути Христа, коли приймаєш його у Святому Причастю. Коли батько чи мати провідують свою дитину на чужині, то їхні серця ще тісніше єднаються; 4) дуже успішним середником до здійснення цієї мети є молитва на вервиці. Тут проходить Христос перед тобою в 15-ти тайнах Свого життя. Головним є тут розважання тайн Його життя, а не сама молитва «Богородице Діво». Сама молитва є обрамленням, а розважання – іконою тайнства. На розважання тайнств треба звернути особливу увагу. Цього хоче свята Церква, бо надала відпустити лише для тих, хто при молитві на вервиці розважає тайнства життя Христового; 5) Свята Маргарита Алякок, вступаючи до монастиря, просила настоятельку, щоб вона навчила її молитися. Та відповіла коротко, але дуже влучно: «Упадь на коліна перед Найсвятішими Тайнами і поведься так, як натягнене полотно перед малярем». Маргарита не зрозуміла добре, що настоятелька хотіла тим сказати, але почула в душі голос Христа: «Ходи до мене і Я навчу тебе молитися». Ледве прийшла до каплиці, стала на коліна, Христос дав їй пізнати, що хоче в її душі, як на полотні, відмалювати головні події свого життя, терпіння, смерть. Вона має стати Його живим образом. Так воно і з тобою станеться, любий читачу, коли часто провадитимеш твою душу на хресну дорогу Спасителя. Затримуйся при кожній події і роздумуй про ці тайнства. Там перед тобою постане Ісус, повний любови, і відмалює її живими фарбами духа і сили. Христос відтворить свій образ у твоїй душі, подібно як маляр – на склі, так, як Він відбив своє лице на полотні святої Вероніки. Таким чином, ти матимеш найкращу і найдостойнішу пам'ятку. Які спасенні плоди отримаєш, сам невдовзі побачиш. Чотирнадцять кривавих незабудок, засаджених на хресній дорозі, – це чудове зілля, повне цілющої сили і бальзаму на твоє хворе серце.

## СЬОМА ПОДІЯ

### ІСУС ПАДАЄ ДРУГИЙ РАЗ ПІД ХРЕСТОМ

#### *Розважання*

Хресний похід ще не дійшов до брами міста. Тут вулиця повертає в долину. Сама брама довга і міцно збудована. Провадить через луг, відтак через міст і знову через луг. Як наближався похід до брами, кати змушували швидше рухатися. Перед самою брамою, на нерівній і заїждженій дорозі стояла велика калюжа. Жорстокі посіпаки поштуркували Христа, люди стовпилися. Симеон хотів вступитися на бік, але через це тягар хреста натиснув на Ісуса і Спаситель упав якраз в калабаню, повну болота. Христос застогнав високим і придушеним голосом. Чути було слова: «Горе тобі, Єрусалиме! Я тебе полюбив, як квочка, що збирає свої курчата під крила, а ти жорстоко викидаєш мене за браму міста». Великий смуток і горе обняли Його душу. Фарисеї звернулися до Христа зі зневагою, називаючи Його бунтівником. Посіпаки серед побоїв витягнули Спасителя з багнюки і поставили на ноги. Симеон з Кириної, вражений

до краю їхньою жорстокістю, сказав: «Коли не зробите кінця вашому поступованню, то кину хрест, не понесу далі, хоч би ви мене за це і убити хотіли».

### *Молитва*

З великим подивом дивлюсь, мій Спасителю і Господи, на Твою рішучість. Ти хочеш відбути хресну дорогу аж до кінця, хоч і знаєш, яке терпіння матимеш на кожному кроці. Ти знав достовірно і за те нове терпіння на місці, де впадеш другий раз. Ти не пручався, а дозволив себе немилосердно підганяти до швидшого ходу, бо був готовий сповнити все, чого домагався від Тебе Небесний Отець для спасіння світу. Найважчі муки не могли спинити Тебе, коли Ти виконував Свій обов'язок. Яке сильне і непохитне Твоє серце!

Я ж часто відступав з дороги Заповідей, боячись неприємностей, прикростей чи терпінь, які через це виникали. Так, як я щодня маю виконувати деякі святі і важливі обов'язки, моя неміч безнастанно ставить мене в небезпеці переступити Твою волю, Тебе образити, а мою душу кинути у вічну погибель. Мені дуже потрібно мати сильне і вірне своїм обов'язкам серце, та його не можу собі дати, а Ти ж можеш мені уділити ласку мужности. Ти сам сказав, що Царство Небесне здобувається силою і ті, що вживають силу, силоміць беруть його. Дай мені таку силу і відвагу, щоб мене нині і завжди не стримували ніякі труднощі від сповнення Твоєї волі. Тоді буду могти зі святим Павлом сказати: «Все можу в Тім, Хто мене укріплює».

### *Школа мужности*

День у день рудокop щоразу глибше докопується до золотих і срібних скарбів у твердій скалі, щоб видобути благородний метал і винести його на денне світло. Нирильник жадібно спускається на дно моря, щоб виловити цінні перли, які там вклав Бог для людей. Терпіння Христа – це також глибоке гірке море, яке містить в собі правдиві скарби і перли правди. Воно є гірським рудником, в якому заховані скарби, набагато вартісніші від золота і срібла. Про це могли би сказати всі християни, які приклали багато зусиль, щоб їх там знайти і видобути. Поринай думками і ти, любий читачу, щораз глибше у Христові терпіння і занурюйся глибоко в їх гіркоту. Кожного разу матимеш великий хосен для душі, особливо тепер при сьомій події, де відкривається нова багата жила найчистішого золота і срібла.

Як сонце, що сходить, кладе тінь на стоячі перед ним гори і дерева, так часто терпіння, що наближається, наставляє вже здалека свої ріжки (чуйки у комах), або кігті і хапає за серце. Хворіє, наприклад, улюблена дитина в хаті. Хоч ще живе, але наперед помітно її близьку смерть. Немає надії на одужання. Думка про швидку смерть дитини стискає серце родичів, переповнює смутком, неначе б дитя вже вмерло. Саме передчуття близького терпіння є вже терпінням і то терпінням серця, яке стає ще важчим, коли бачимо, що терпіння, яке надходить, є тільки одним вогнищем довгого ланцюга ще більших терпінь.

Такого терпіння зазнав наш Спаситель і Господь. Будучи всевидящим, Ісус знав докладно наперед, аж до найменших подробиць, які муки переноситиме. Саме розуміння причини страстей спричиняло безнастанний гіркий біль у серці. Від першого кроку з Єрусалиму на Оливну гору той біль був настільки важким, що Спаситель почав тремтіти і боятися. Такий смутко огорнув Його душу, що скаржився: «Скорбить моя душа аж до смерти».

Гадаю, що мало хто звертає увагу на таке безнастанне терпіння, тому треба його уважно і з любов'ю розважати. До цього є якраз нагода, коли переходимо з шостої події до сьомої. Стараймось її використати, тоді навчимося важливої і кожному потрібної речі.

Прислуга любови, яку зробила Вероніка Христові, подіяла благодатно і потішила Його серце. Була це крапля меду в чаші гіркоти. Мусить іти далі. Залишилася ще половина дороги. Ще з

міста не вийшов. Перед собою бачить браму, через яку завжди переходили засуджені на смерть. Бачить духом нове страшне терпіння, якого Йому не минути. Вже обезсилений падав під хрестом, біль після цього упадку відчуває на всьому тілі. Щораз більше опускають Його сили, кров все ще спливає. Хрест чимраз то важчий. Поранене бичуванням тіло пече щораз докучливіше. Кати б'ють Його, сіпають на всі боки. Чує, що недовго втримається на ногах, перед брамою міста упаде ще раз, а упадок відчує в діймаючий спосіб. Ціле тіло стрясеться, рани відкриються, всі колючки тернового вінця відчує на своїй голові. Відтак прийде нове терпіння, себто удар об кам'янисту дорогу. Фарисеї будуть насміхатися з лежачого у вуличному болоті, а кати штуркатимуть і битимуть смертельно змучене тіло. Всі ті терпіння вже близькі, ще кілька кроків. Його серце тремтить, тривога міцнішає, охоплює страх. Його Отець цього хоче – цього вимагає спасіння людей, тому іде безстрашно навпроти нового терпіння.

Може й ти переживав у житті таку годину? Ти мав якийсь обов'язок, але внутрішня природа падала в страх і тривогу, хотіла утекти перед виконанням обов'язку. Ти через довгі літа прив'язався до якогось земного створіння, неначе зрісся з ним, а тут Бог і сумління вимагають, щоб ти його відрікся. Ти пережив спокійно серед поміркованої праці довгі літа і добре було тобі. Але несподівано ти мусів вступити на урядову службу, або зайняти посаду, що вимагала багато переживань і клопотів. Що діялось тоді у твоєму серці? Природа і нижча сутність людини збурилися, боялися, противилися, як упертий кінь, на якому їздець хоче перескочити глибокий рів. Здавалося, що душа відривається від тіла. Деякі люди в таких випадках воліли б радше померти. Тисячі людей зі страху втікають перед важким обов'язком. Волієш сповнити тяжкий гріх, чи стати мужньо навпроти терпінь, що насуваються. У подібних обставинах може опинитися кожна людина. Ти ж рано чи пізно, якщо хочеш провадити справжнє християнське життя, в подібному стані опинишся. Тому завчасно подбай про мужнє серце у таку годину, бо не витримаєш проби.

Я покажу тобі таке серце, у якого навчишся бути сильним і безстрашним. Поглянь тепер на царя мучеників на вулицях Єрусалиму. Він бачить нове терпіння, і пізнає духом багато інших, які чекають на Нього перед брамою міста. Міг без гріха не допустити їх до себе, але свята воля Його Отця жадає, щоб ступав і далі дорогою терпінь. Не сміє обминути жодного каменя, щоб на ньому не спіткнутися або не впасти. Ні одного кроку без терпіння. Всьому має піддатися, на що тільки буде здатна злоба ворогів і жорстокість катів. Він повинен ще раз упасти під хрестом. Його людська природа тремтить, серце тривожиться. Його душа серед невимовного горя підносить молитву до Небесного Отця, щоб, коли можливо, минула Його гірка чаша і терпіння закінчилося. Однак серед бурі людської природи сміливо і відважно говорить серце вірне своєму обов'язкові: «Отче, хай діється Твоя воля». Воля Небесного Отця здійснилася.

Ісус іде – ще один крок – падає знесилений на землю. Ще хвилину перед тим передбачив те, що зараз терпить. Потрясіння спричиняє нову втрату крові, гостре терня болючіше коле в голову. Вуличне болото забруднило тільки що обтерте лице. Фарисеї діймаюче насміхаються, а кати знову немилосердно б'ють, штуркають скатоване тіло. Це Бог і Син Божий стогне, розтروщений під тягарем нестерпних мук. Любов до Бога-Отця і людей, бажання до кінця виконати свою місію – залишилися незламними.

Тепер стань на коліна, християнине, перед твоїм Богом і Спасителем, що лежить в болоті. Прославляй і дякуй Йому, бо Він за тебе терпить. Він так низько упав, щоб ти міг стояти прямо. Кріпись, коли важка ноша схилить тебе до тривоги, смутку і нарікання на тягар хреста. Ісус не тільки подав тобі заохочуючий приклад, але вислухав і дав тобі силу, щоб ти Його наслідував. До Нього принеси свій хрест, щоб ти не зігнувся. Там учися і черпай християнську мужність і безмежну вірність Божій волі.

Ти убогий. Але бідність не є такою, що ти мусиш жебракувати і голодувати, вистачить того, що тобі важко доводиться здобути хліб насущний. Однак, будь-які спокуси відтягують тебе від сповнення обов'язку Закону Божого. Тут, по-перше, видно весь тягар хреста убогого християнина. Виникають різні думки і нарікання на Бога, чому злим людям добре живеться, а праведним так важко доводиться та інше. Виникає заздрість, що ближньому добре ведеться, захланність – готова кинутися на чуже добро і взяти якийсь ласий шматок з дому чи з поля. Ти маєш змогу вибирати. Незважаючи на те, що хлібодавець погрожує тобі звільненням зі служби – і ти позбуваєшся заробітку, – все ж після іспиту совісти подаєш голос доброго християнина. Не одну бідну дівчину, особливо в місті, спокушає нечистий дух, намовляючи продати свою невинність за гарний одяг або за гроші. Слуга біля верстата, робітник на фабриці і так не один наймит за вказівкою недобросовісних роботодавців мусить працювати в неділі і свята, коли не хоче втратити місце і хліб. У таких обставинах кличе голос сумління: «Будь вірний і чесний аж до гробу. Не уступай ані на волосок з Божої дороги». Господні шляхи вузькі, стрімкі, засіяні гострим камінням і товченим склом. Убожество докучає тобі щодня, але не маєш права піддатися спокусі, мусиш витримати під хрестом і залишитись праведним. Іди до Спасителя, що вже вдруге падає під хрестом серед важких терпінь. Він витримує все і кличе: «Іди моїми слідами». Багато подібних на тебе стали біля Нього і набрались мужности.

Якось на фабриці у Німеччині звільнилася посада інспектора. Задля високої платні, бо аж 2600 марок німецьких, така посада була вкрай потрібною для одного молодого чоловіка. Однак власник хотів, щоб робота на фабриці не зупинялася у неділю. Молодий чоловік, що був не тільки добрим християнином, але також мав всі дані, щоб зайняти таку посаду, відповів власникові, що за такої умови не може працювати. Фабрикант почав переговори, хотів, щоб він залишився до полудня на фабриці, опісля буде вільний. На те віруючий католик відповів: «Я стою на своєму, не задля мого відпочинку, але щоб сповнити заповідь Божу, і хочу, щоб і робітники, якими керуватиму, її виконували. Все ж за посаду дякую. Знайдете, на жаль, багато людей, які погодяться на ваші умови, я, однак, ніколи!» Що відповів фабрикант на ці слова – невідомо. Мужність цього молодого чоловіка нас вражає. Чи ти на його місці був би менше зобов'язаний так само поводитись?

Другий тяжкий хрест – це насмішки і нехтування, які кожен переживає, коли хоче побожно жити. Ти є головою міста або села, керівником залізниці, учителем нижчої чи вищої школи, але ліберали мають у своїх руках всю владу і не допускають нікого, хто не грає під їхню дудку, не співає їхньої пісеньки. Будеш дотримуватись Божих законів на католицьких засадах, знайдуть вони спосіб, щоб тебе усунути з уряду або до служби не допустити. Заслужив ти на похвалу або відзнаку, вони постараються, щоб твої заслуги зменшити, і похвали не дістанеш. Учишся ремесла, працюєш на фабриці, служиш у війську, ходиш до школи, не можеш носити жодних християнських знаків, бо зараз посиплеться на тебе град зневаг і насмішок; відчуєш гострі погляди, почувєш гнівливі слова керівників. Поряд з тим твоє сумління закликає тебе до невинного життя, до привселюдного визнання твоєї віри. Ти ще молодий. Хочеш жити побожно, а бачиш, що найбільшої окраси – білу одіж, себто невинності душі і тіла не заховаєш без частого прийняття Святих Тайн, без оминання найближчої нагоди до гріха. У твоїй околиці молоді люди запровадили звичай: лише раз на рік приступати до Святих Тайн. Їм що інше в голові. Жодна неділя чи свято не обійдеться без музик, де дівчата і хлопці допізна розважаються. Ти ж відчуваєш у собі велику потребу часто приступати до Святого Причастя. Коли сидиш дома, молишся або добру побожну книжку читаєш, то невдовзі почувєш, що тебе обкидають болотом поганих слів і кпин. Те все пригноблює і на шматки крас твоє серце. Як важко залишатись юнакові чи дівчині серед таких обставин добрим католиком. Як легко тоді можна зневиритися

супроти Бога і релігії? У той час я раджу тобі часто прибігати до Спасителя в сьомій події. Він лежить на вулиці, обсміяний фарисеями. Його геройство додало сили духа тисячам молодих людей до боротьби і перемоги серед важчих зневаг і насмішок, ніж твої.

В одному готелі великого Баварського міста зібралося чимало гостей за спільним столом. Переважали офіцери місцевого гарнізону. Під час жвавої бесіди увійшов гарно вбраний хлопець. Страви вже були на столі. Щоб довго не чекати, перехрестився, відмовив коротку молитву і сів до обіду. На ньому зупинились насмішкуваті погляди: одні прикушували уста, щоб стриматися від сміху, інші голосно сміялися. Це зауважив юнак і запитав спокійно: «Мої панове! Чому смієтесь? Чи я дав вам причину до такої веселости?» Якийсь молодий офіцер відповів: «Чому ж не сміятися нам, коли ви такі комедії показуєте!» На таку відповідь відізався хлопець: «Не знаєте доказів жодного геройства, коли смієтесь з мене, але сповнити свої обов'язки, не зважаючи на кпини цілого товариства, неабиякої відваги потрібно. Я християнин, не соромлюсь своєї віри і дякую Богу за добро, яке мені подає». Цей юнак, як бачимо, вихований у школі Христа, від Христа набрався такої відваги – мужности. Заболіло серце, коли почув сміх, однак хрест погорди, насмішок не надломив його волі.

Третій важкий хрест – це неприязнь злих людей до тебе. Це посіпаки, кати на твоїй хресній дорозі. Прикро людині почути якесь зневажливе слово, а пеклом є жити роками з людиною, що безнастанно тебе зневажає, прикрість творить поглядами, словами, ділами. Тією людиною може бути твій найближчий родич, твій чоловік, твоя жінка, а може, власна дитина. Християнське сумління забороняє тобі відплачуватися око за око, зуб за зуб, а каже тобі мовчати, терпеливо зносити, молитися, що більше, навіть творити йому добро. Хто це подолає? Кому не вичерпується терпеливість? Хто ж не захоче скинути з себе такого хреста, якщо тільки зможе? Така твоя відповідь. Мій любий, не я, а твоя совість, твій Бог, який нічого неможливого від тебе не чекає, цього домагається. Твій учитель Христос, який іде наперед тебе хресною дорогою, витримав мужньо найзавзятішу ворожнечу, удари, штуркання катів, а тим, що йдуть за Його наукою, навіть дітям, додає духа мужности і незламности у терпіннях.

У Франції жив праведний і ревний почитатель Серця Христового – Іван Евдес. Будучи хлопцем, бавився зі своїми товаришами. Як звичайно буває, весела забава розпалює малі пристрасти. Один хоче верховодити, другий проявляє нетерпеливість, інший гнівається та інше. Ще недовго бавилися, як один з хлопців ударив Івана сильно в обличчя. Малий учень Ісуса з хресної школи у цей час став на коліна перед товаришем, який його зневажив, наставив другу сторону і сказав: «Такої помсти я навчився від мого Спасителя».

Один з учителів Церкви, здається святий Амврозій, каже, що ціле християнство є мучеництвом. Так насправді є. Кожна заповідь Божа – це хрест, або як каже сам Спаситель, ярмо, тягар. Кожна домагається або взятися до чогось немилого, або відмовитися від того, що мило. Я міг би тобі перелічити багато хрестів, а ти майже про кожного скажеш зі стогоном: «Це мій хрест, і цей також мій!» Та не про це ідеться. Хто хоче бути добрим християнином, тому так потрібна мужність, як серце для життя тіла. Необхідна вона дитині так само як дорослому, не тільки жінкам, а ще більше чоловікам. Боязливі душі не надаються до жодного поважного діла, тим більше до діла спасіння, до боротьби довгої на життя і смерть, де ідеться про небо або пекло. Тут потрібне серце, що уміє створити собі примус. « Царство Небесне здобувається силою і ті, що вживають силу, силоміць беруть його». Про це забувати не можна. Ще кілька думок з цього приводу.

Останнім часом чуємо все частіше про канонізацію, тобто причислення когось до сонму святих чи блаженних. У канонізаційнім процесі детально вивчається чи християнин, про якого ідеться, був геройським, мужнім, безстрашним у виконванні чеснот. Чи сповняв віддано волю

Божу під час прикростей, терпінь. Так, мій любий! Над тобою відбудеться також такий процес, не по ста або двісті літах, а відразу, як тільки душа залишить тіло. Тут ідеться про твою канонізацію. Тоді також найвищий і непомильний Суддя буде прослуховувати свідків і запитувати: чи володів ти чеснотою мужности, чи ні. Чи зможе дати тобі оцінку: «Добрий слуга і вірний». І помістити тебе навіки поміж блаженними зі словами: «Увійди в радість Господа твого!» В Об'явленні читаємо: «Хто переможе, унаслідую це, і буду йому Богом, і він буде Мені сином. Боязливих і безвірних, убивць і розпусників, чарівників та ідолопоклонників і всіх лжеців – пай їхній в озері, що горить огнем і сіркою, то смерть друга» (21:7-8). Як бачиш, християнство не є дитячою забавкою, або виїздом на прогулянку, а справою дуже важливою, є дорогою хреста, вузькою, стрімкою, гострою. Постарайся про відважне серце, бо пропадеш на дорозі до неба. Як дійти до такого серця, зараз скажу.

Є люди, що або з надмірної праці, або від природи мають нерви так ослаблені, що маленьке напруження, а навіть голосніша розмова спричиняє їм прикрість. Щоб підлікувати нерви і відсвіжитися, їдуть на відпочинок. Чимало повертаються неначе б заново на світ народилися. Коли ти потерпаєш від духовного розладу нервів настільки, що важкою і майже неможливою у твоєму житті є богоугодна праця, то йди до купелі, яку приготував тобі сам Спаситель у Своїх важких муках. Занурюйся в них духом глибоко, там є сталь і залізна сила на скріплення твого слабого духа і серця. Я певний, що нема у небі ані одного християнина, який не послуговувався би в житті цією цілющою купеллю. Святій Єлизаветі з Турингії якраз ця купіль дала велику силу і мужність. Ще перед заручинами, коли їй було недобре, ставала часто на коліна у стіп Христа і розважала терпіння Христові. Один старий рукопис описує: «Любов Ісуса зранила її серце, а меч Його Матері пробив наскрізь її ніжну душу пекучим болем і терпіннями». Звідти вона винесла сильне, тверде, мов діамант, серце, яке навіть страшні удари терпінь, яких зазнала у житті, не здатні були зламати. Перша моя порада для твого боязливого серця така: «Йди до купелі на Голготу».

Ще один рецепт. Часто буває, що люди не мають достатньої сили до праці і сповнення своїх обов'язків через малокрів'я. В таких випадках лікар приписує вживати залізо, чи то в порошку, чи розпущене у воді. Як лікар духовний хочу дати тобі пораду, бо здалека не можу дослідити, чи терпиш через малокрів'я, а може, причиною твоїх хрестів і турбот є якраз твоя гаряча кров. Все ж, коли забракне тобі відваги і сили до християнського поступу в житті, даю тобі таку лікарську пораду. На цей випадок приписую тобі залізний напій, тобто Кров Христову в Найсвятішій Тайні Євхаристії. Там криється Божа сила і всемогутність. Читай, що говориться у книзі «Наслідування Христа» (Кн 4): «Ця величава Тайна є здоров'ям душі і тіла. Лік на всілякі недуги. Там лікуються мої помилки, усмиряються мої пристрасті, слабнуть і меншають мої спокуси, а впливається ласка, зачата чеснота росте, віра скріплюється, надія змагається, а любов розпалюється. Багато потіхи серед будь-яких прикростей вливаєш Твоїм улюбленим, підносиш їх з пропасти пригноблення до надії на Твою потіху, так що перед тим стривожені душі, зміцнені небесною поживою і напоєм, спостерігають в собі перемену до кращого». Цей лік дуже старий і випробуваний і нічого не коштує. Лише спіши туди, де Христос на тебе чекає з цілющим напоєм Своєї Крови.

Подаю ще одну пораду. Святій Маргариті Алякок доручила настоятелька заняття, проти якого збурилася ціла її природа – на саму згадку про це тремтіла. Дуже пригноблена пішла до каплиці перед Найсвятішими Тайнами і там скаржилася Христові на свій хрест. «Чого боїшся? – відізався Ісус. – Чи я не відкрив тобі в Моєму серці захист, де все стає легким?» Сказані Богом і Божу силу маючі слова додали їй відваги настільки, що старанно виконала важкий наказ.



Отже, до серця Христового спроваджую тебе. Коли деревце таке слабе, що не в силі само триматися просто, то огорожник дає йому сильну підпору. Коли твоє серце слабе і думаєш, що під час терпінь не встоїш у вірному сповненні обов'язків, то принеси своє серце до непереможного могутнього серця Ісусового. Проси Спасителя про духа християнської мудрости на взірєць Його серця. Проси про підтримку, коли будеш хитатися. Отже, у хресті Ісуса, в Його Крові, в Його Серці шукай твердого мов діамант християнського серця.

## ВОСЬМА ПОДІЯ

### ХРИСТОС СПІВЧУВАЄ ПЛАЧУЧИМ ЖІНКАМ

#### *Розважання*

За брамами міста, неподалік, починається дорога на Голготу. Коли Христос обтяжений хрестом дійшов до цього місця, то побачив громадку жінок, що плакали. Були там дівчата й убогі жінки з дітьми, з Єрусалиму і з околиці, що прийшли на свято Пасхи. Христос не упав тут на землю, але знесило похилився. Хрест одним раменом обперся на землю, а самого Спасителя підтримував Симеон. Жінки і дівчата, коли побачили Спасителя у такому плачевному і нужденному стані, голосно заридали, і за юдейським звичаєм, на знак співчуття подавали Йому рушники, щоб міг обтерти Своє лице. Христос звернувся до них словами: «Дочки єрусалимські, не плачте наді мною, а плачте над собою і над вашими дітьми! Бо ось настануть дні, коли скажуть: блаженні неплідні, і лона, що не родили, і груди, що не годували. Тоді стануть говорити горам: упадьте на нас, і горбам: покрийте нас! Бо коли так обходяться з деревом зеленим, що тоді з сухим буде? (Лк 23:28-31). Говорив до них ще інші мудрі слова, а всі мали таке значення: «Ваш плач не залишиться без нагороди, відтепер ви повинні стати на іншу дорогу». Коротка зупинка, похід затримався на якусь хвилику. Натовп і посіпаки з катівським знаряддям ступали помалу до гори. Сотня вояків з Пилатової охорони провела похід до цього місця і завершила до міста.

#### *Молитва*

Слова, якими Ти, Господи, звернувся до плачущих жінок, показують, яке добре, милосердне і чутливе Твоє серце. Сам невимовно терпиш. Невдячне місто викинуло Тебе і супроводжує на страшну смерть, а Ти серцем вболіваєш над карою, яка грозить Єрусалимові. Любов спонукає Тебе востаннє застерегти Твій народ, і на Твоїх невимовних терпіннях показати кару, яка чекає на кожного, хто не поправиться. Ці слова нагадування, наука серед крові і мук, стосується і мене. Твоє добре серце, дивлячись на мене, має таке саме співчуття. Твоїми страшними терпіннями показуєш, чого, безперечно, маю сподіватися, якщо рішуче не покину своїх гріхів. Хочеш мене приголомшеного пристрастями вирвати з пекельних мук і заохочуєш, щоб сльозами покути гасити вогонь вічний. Хоч Твоє нагадування і сердечне, але водночас і вирішальне, błагаю: не відкинь мого прохання, зверненого до Тебе. Знаю, впевнений і вірю, що неблаганний і гострий суд відбудеться над кожним моїм гріхом, незважаючи на це, я такий легковажний, що не стараюся всіма силами їх уникати. Отже, прошу Тебе, надихни мене великим страхом Твого Божого суду. Не дай мені спокою, доки не переймуся правдивим духом покути і всім серцем не звернуся до Тебе та серед правдивого жалю і щирої огиди не відвернуся від гріха і завчасно не перепопрошу Твою справедливість.

#### *Школа покути*

Сердечна любов і ніжне серце зможе змилосердитися над дорогими, але нещасливими особами, забути на хвилину своє власне горе. Не буде це потіхою чи упокоренням в терпінні, але швидше навпаки, терпіння долучиться до терпіння. Так було зі Спасителем під час хресної дороги. Восьма подія повідомляє про незбагненне терпіння, яке спричинило співчуття до Його ніжного серця. Щоб ти повною мірою міг зрозуміти такого роду терпіння Христа, розповім тобі правдиву подію, яка водночас є і страшною, як подає очевидець.

За часів Христа юдеї не були вільним народом. Світську владу загарбали римляни, а первосвященники і висока рада займалися тільки релігійними справами. Народ через це дуже страждав, тим більше, що римський уряд впроваджував поганські звичаї і обтяжував юдеїв високими й несправедливими податками. Юдеї не раз робили повстання, щоби скинути з себе чуже ярмо. 30 років після Христового вознесіння почалося загальне повстання, яке призвело до страшної війни з римлянами. Римляни займали одне місто за другим. Почали від горішньої Палестини, мешканців мордували або забирали в неволю. Коли заволоділи цілою Юдеєю, з великою силою вдарили на столицю Єрусалим. Це відбувалось 70 років по Різдві, а 40 років після смерті Христа, весною в час свята Пасхи.

Юдеї бачили, що є їх чекає боротьба на життя або смерть. Багато з них заховалися в останній і найсильнішій твердині міста. Було там багато прочан, що прийшли на свято Пасхи. Для успішнішої оборони зібрали Юдеї сильну ватагу розбишак. В мурах Єрусалиму зібралося близько мільйона людей. Облога тривала повних шість місяців. Вже та обставина вказує нам, які великі терпіння, невгоди зносила величезна маса людей, замкнена в мурах міста. Зовнішня біда і загроза небезпеки – це ще не було найгіршим супроти того, що діялось у самому місті між юдеями.

Іван і Симеон, очолили дві ворожі партії і зібрали навколо себе людей найгіршого гатунку. Вони верховодили обороною міста і всередині завели страшне насильство над мешканцями. З'явився ще жакливіший ворог – голод. Озброєні повстанці вдиралися до осель і забирали у мешканців залишки поживи. Де нічого не знаходили, там мучили до смерті і то так, що змушували виявляти, де заховано поживу, якої часто вже не було. Хто мав здоровий вигляд, підозрювали, що приховав десь харчі – і тому гинув серед важких мук. Голод змушував до насильства. Чоловіки жінкам, діти старцям, матері своїм дітям відбирали з уст їжу. Тих, що прокрадалися вночі за місто, щоб назбирати якихось корінців та зілля, повстанці ловили і забирали насильно цей нужденний провіант. А ще гірше, коли попадалися в руки римлян, які після бичування розпинали їх на хресті. Майже щодня гинуло на хресті близько 500 юдеїв, стільки, що навіть не вистачало дерева на хрести.

Обидва провідники грабували для себе і своїх прихильників. Іван – святиню, а Симеон нападав на багатих мешканців, забираючи їхні маєтки і життя. Думали, що тим приборкають ворогів, які оточили місто. Обидва поїлися кров'ю мешканців, ділилися трупами, здирали одяг, а відтак розшматовували їх, пробуваючи вістря свого меча. Голод змагався, будинки опустіли, бо мешканці загинули. Чого тварини не хотіли жерти, їли жадібно люди, а саме: чоботи, стару шкіру, стухле сіно. У відходах звірят шукали зерна, а знайшовши, з'їдали. Одного дня проходив натовп озброєних юдеїв попри дім знатної багатой жінки. Занюхали печене м'ясо. Голодні і жорстокі вдерлися до середини і від господарки на ім'я Марія домагалися печеного м'яса. Вона встала і за хвилину принесла половину спеченої дитини. Жах і обридження обхопило недолюдків і вони зібралися йти. «Це моя дитина», – відізвалася жінка, – я її вбила і спекла, їжте, я також їла». Чи у вас серце ніжніше і милосердніше, як у цієї жінки і матері?

До страшного голоду долучилось ще одне нещастя – чума. Смертність була така велика, що впродовж півтора місяця лише при одній брамі міста поховано 115 000 трупів. Під кінець не

хоронили, а викидали померлих просто за мури міста. Число викинутих трупів доходило до 600 000. Серед страшної нужди здавалися нещасні в руки ворогів, утікаючи до їх табору. Одні гинули, бо страви, які їм подавали з милосердя римляни, щоб заспокоїти довгий голод, захланно з'їдали, інші – від рук злих людей, яких чимало було у війську римлян. Шукаючи за коштовностями, розпорювали їм животи, бо гадали, що втікачі проковтнули своє золото. У такий страшний спосіб однієї ночі загинуло близько 3000 юдеїв.

Таке страшне горе і нужда тривали шість місяців, після чого місто було здобуто. Римляни приступом здобули мури, підпалили святиню і місто. Хто не загинув у вогні, того немилосердно мордували. Полонених продавали в неволю, забирали до важких робіт, або засуджували до боротьби на аренах з дикими звірами. Такий був наслідок війни для юдеїв. Не стало ні святині, ні міста, ні краю, ні народу. Сьогодні лише подекуди видно старі величезні каміння – залишки підвалин та мурів міста. Під час деяких свят збирається багато юдеїв і на рештках колишньої давньої слави скидають взуття, цілують землю, стогнуть, плачуть, ридають, з болю і гарячої любови до нещасної вітчизни, до залишку розбитої святині. Кожної п'ятниці під тими останками мурів, ридаючи, відмовляють жалібну ревну молитву: «Задля палати, що лежить пустою, задля зруйнованої святині, задля повалених мурів, задля нашої величі і слави, яка пропала, задля наших славних мужів, що тут загинули, задля дорогоцінних каменів, що тут згоріли, через священників, що прогрішилися, через наших королів, що святинею погордили – ось тут сидимо і гірко ридаємо».

Думаю, що навіть у найзавзятішого ворога юдеїв прокинеться співчуття, коли побачить сльози, почує стогони і ридання нещасних юдеїв, що плачуть над останками давньої славної минувшини. Ця смутна подія, напевно, зворушила тебе, а може, горе нещасних юдеїв витиснуло у тебе сльози, так, як це діялось 20 століть тому.

Був один чоловік, що бачив Єрусалим у всій його славі і величі і передбачив ті дні, в яких наступило збурення. Ті страшні дні оглядав своїм духом. Був у Єрусалимі 40 років перед збуренням і знищенням народу, саме в празник Пасхи. В надвечір'я свята було велике збіговисько в місті. Висока рада і народ у дикій ненависті до Ісуса віддали Його поганинові на суд, домагаючись хресної смерті. Поганин Пилат піддався їхньому бажанню і наказав невинного несправедливо бичувати. Кати в озвірінні наклали на голову терновий вінець, а вкінці, обтяженого хрестом, виволокли за місто на страшну смерть. Коли вийшов за брами міста, зустрівся з жінками і дітьми, що стояли при дорозі на Голготу. Погляд на святого мученика в такому страшному вигляді збудив у них голосний плач. Христос також глянув на них – і в цю хвилину стала перед Його очима страшна загибель міста, з усіма жорстокостями. Бачив, що ті діти і жінки доживуть до тих страшних часів, яких ще не було і які ніколи не повторяться. Глибоке співчуття і жаль стиснув Його повне любові серце так боляче, що забув за свої муки. Вони проливають сльози над Ним. Він плаче кров'ю над ними. Вони голосять над Ісусом, а Спаситель ще ніжніше плаче над ними.

Коли б самі над собою мали милосердя. Горе, яке їх чекає, ще гірше від горя, яке Він терпить. Бо коли вогонь Божої справедливості так страшно палить свіже зелене дерево, тобто Його невинного, що прийняв на себе провину інших, то як же страшно буде палити і пожирати сухе дерево – висушений Єрусалим. Тому над ними ще більше треба плакати. Такими зворушливими словами промовляв Ісус до жінок. Це той самий гіркий жаль, який кілька днів тому зі сльозами на очах висловив словами: «Єрусалиме, Єрусалиме, коли б ти пізнав, що до спасіння тобі служить, і скільки разів хотів Я зібрати дітей твоїх, як квочка збирає своїх курчат під крила, а ви не бажали».

Ось і маєш особливе терпіння Христа, яке представляє тобі восьма подія. На деяких іконах читаємо напис: «Ісус потішає плачущих жінок». Не була це потіха, так само, як Марію не потішило пророцтво Симеона, коли віщував про меч, який мав пройти крізь її серце. Горе і терпіння прорік Христос жінкам і дітям Єрусалимським. Спаситель достукувався до сердець проханням, в якому відбивалася любов, милосердя, співчуття, засторога, щоб востаннє прихилити Єрусалим до покути і навернення. На жаль, і цього разу без успіху.

Дорогий читачу! Невідомо, власне, хто більше заслуговує на співчуття – Христос, чи нещасне, засліплене місто. Одне знаю певно: є Той, хто більше заслуговує на твоє співчуття і сльози. Хто це такий?

В духовних книгах знаходимо багато вказівок на те, як побожно відправляти хресну дорогу. Щодо цього, то я вже теж висловлював свою думку. Ніхто не може про те краще сказати, як сам Спаситель, що перший з-поміж усіх ішов хресною дорогою. Він найкраще знає, чого від нас хоче. Свою думку висловив якраз у восьмій події.

Першими, хто брав участь у хресній дорозі, – були єрусалимські жінки і діти. Частину хресної дороги відбули разом зі Спасителем. Чекали на місці, попри яке мав проходити Христос на Голготу. Бачили Ісуса, співчували Його терпінням, плакали голосно перед усім народом.

Чи добре відправляємо хресну дорогу? Чи Христос тим утішений? Чи для цього Він погодився на такі важкі муки, щоб ми, дивлячись на них, з Ним співпереживали, плакали, зітхали, і нарешті сказали, що цей вигляд дуже зворушливий? Христос під час відбування хресної дороги хоче чогось більшого. Він сам бажає тобі сказати. Отже, будь уважний!

Уяви собі батька, що має злого сина. Щоб він не зійшов на манівці й не пропав навіки, по усіляких безуспішних проханнях і нагадуваннях мусить його добре покарати. Неохоче це робить, бо ж, звісно, дитина його. Щоб повернути сина з грішної дороги, демонструє йому кару, яка його не мине, коли не поправиться. Перед очима сина каже слугам без милосердя бити себе. Така любов повинна зворушити злого хлопця, і також вид скатованого батька має спонукати його до застановлення над собою. Він повинен покинути грішне життя, якщо не з любови і співчуття до батька, то бодай з милосердя до самого себе, бо власними очима оглядає кару, яка його чекає, коли не поправиться.

Тепер дивися, яке повчання для тебе має Спаситель. Як тоді при восьмій події передбачив страшну кару, яка спаде на грішне і нерозкаяне місто, так само бачить, яке жахливе покарання спаде на тебе, коли живеш у тяжкому грісі і не думаєш рішуче виправитися. Любов і милосердя Його доброго серця хоче тебе перед тим застановити, тому показує Себе на хресній дорозі у такому страшному, тужливому стані, і таку важку кару зносить, яку виміряв Йому задля тебе Небесний Отець. З Його терпінь пізнай, яке покарання загрожує тобі, коли і надалі будеш жити у гріхах. Під час відбування хресної дороги Христос хоче, щоб ти застановився, роздумав, які-то страшні муки спадуть на тебе за твої гріхи, коли Він, невинний, так страшно терпів. Він хоче, щоб ти з милосердя над собою взявся до широї покути і поправи життя, і так уник неминучої кари.

Бодай тепер поміркуй хоч кілька хвилин. Бачиш, який добрий Спаситель, як благородно з тобою чинить. Жінкам єрусалимським вже наперед прорік, яке нещастя спаде на Єрусалим, – і таким чином тебе виразно застеріг: куди зайдеш дорогою гріха. В муках Спасителя пізнавай свої гріхи, коли прагнеш навернутися.

Поглянь на Його святе тіло. Воно збите, скатоване, збичоване до крові. Його найсвятіша голова терпить невимовні муки від гострого терня. Ослаблений смертельно, ледве ноги за собою тягне, а на поранених плечах мусить двигати важкий хрест. Спрага мучить, рани вогнем печуть, а горячка отруює ціле Його тіло. Якщо таке діється з живим зеленим деревом, що ж тоді буде з

тобою, коли попадеш в руки Бога живого? Не треба тобі змальовувати пекла зі всіма його страхіттями, муками, тортурами. Вистачить те, що Бог об'явив: чекає на тебе «місце терпінь», «країна горя і темноти, де є тінь смерти, де немає ладу, порядку, а панує вічний страх», «озеро палаюче вогнем і сіркою». Туди веде дорога гріха.

Заглянь і в Його святую душу. Чи відчував ти, як-то болить, коли зневажають тебе ті люди, що ти їх полюбив? Коли терпиш, і не знаходиш співчуття, ти самотній і опущений, занурений у темне провалля смутку? А коли ж ти щось подібне пізнав, то будь певен, що це тільки крапля з моря терпінь, у які занурена була душа Спасителя в останні дні свого життя на землі. Однак, людино, знай, що цей невимовний біль душі Спасителя – це тільки крапля з моря терпінь душі, яких, напевно, відчуєш, якщо не зійдеш з дороги гріха.

Придивися до товариства, яке веде Христа на смерть. Його невидимо супроводить громада святих ангелів. У глибокому почитанні та подиві величають свого Царя і Бога, який, мов злочинець, іде на смерть. Оточують Сина Божого дияволи в постатях людей, які дихають ненавистю, спрагли крові і додають Йому щоразу нових терпінь. У своїй люті не насичуються виглядом найбільшої нужди і горя Спасителя, якого ведуть на хресну смерть. Як прикро тобі знаходитися в товаристві хоч би одного озлобленого чоловіка. Що ж з тобою буде відбуватися, коли за неспокутувані гріхи потрапиш у товариство проклятих людей і дихаючих ненавистю злих духів? Так! Є духи, як каже Святе Письмо, створені для помсти і лютість яких уміє належно загострювати терпіння – муки. Духи помсти вже чекають на тебе і тішаються годиною, о котрій видихнеш обтяжену гріхами душу.

Придивися до останніх кроків твого Спасителя. У восьмій події іде далі на Голготу. Дорога вже закінчується, години життя пораховані, а терпіння з кожною хвилиною зростають. Єдина втіха, що незабаром все закінчиться і зможеш сказати: «Звершилося». І в найближчі хвилини почнеться щастя небесне. Отож, людино, коли прийде остання година твого грішного життя, і Господь Бог видасть свій присуд, і почнеться для тебе пекло, то не будеш вже мати найменшої надії на благий кінець. Одна година в пеклі гірша, без порівняння, як найважчі терпіння, які тривали би все життя на світі. Що значить весь день, рік мук пекельних, а що є тоді вічність? Людино, прокинься! Пекло горить під твоїми ногами. Ще нині можеш там опинитися за один тяжкий неспокутуваний гріх.

Придивися ще раз до Спасителя на хресній дорозі. Поглянь на ікону, що відображає цю подію. Христос навколішках перед тобою і просить: «Не плач наді мною, а плач над собою. Прийдуть на тебе дні, в яких будеш кликати: горби, впадьте на мене, гори, покрийте мене, якщо таке стається з зеленим деревом, що ж тоді буде з сухим». Вся восьма подія – це покаєння проповідь Спасителя, це прохання, повне ніжної любові до тебе, щоб ти мав милосердя над собою, звернув з дороги гріха та не впав в руки живого Бога.

Що будеш робити? Чи і надалі, не маючи милосердя над собою, будеш рватися, нерозкаяний, до пекельних мук, які ніколи не закінчуються, до вічної загибелі, подібно, як юдеї і кати Христові? Чи вже і тоді мусів Христос дивитися, що Його наука, приклад, сльози, кров, хрест і смерть не принесуть тобі жодної користі, і що ти закамений в своїй злобі відмовляєшся від Нього, а повертаєш знову до давніх гріхів, чим собі спричиняєш смерть, а Його серцю – новий біль і горе?!

Одного разу з'явився Ісус на хресній дорозі блаженній Камілії і розповів їй про кілька таємних терпінь. Між іншим, сказав таке: «Моє терпіння було таким великим, як велика була моя любов до Бога і людей. Терпіння мого серця були незліченні і незрівнянні, бо незліченними є душі, Мої члени, які самі через тяжкий гріх відриваються від Мене, незважаючи на те, що я є їх життям і головою. Зрозумій Моє терпіння, коли насильно відривається від Мене стільки

членів, стільки душ іде на прокляття. Відірвання духовного члена є, без порівняння, болісніше, як відірвання члена тіла, бо безконечно вартіснішою від тіла є душа. Тому, ані ти, ані жодне створіння не в силі пізнати жорстокости і величини Моїх терпінь. Особливо тим вони жорстокі, що відхилені від Мене прокляті душі вже ніколи не злучаться зі Мною – їх головою. Це все, хоч і завдає Моєму серцю такий біль, але я готовий ще раз терпіти всі інші муки, коли можна було б одну засуджену «на прокляття душу знову з собою злучити».

Любий читачу! Через тайну хрещення ти, як живий Його член, злучився з духовним тілом Христа, а тяжкий гріх перервав струмись життя, який плив з Його серця для тебе. Ти став мертвим членом, але ще не відокремленим, ані відкинутим від Нього. Коли захочеш, то можеш все виправити. Припадь до Його стіп і проси, щоб ти ще нині зі щирим жалем, рішучою постановою, покірною сповіддю, змінив життя, покинув гріх. Бачиш сам, як Спаситель дуже бажає цього, і яку велику радість подаруєш Його серцю, коли побачить, що струмись життя, Його ласка пливе знову в тобі і ти наново свіжий, живий, здоровий член Його тіла.

Колись зустрінешся зі Спасителем і побачиш Його знову з хрестом, у силі і маєстаті. Це твій суддя. Коли ти через смерть залишив усяку земну приємність раз і назавжди, то так цілим єством будеш рватися до Нього, як спраглий до води. Щасливий ти, коли тепер до Нього звертаєшся. Якщо ж ні, відвернеться тоді Спаситель від тебе. Відірве тебе силою Божою від себе і скаже: «Іди від мене у вогонь вічний!» Нині ще не хоче з тобою так чинити. Нині, коли стоїш при восьмій події, просить тебе про одну сльозу жалю: «Не плач наді мною, а плач над собою». При кожній події просимо про милосердя Боже. Тут милосерний Господь звертає ті слова до тебе: «Змилосердися над собою, коли дивишся на Мої терпіння, бо страшно є впасти в руки живого Бога».

## ДЕВ'ЯТА ПОДІЯ

### ІСУС ПАДАЄ ТРЕТІЙ РАЗ ПІД ХРЕСТОМ

#### *Розважання*

Після короткої зупинки рушив похід вперед на Голготу. Ісус, обтяжений хрестом, ступав дуже невідгідною дорогою, яка вела від мурів міста у північному напрямку, відтак змійкою здіймалася догори на південь. Кати, підганяючи побоями, пришвидшували ходу Христа, доки Спаситель не впав на тверду скалисту дорогу. Симеон з Киринеї сам змучений і зневірений. Два почуття пройняли його серце: злість на катів і співчуття над Ісусом. Хотів нещасному Спасителеві допомогти, але кати, зневажаючи і б'ючи, прогнали його. Він прилучився до учнів. Прогнано також всю міську голоту, що пленталася на Голготу і заважала на дорозі. Фарисеї на конях поїхали вигідною стежкою догори і, чекаючи на похід, затрималися на західній стороні Голготи, де спад гори лагідніший. Мати Ісусова після такої болючої зустрічі з Сином, теж надійшла з побожними жінками. Хто може висловити чи описати страшні терпіння, які розшарпували її серце під час хресної дороги, особливо тоді, коли побачила місце страти. У серці відчула всі терпіння Сина. Хотіла залишитися на місці, не йти далі, щоб не побачити ще жахливіших мук. Однак любов і бажання бути поряд з Ісусом, з Ним терпіти аж до кінця, додали їй надприродної сили. Пішла за Сином далі. Таким чином, спосіб відправлення подій хресної дороги насамперед був записаний у материному серці Марії. Від неї навчилися ті, що супроводжували її під час хресної дороги, а від них перейняли ми.

### ***Молитва***

Вже третій раз бачу Тебе, мій Господи Боже, як лежиш на землі серед безодні терпінь, пониження і смутку. Ти так глибоко принизився, щоби мене вивищити. З болота гріха хочеш піднести мене до висоти невинності і святости, з невільника сатани і смерти – до свободи Божих дітей, з долини сліз і пекельної кари – до царства вічного щастя. З цієї причини піддався Ти безмежним терпінням душі й тіла і, дивлячись на мене, подарував явний доказ незбагненної любови і милосердя. Бачу і пізнаю цілковито, що я Тобі винен всю любов мого серця, яка має спонукати мене взяти на себе ярмо послуху Твоїм святим заповідям, терпеливо і покірно піддатися терпінням цього життя і служити Тобі вірно, незважаючи на зневаги людей. Однак скаржуся перед Тобою, що моє серце затверділо і холодне, що «сам неспроможний у щирій любові йти за Тобою». Так далі не може бути, бо з моєї вини вся Твоя любов і гірке терпіння буде для мене без користі й потраплю у глибину пекельних мук. Ти, мій Спасителю, можеш сам тому зарадити. Долучи до тих тисячних добродійств, яких мені не шкодуєш, і цю ласку, щоб я нині не відступив від цієї події не скріплений святою та гарячою любов'ю до Тебе. Гідне найбільшої любови, Серце Ісуса, зроби, щоб я Тебе любив щораз сильніше.

### ***Школа спасенного смутку***

Святий Вінкентій з Павльо мав одного разу справу з людиною, яка зрослася з гріхом так, як душа з тілом, навіть ще сильніше. Здавалося, що краще позбувся би життя, як гріха. Яких старань не вживав святий, щоб відвести його від помилок, але нічо не допомагало. Він відійшов від святого давнім закаменим грішником. Однак святий не відпустив його без пам'ятки. Дав йому іконку Спасителя, що у смертельній втомі упав під тягарем хреста. «Візьми з собою, нещасний чоловіче, цю іконку і прошу тебе, подивись на неї щовечора перед тим, як підеш спати, і подумай коротко, що вона представляє». Ще настільки злим не був цей чоловік, щоб не прийняти іконки. Приніс до хати і поклав на ліжку. Подивитися на іконку не складає жодних труднощів. Перед сном взяв іконку в руки, глянув кілька разів на неї і відклав на бік. Кілька думок, які в ньому збудилися, затерлися сном. Наступного вечора справа набула іншого змісту. Світло від іконки з падінням Христа, яке дісталось до його душі, відібрало йому сон до півночі. Третього дня ласка Божа зробила ще більше. Коли глянув на іконку, йому здалось, що не хрест, але він сам своїм грішним життям насильно і немилосердно придавив Спасителя аж до землі. Неначе грім вдарив в його душу: «Що робиш!». Як від важкохворого з уст Спасителя почув стогони: «Яке зло зробив Я тобі, що так Мене поневіряєш». За хвилю лежав на землі, тримаючи іконку в руках. Чоловік порвав з гріхом, і це розставання довершив великий жаль перед Богом за злі діла. Наступного дня, вранці, поспішив до святого Вінкентія і відбув щире сповідь. Невідомо, хто з надміру жалю, любови і щастя більше плакав: сповідник чи каяльник, але є записано, що з цього часу цей чоловік почав богоугодне життя і помер як добрий християнин.

Таку ж ікону і я ставлю перед твоїми очима. Подивімось на неї разом. Я тебе дещо запитаю. Чи не впало тобі в очі, що з 14-ти подій три події представляють те саме терпіння, про що Святе Письмо не згадує, тобто падіння Ісуса під хрестом. Відправлення хресної дороги – це давня християнська молитовна відправа. Правдоподібно, запроваджена ще на початках єрусалимської Церкви. Немає сумніву, що ті, які дали початок цієї набожності, добачали особливо великі терпіння, коли кожне падіння Спасителя під тягарем хреста розважали зокрема. Можеш на це мати свій погляд. Я ж зі свого боку скажу, що це свідчення я знайшов у Святому Письмі, в псалмі 68. Псалом оспівує страсті Христові, неначе б Давид тілесними очима дивився на них і сам чув скарги з уст Спасителя. Звідси в падінні Спасителя під хрестом є потрібна наука, – і в особливо важких терпіннях.

Іноді може людина пізнати відразу різні терпіння: убогість, очорнення, ненависть, несправедливий суд, голод, недуги своїх рідних та інше. Допоки одне йде за другим, то ще можна витримати, але коли врешті-решт все одночасно впаде на людину, тоді покидають сили, розбита терпінням людина не спроможна встояти. У цей час навіть ніхто не питає, що її болить, бо в неї не тільки одне терпіння, але багато терпінь і горя, біль у найвищій мірі.

Так було зі Спасителем. Від вчорашнього вечора, як вступив на Оливну гору, спадає на Нього одне терпіння за другим, і кожне зокрема нестерпно болюче. Тепер, коли ведуть Його на смерть, всі терпіння, як полум'я, час від часу вибухають з новою лютістю. Трохи життєвої сили, яка в Ньому ще жевріє, не спроможна витримати це. Він знесилений падає. Не тільки печуть рани, коле терня, важкий хрест, але всі терпіння разом придавлюють Його до землі.

Надмір терпінь в падінні Спасителя під хрестом якраз стає явно перед нашими очима. На них Він скаржиться у псалмі 68. «Спаси мене, Боже, бо повинь займає душу мою. Застряг я у глибокому болоті і нема в ньому дна, попав я на глибину і бистринь заливає мене». Тут розмова не про одне або друге терпіння, але про всі разом, які зі всіх боків, мов стрімкі гірські води, шаліють навколо Нього, затоплюють і забирають з собою на смерть. Поглянь на ікону Спасителя в дев'ятій події. Всі терпіння звалились на Нього, а сили немає, щоб вистояти, тому «застряг у глибокому болоті». Це терпіння мучило, передовсім, Його тіло. Ще інші, які палили Його душу, стають перед нашими очима.

Коли дитина висміює словами свого батька або матір, кажемо, що це великий злочин. Якщо зневагу продовжує далі і плює в обличчя, то такий вчинок обуриє би найдикішу людину. А ще гірше, коли проганяє з власного дому. Ударом завдає терпіння тілу, але незрівнянно більше терплять батьки душею, коли власна дитина з ними ганебно поводить, висміює, зневажає. Візьмімо інший приклад. Входять до палати розсудливого і статечного короля чужі піддані, стають перед тронем, кидають йому в лице різні зневажливі слова. Це зневага маєстату. Ранять його серце, мов затруєне вістря меча. Припустимо, що у своїй зухвалості заходять так далеко, що стягають його з престолу і викидають на вулицю. Таку зневагу і пониження відчуває король сто разів більше на душі, ніж на тілі, бо його викинено.

Тепер, людино, змалюй собі в душі образ того, до якого молишся і визнаєш: «Вірую в Ісуса Христа, що вознісся на небо і сидить праворуч Отця». Сидить на престолі слави, маєстату і сили. Легіони ангелів з почесною і любов'ю готові Йому служити. Безліч святих палають любов'ю до Нього. Земля у підніжжі Його стіп. Пекло тремтить від страху перед Ним. Це Христос посідає славу таку, яка Йому належить, бо Він – Син Божий. А тепер цей образ маєстату порівняй з іконою дев'ятої події. З такої височини кинутий донизу. Бог під стопами людей. Скажи сам, чи можлива ще більша зневага для Богочоловіка Христа? Викинений на дорогу, опущений і погорджений людьми. Яка це глибока рана для Його душі! Коли дивишся на дев'яту подію, то розумієш тоді слова 68 псалма: «Ти знаєш зневагу мою, і стид мій, і сором мій; всі гнобителі мої перед Тобою. Зневаги сподівалася душа моя і муки. Я чекав, щоб хтось співчував мені, і не було таких, щоби мене потішили».

Однак це терпіння не найважче. Ще нестерпніший біль Його серцю завдала інша обставина. Може, ти колись у своєму житті відчував смуток, або бачив людей, що сумували. Журба отруює не тільки нутрощі, душу, серце, але і все її єство. Очі у такої людини опущені, голова похилена, руки безсильно опадають, уся пригнічена. Якщо смуток дуже великий, не хоче нікого бачити, тільки плаче, стогне, ридає. Є ще інший благородний, святий, надприродний смуток, який ще прикріше дається відчути. Давид поповнив лише раз тяжкий гріх. Засліплений пристрастю не бачив ані не відчував його гидоти. Прийшов пророк і відкрив йому очі. Просвічений ласкою Бога, якого образив, бачить свій гріх. Незбагнений біль оповив його душу. Слово пророка



палить, мов огнем, бо своїм злим вчинком дав ворогам привід ображати Бога. Що діялося у серці царя, який допустився тяжкого гріха. Про це він сам оповідає у Псалмі 37. «Став я нужденний і зігнувся зовсім, увесь день я ходив сумуючи. Був я пригноблений і понижений до краю; рикав я від стогону серця мого. Стривожилося серце моє, покинула мене сила моя, і світла очей моїх нема в мене».

Певною мірою ця подія пояснить тобі дев'яту подію. Одна тільки людина пізнала досконало, ким є Бог. Господь є безмежно великим, святим, могутнім і достойним всякої любови. Цією людиною є Ісус Христос. Є тільки одне серце, що любило Бога так, як на це заслуговує – серце Христа. Перед очима Його душі виступають найстрашніші і найбільш мерзенні гріхи людей, без числа і міри. Вони неначе мільйони страшних потвор повстають проти Небесного Отця, ображають всі Його Божі ознаки, відбирають Його славу, погорджують Його маєстатом, глумляться з Його справедливости, висміюють Його любов і святість. Якщо один гріх придавив царя Давида таким смутком, що сім днів лежав на землі, наскільки більше засмутилося Христове серце, коли побачив всі гріхи людей усіх віків. Якщо би на тілі не терпів жодного болю, не зазнав ніякого приниження, то вже сам смуток і біль через зневагу Небесного Отця могли Його розбити. Тому в 68 псалмі висловлює гірку скаргу: «Бо задля Тебе перетерпів я зневагу, сором покрив лице моє. Бо ревність для дому Твого пожерла мене, і зневаги тих, що зневажають Тебе, спали на мене».

Тепер поглянь ще раз на ікону дев'ятої події. Ти вже може пізнав, що спричинює такий великий біль Христові і чому Він прибитий важким смутком лежить на землі. Не відхиляй ще ікони з-перед своїх очей. Я хочу тобі про нього ще щось сказати.

У місцевості, де відбулася місія, є гарний звичай ставити великий пам'ятний хрест. Часто на такому хресті можна прочитати слова: «За будь-яку ціну не сповни смертельного гріха». Такий напис якраз потрібний для хреста. Жодна книжка, жодна проповідь не в силі так зрозуміло і достовірно сказати, яку злобу і погань криє в собі гріх, як це засвідчили муки Спасителя на хресті. Ісус так багато терпів лише задля наших гріхів, як це сказав у тому самому псалмі: «Чого я не забрав, те мушу тепер віддавати». З Його відплати і надолуження можеш легко зрозуміти, в яку страшенно велику довгову яму втягуєшся, коли сповняєш гріх. Забираєш насильно від Бога те, що Йому належить. Ти маєш Його почитати, хвалити і любити понад усе. Йому потрібен від тебе покірний послух, ти Йому винен вдячність і вірність. Якщо би Господь не прийняв на себе кари за грабунок, якого ти допустився на Його маєстаті, то мусів би ти сам сплачувати. А яка велика це кара? Дивися на твого Спасителя у дев'ятій події. Там платить Він довг за тебе, який ти виблагав у Небесного Отця. Порахуй Його рани, порахуй терня, яке покололо Його голову. Зміряй пекучий біль на Його тілі. Пізнай глибину пониження серед зневаг і кпин через хрест, який взяв на Свої рамена. Заглянь в Його серце і виміряй незбагненний смуток і горе, що терпить лише тому, що ти зневажив Небесного Отця. Людино, ти сама повинна лежати, де Господь лежить, ти провинилася, ти сама повинна сплатити довг. А так як ти неспроможна надолужити хоч би за один гріх, тому Спаситель серед пониження, смутку і болю лежить на землі і хоче сплатити твій борг. Чи не впадеш у святім смутку і жалю перед зневаженим Богом?

Коли щиро розважиш, то тоді не відходь від дев'ятої події, поки не збудиш глибокої ненависти до своїх гріхів і не перепросиш Бога. А вигляд лежачого під хрестом Спасителя не надасть тобі цілковитої відрази до гріхів. Це головна користь з відправлення хресної дороги.

Святий Леонард з Порто Мавріціо розповідає, як на місії в одному альпійському селі знайшов святих людей, які щодня відправляли хресну дорогу. Взимку – раненько перед працею, а влітку – ввечері після роботи. Під час кожної події відмовляли постанову не ображати Бога тяжким гріхом і не зневирятися. Це самому святому розповідав один душпастир: «Відколи я у

своїй парохії завів відправу хресної дороги, спостерігаю, що поведження моїх парохіян щораз покращується».

Чи може твій душпастир Христос про тебе сказати те саме? Чи може Він нині з неба показати тебе своїм ангелам і промовити: «Дивіться і тіштесь зі Мною – ця людина на землі під час розважання Моїх страстей навернулася». Тому, чоловіче, не відкладай на пізніше. Хочеш піти до неба, відвернися вже зараз зі щирим і правдивим жалем цілком від гріхів. Нині це зроби. Збуди у своєму серці щирий жаль за те, що ти Бога так дуже і так часто зневажав. Проси гаряче твого Спасителя, щоб дав тобі бодай частину того болю і смутку, якого сам зазнав за твої гріхи. Цього тобі Ісус не відмовить. У наступні дні знову ставай перед дев'ятою подією. Роби це якнайчастіше, а дасть Бог, якщо не нині, то бодай незабаром направиш своє життя.

В Італії понад 300 років тому жила багата пані знатного роду, яку Господь задля її спасіння хотів відірвати від світу і запровадити до правдивої святости. Своєю ласкою вчинив так, що вона могла часто розважати страсті Христові, і при цьому відчувати святі пориви серця. Постила, бичувала себе та інші справи покутні творила. Незважаючи на те, її серце ще було поділене між Богом і світом. Коли закінчувала молитви та інші побожні практики, віддавалася знову молодечій легкодушності. Величалася гарним одягом, читала сороміцькі книжки, шукала приємності в танцях, співах і в проходах. Так тривало три роки.

Далі оповідає сама про себе: «Так вчинив Господь, що під час посту я слухала наук одного проповідника, який умів сильно впливати на слухачів і тим викликати в них страх Божий. Я так дуже перейнялася наукою, що мої гріхи довели б мене майже до розпуки, коли б я не знала, що зі всіх гріхів найбільше противна Божому милосердю є розпука. Я плакала вдень і вночі над моїми гріхами, подвоїла побожні практики, так що кожного дня два рази розважала страсті Христові. У п'ятницю моєю поживою був лише маленький шматок хліба. Щоб менше спати, я навіть не вкладалася до ліжка. Відчула у своєму серці натхнення, що мушу покинути світське життя, коли не хочу бути проклятою. Така думка не давала мені спокою. Однак покинути світські приємності здавалося мені неможливою річчю. Ласка Божа стукала безнастанно у двері мого серця, то словами згаданого проповідника, які робили на мене особливе враження, то внутрішніми натхненнями, які вкінці ставали такими нахабними, що я деколи затикала вуха, та дарма, бо це був голос духовний, а не матеріальний. Одного разу в п'ятницю, коли я з тими натхненнями зводила внутрішню боротьбу, що аж піт виступив на мені, ласка Божа перемогла. Я вирішила всіма силами своєї душі служити Богу і радше понести мученицьку смерть, як відступити від постанови. Після такого рішення в мою душу завітала мир і радість. Коли я вступала до монастиря в Урбіно, моє серце відчуло найбільшу радість якраз з того, що я покинула світ, що здавалося мені донедавна неможливим виконати.

У монастирі я неустанно благала Христа, щоб годував мене тим, що було найбільше гірким і прикрим в Його терпіннях. Я постановила весь час, призначений для набожності, використати на розважання Христових страстей і всіма силами моєї душі кинутися в море терпінь, якими було переповнене серце мого Спасителя. За ласкою Святого Духа я відчула гіркість терпінь Христового серця. Не раз здавалося мені, що переходжу пекельні муки. Однак я пізнала, що мої терпіння супроти терпінь, які відчувало Серце Ісуса, це зеренце піску супроти цілого світу. І так моя душа охрестилася у воді та вогні, у воді сліз, та вогні палаючої любови». Так оповідає про себе блаженна Камілія Варано. Коби за її молитвами зробив таке з тобою Отець, Син і Дух Святий.

## З ІСУСА ЗДИРАЮТЬ ОДЯГ

### *Розважання*

За 40 хвилин до 12 години Спаситель обтяжений хрестом ледве доволікся на Голготу. Тут упав на землю. Кати піднесли Його на шнурах, якими був зв'язаний. Нещасний, сумний, пригноблений, скривавлений став Христос на місці страти. Зірвали з Нього плащ, відтак скинули пояс, до якого прив'язані були шнури, за які тримали і вели Його всією дорогою. Верхній вовняний одяг стягнули Йому через голову. Цей одяг мав розпорку на грудях, обидві пазухи були з'єднані ремінцями. Відтак стягнули з Нього довгий вузький нашийник. А так, як через терновий вінець не могли скинути через голову сірий хітон, що виткала Йому Мати, тому зірвали вінець з голови. Всі рани на голові відкрилися. Тепер вже без труднощів серед прокльонів і насмішок через скривавлену голову стягнули з Христа хітон. Син людський тремтить. Тіло скривавлене, опухле. Одні рани вже зарубцювалися, з інших тече кров. Де немає ран, там великі синяки. Залишилась ще на тілі коротка набедрена пов'язка і пояс на стегнах. Вона присохла до ран. Кров, що засохла у глибоких ранах разом з приліпленим скривавленим до ран хітоном під час двигання хреста, спричинювала невиносимі болі. Без милосердя здерли з Нього пов'язку і рани наново відкрилися, з них потекла кров. Накінець здерли пояс зі стегон і Христос став зовсім нагим. Лице покрилося рум'янцем сорому. Ісус згорбився, захитався, мов вмираючий. Кати зауважили це, посадили Його на камінь, і на голову знову поклали терновий вінець. Дали пити вино, змішане з міррою. Христос попробував, але пити не захотів. Коли кати взяли Спасителя за руки, якими закривав свою наготу і поставили на ноги, далися чути між приятелями Ісуса слова досади, невдоволення і нарікання з причини ганебного роздягнення. Його Мати безперестанно молилася, хотіла скинути з голови свою хустину і дістатися хоч би силою до Ісуса, і подати її, щоб мав чим прикрити свою наготу. Господь вислухав молитву матері. Саме в тій хвилі якийсь чоловік, що стояв ближче Ісуса, продерся поміж катами і подав Йому хустину. Ісус прийняв її з вдячністю і обвинувся нею до половини тіла.

### *Молитва*

Знову нове, важке терпіння спало на Тебе, Сину Божий, яке Твоєму найніжнішому і найневиннішому серцю принесло нестерпний біль. У присутності багатьох людей здерли з Тебе увесь одяг і Ти мусів ганебно нагим стати перед ними серед білого дня.

Коли для нас, звичайних людей, стати без одягу посеред вулиці було б невимовним терпінням, то який тоді біль відчувало Твоє найсвятіше Серце, коли Тебе цілковито роздягнули. Ти не оберіг себе і від цього терпіння задля того, щоб спокутувати наші нечисті гріхи і заздалегідь показати, яка страшна кара і ганьба чекає на тих, хто всім серцем не буде ненавидіти, брідитися і вистерігатися будь-якої нечистоти. О мій Боже! Ти знаєш мене і відаєш силу моїх похитливих думок, навал частих, нагальних спокус проти святої невинності, такої дорогої Твоєму серцю. Задля терпінь Твоєї наготи, благаю Тебе з глибини мого серця, наповни мене бодай частково відразу, яку Ти чуєш у своєму серці до гріха нечистоти, щоб я під час спокус з великою відразу і страхом утікав від них. Твоєю ласкою згаси в мені вогонь розкоші тіла. Коли матиму небезпеку опоганити мою душу і тіло нечистим гріхом, пригадай мені Твоє безмежне терпіння, яке Ти пізнав у хвилині ганебної наготи. Скріпи мою волю і постанову, яку Тобі жертвую, щоб кожную нечисту спокусу, як тільки її зауважу, з любови до Тебе одразу від себе проганяв. Відреченням від усякої нечистої похоті хочу принести Твоєму серцю потіху і надолужити за біль-терпіння, яке Ти переніс, коли Тебе насильно кати повністю роздягнули.

### ***Школа сором'язливості і чистоти***

Один законний брат побачив раз святого Домініка, як цей з червоними від сліз очима відходив від хреста. Коли запитав про причину плачу, святий відповів: «Як мені не плакати? Хрест – це книга моїх провин. У цій книзі читаю, який великий довг затягнув я у Бога своїми гріхами і бачу, скільки мук і страждань мусів за мене знести мій Спаситель». Терпіння Ісуса – це сплата довгу за наші провини, а що заплата була велика, то й великим мусив бути довг, затягнений через гріхи. Вже у Старому Завіті за кожен рід гріха постановив Бог відповідний рід покути і кари. За богохульство – каменування, за те, що убив чуже звірятко, мусів дати, як відшкодування, своє власне. Штука за штуку.

Спаситель хотів надолужити Небесному Отцеві не тільки за гріхи взагалі, але і за кожен поодинокий вид гріха прийняв на себе особливу кару, яку ми мусіли би понести зараз чи у вічності. Йому розходилося, щоб ми, християни, це пізнали, зрозуміли і взяли собі до серця. Господь об'явив це деяким Святим, а через них і ми знаємо. Читаємо про це у житті святої Єлизавети з Турингії, але докладніше – у житті святої Ангели де Фолігні. Вона довго провадила легковажне життя і поповнювала всякого роду гріхи. Господь змилосердився над нею, відкрив її очі і допровадив до цілковитої зміни життя. Одного разу з'явився їй Спаситель і такими словами звернувся до неї:

«Жодна людина не оправдається, що не може стати святою. Тому треба, подібно як хворий, показати лікареві свої рани, себто визнати гріхи перед сповідником і чинити за його порадами і вказівками. Можеш бути цілком вилікованим з тисячі недуг твоєї душі, коли прийматимеш лік, який Я тобі подам. За гріхи, які ти поповнила з пустоти, прикрашуванням і накручуванням твого волосся, били Мене в голову і вінчали терном. За гріхи, які ти поповнила, малюючи своє лице, Мене били по лиці і плювали. За гріхи твоїх очей, якими ти дивилася на пусті і злі речі, Я проливав гіркі сльози. Через гріхи твоїх вух, якими ти слухала пусті і нечисті розмови, Я мусів слухати зневаги, насмішки і страшні слова: «Розпни його!» За гріхи твоїх вуст, непоміркованість у їді та питті, Я терпів голод, спрагу і пив оцет із жовчю. За гріхи твого язика, тобто пустослів'я, зневаги, насмішки, прокльони, Я мовчав під час фальшивих свідчень на суді і молився за моїх ворогів. На догоду твоєму нюхові Я мусів нюхати обридливе харкотиння і слину, якою обплювано Моє лице. За гріхи твоєї шиї, плечей, рук і ніг під час пустих танців, безчинного волокитства, щоб бути помітною і самій не одно бачити, я двигав важкий хрест, пробито Мені руки і ноги. За гріхи твого серця, себто за гнів, заздрість, грішну любов і злі похоті, пробито Мені серце. За твою показність в одязі, за невправно і зі злом використане майно, Я терпів наготу й убожество на землі».

З цього пояснення неважко сказати, який вид гріхів хотів Спаситель спокутувати у десятий події. Треба лише приглянутися до терпінь. З кари, яку Ісус поніс, пізнай свою провину, за яку Він терпить. Христові терпіння є двоякого виду, тому і подвійна є провина. Є це два гріхи, які людина сповняє своїм тілом.

Непотрібно далеко ходити, аби побачити приклад того, що тобі хочу представити. Є чоловік і жінка. Чоловік любить більше корчму, як свою хату. Там знаходить він товариство до пиятики і забави – це все коштує гроші. На його подвір'ї немає криниці, з якої плила би горілка, ані копальні з грошиками, які так легко розкидає, – за якийсь час його кишені стають цілком порожні. Не покидає, однак, гри і забави, за яку треба платити. Отож, насамперед, щоб мати гроші продає корову з хліва, а відтак домашні речі – годинник і кращий одяг вже давно заставлені. Жінка і діти часто голодують. А хоч би і було що з'їсти, гризота і смуток відбирає будь-яке бажання їсти. Відтак чоловік береться до речей дружини – їх програє і пропиває. На її очах пропадає одне за другим, поки не забере останнього святочного вбрання. Жінка залишається в нужденній

полатаній одежині, у якій неможливо людям на очі показатися. А її ж у селі вважають однією із кращих. Чоловік же все прогайнував – в хаті знайдеш горе і нужду. Ця сумна подія нехай послужить тобі до розуміння терпінь Христа на Голготі.

Ісус ніколи не мав земного багатства, а жив з милостині. Все ж міг завжди приходити до людей хоч в убогій, але належній і чистій одежі. А тут посіпаки кидаються на Нього, здирають усе вбрання, щоб на Ньому порозважатись у грі в кістки. Євангелист Матей каже, що кидали жереб на його одяг. Були це з їхнього боку глумливі насмішки. Став Христос перед світом убогий більше, ніж жебрак. Віддає катам останню одежину, щоб заплатити за провину, якої ніколи не здійснив. Хто ж завинив? Дай Боже, щоб не ти, читачу. Такі провини поповнюють люди розкішними вбраннями і показністю.

Кожна людина повинна одягатися пристойно, чисто, і, зважаючи на свої можливості, – так само має упорядкувати і хату. Не про таких тут розмова. Є люди, що ідеалізують своє тіло наче якого божка. У таких поганських країнах, як в Індії та Китаї, кожного року роблять обходи з дерев'яною або камінною статуєю, яку в своїй нетямущості вважають за божество. Щоб своє божество уславити, фарбують статую яскравими фарбами, навішують золота та срібла, дорогих перлів та інших коштовностей, укладають ідола на прибраного в дорогу окрасу слона і величаються ним по вулицях. Так виглядає ідолопоклонство в країнах, де живуть у темноті погани. У поміркованій і просвіченій Європі таких ідолів бачимо всюди. Це живі люди. Божищем є тіло їхнє, а поклонінням до нього – його грішне ідеалізування, різноманітне прикрашування. Ходять по вулицях, навіть можна побачити їх у християнських церквах, де вони шукають своїх прихильників. Побачиш їх і серед білого дня, передовсім в неділю і свята. Не досить їм того, що вони озлоблені у своїх думках і бажаннях, що свою глупоту і лихе серце виставляють привселюдно, ще й хочуть, щоб їх за це ідеалізували, любили, шанували. Їхнім бажанням є те, щоб їм віддавали, як божкові, честь. Багато є таких нерозумних риб, що даються спіймати на такий гачок. Якби такі вишикувані ляльки, хоч раз перед Богом зробили іспит сумління, то набрались би відрази до самих себе. В їх душі аж кипить гордість, заздрість, погані похоті, самолюбні забаганки, ненавидять кожного, хто не хоче їм складати вимріяних почестей. Релігійне життя у них занедбане, почуття обов'язку відсутнє, схильні до марнотравства, при кожній нагоді даються легко збаламутити, поширюють страшне згіршення.

Англійський канцлер Томас Мор був одного разу випадковим свідком того, як покоївка під час зашнуровування своєї пані аж пітніла. Відтак натягала волосся і на всі боки укладала з цією метою, щоб воно виглядало ширше, а постава стрункішою. «Якщо вас, пані, – сказав я до неї, – Господь Бог за ті всі муки, які собі самі завдаєте, не пішле до пекла, то зробить вам велику кривду». Не було тут злого жарту, а велика правда.

За такі ось гріхи дозволяє Христос зірвати та подерти свою одежу. Це катівські посіпаки обох статей, які Христа роздягають, а одяг Його програють в ідолопоклоннім почитанні тіла. Звичайно, такі люди не бувають на хресній дорозі, бо мусіли би після дев'ятої події якомога швидше утікати. Коли б усе ж перечекали і десяту подію, й лише трохи над собою та над нагим Спасителем застановилися, відійшли б із соромом, жалем і рішучою постановою поправи.

У Німеччині в одній місцевості вкорінився диявол гордості і знайшов своїх шанувальників навіть між одруженими. Священник запровадив там традицію почитання Ісусового Серця. Незабаром почалася боротьба між духом покори серця Христового і духом гордості. У багатьох парохіян переміг дух Христа. Члени братства Серця Христового об'єдналися у товариство. Кожен братчик давав обіцянку: 1. На славу Серця Христового одягатися і зачісуватися однаково, і не відступати від цього рішення під жодними впливами. 2. З грошей, що заощадяться на вбранні, зобов'язується дати одну марку на німецьку місію в Китаї, а решту на будову школи і

церкви. Такі християни могли з чистою совістю відправляти десятю подію. Зайвими одягами, в яких собі відмовили, прикрили наготу Христа. У день суду чекає на них велика нагорода.

Я дивився власними очима на те, як пораних воїнів забирали з поля битви і на возах відвозили далеко в тил, на лікування. До ран прикладали пластир, відтак старанно перев'язували. Сама рана дуже болить, а подорож по нерівній дорозі в сотню разів збільшує біль. Однак бідні люди не нарікали. Коли треба було змінити перев'язку і віддерти пластир, багато з них від болю голосно кричали, деякі майже непритомніли, а інші серед сліз просили, щоб перев'язку не рухати.

На горі Голготі також стоїть молодий чоловік. Попався між жорстоких людей, які гострими знаряддями бичування завдали Його ніжному тілу глибокі рани, а на голову поклали гостре, мов цвяхи, терня. Окривавлений одяг прилип до ран. Тепер нещадно його зривають. Рани знову відкриваються, страшний біль палить всі поранені частини тіла. Бухнула кров і струменем стікала на землю. Такий біль не відрізняється від муки, коли здирають комусь шкіру з живого тіла. Ще щось гірше має знести Син Божий. Його мають ганебно роздягнути. Глибоко переживає людина, яка дорожить своєю честю, коли її публічно зневажають. Однак ще прикрішим є відчуття сорому. Коли тобі сниться, що напівнагий стоїш між людьми, зазнаєш чималої прикrostи. Чимало мучеників піддавалися різним тортурам без найменшої скарги, але вгиналися від сорому, коли їх роздягали. Свята діва Потамієна воліла, щоб її в одязі впродовж трьох годин помалу зануряли в киплячу смолу – і так серед найтяжчих мук загинути, як роздягненій віддатися на коротку смерть. Благала Бога, щоб заховав її перед таким терпінням. Христос, який сам зазнав таке терпіння, послав чудесну поміч.

Себе ж Христос не шкодував, зазнавши такої муки серед білого дня, і в очах великого натовпу народу дав себе роздягнути. Чи знаєш чому? Христос хоче відвернути ще щось гірше і страшніше насправді не від себе, а від людей, прагне усунути кару за тілесні гріхи, якими вони поганяють живу святиню Святого Духа, ставлячи себе нижче тварин. Христос приймає на себе їхню провину, дозволяє собі наново роздерти рани, а через насильне роздягання палючий вогонь сорому наскрізь проймає його душу.

Хлопчина багатих родичів одягнувся в новий одяг і загордився. Його шкільний товариш, син бідняків, сміявся з нього. Багач кинув на нього каменем, поранивши чоло і вибивши око. Кілька тижнів потерпілий мусів відлежати. Багатий батько послав свого озлобленого сина до хворого товариша, щоб той його перепросив і дав йому свій новий одяг. Боровся з собою хлопчина, соромно було визнати свою провину, а ще гірше позбутися нової одязі. Коли побачив, що його товариш лежить в ліжку, рана сочиться, обличчя запухле, око випило, затремтів усім тілом, упав на коліна, підніс руки, просив прощення і добровільно подав йому свій найкращий одяг. Залюбки дав би ще більше, коли б тільки мав що.

Католицька Церква посилає також своїх дітей на місце, де стоїть Христос під час десятої події, де попри інші терпіння, зазнає тортур засоромлення, а причина цього є гріхи тілесні. Терпить за тих, що з любови до свого тіла піддаються звірячим інстинктам і через те тяжко ображають Бога. Глянувши на Христа, повинні побачити зло, яке заподіяли, і рішучою обіцянкою перепросити Спасителя за біль, який йому заподіяли. Коли б усі люди під час посту відправляли хресту дорогу і на десятій події добре збудили своє сумління і щиро над ним застановилися, тоді знайшлося б багато людей, що на вид терплячого і соромом прибитого Христа, відмовилися б раз і назавжди від подібних гріхів.

Є, наприклад, він чи вона, на жаль, таких є тисячі, що свої гроші, як кажуть, перепускають через горло. Або, як стверджує святий Павло, з черева зробили собі ідола (божка), якому в жертву приносять горілку, пиво, вино, коли не щодня, то бодай в неділю і свята. Жертвують

йому гроші, утримання родини, свою честь, а сп'янівши, поводяться гірше, ніж звірі. Приносять у жертву йому своє тіло, знищуючи здоров'я отрутою, яка повільно, але невідворотно діє. І нарешті офірують свою душу, приготівляючи її на те, щоб віддати на вічну спрагу, яку в пеклі будуть гасити розтопленою сіркою. Коли б ти впродовж восьми днів був тверезим і зміст десятої події розважав щопівгодини, думаю, що незабаром будь-який хмільний напій став би для тебе жовчю, гірким полином або розтопленим металом.

Якийсь п'яниця був на місії. Вислухав сильну, як буря, проповідь проти пияцтва і обжерливості. Застановився над собою і зробив щиру сповідь перед місіонером. Після сповіди попросив у місіонера його фотографію. «Навіщо?» – запитав проповідник. «Знаєте, отче, я хочу на вас часто дивитися. Ваш образ буде мені пригадувати ваші слова, які підтримуватимуть мою обіцянку».

Ще могутнішого проповідника бачиш у десятій події. Проповідує він ранами, кров'ю, сльозами і зойками. Його образ нагадує тобі Його слова: «Якщо з зеленим деревом таке діється, що ж тоді станеться з сухим?» Чимало є таких нерозумних хлопців і дівчат, які думають, що не пережили б, коли б не були на всіх танцях і музиках. Чи конче їм потрібні є ці скоки, гопки й обороти, бо можуть собі, на здоров'я, вдома чи в полі вискакатися і накрутитися, і то без будь-якої шкоди. Інша є причина, що їх так тягне на танці. Там наслухаються їдких, зухвалих, пустих розмов, свавільних пісень, задовольнять очі розпусними і нечистими поглядами. Руками будуть дотикатися тіла осіб протилежної статі, на що не відважилися б в інших обставинах. Серце знайде задоволення в запевненнях та обіцянках любовних. Кров збуриться при вогні похотей в думках, а заспокоїться гріхом. От чого шукає молодь на музиках і танцях. І хоч би на танцях таких вчинків не було, однак засіяні вже їх зародки, а диявол подбає, щоб засіяне насіння виросло і по якомусь часі зродило поганий плід гріха. Молоде, що проявляєш велику охоту до танців, послухай, що тобі скажу: «Коли наступного разу почуєш музику, крики, веселі вигуки, а ноги не дають тобі встояти на місці, хочеш, іди. Але зроби мені або ще декому приємність. Перед тим, як опинишся на танцях, вступи на хвилику, хоч би духом, до церкви, і шукай там десятої події. Придивися до неї добре, привітай кількома словами Спасителя і скажи Йому таке: «Господи, мій Ісусе! Я знаю, що Ти колись, а може ще цього тижня поставиш мене перед неблаганним Твоїм судом! Скажи мені, Ісусе, відверто, чи Ти погоджуєшся, щоб я пішов на танці?» Зачекай хвилинку на відповідь, а потім зроби, що тобі скаже Ісус, напевне не пожалієш про це на страшному Божому суді».

Один душпастир скаржився на поганий звичай у своїй парохії. Там щонеділі і під час свят відбувалися музики з танцями. Всіма силами старався тому злу зарадити. Заказав дівчатам ходити на танці в білих платтях і з віночками, але і це нічого не допомогло. Одного разу йому пощастило і то завдяки іконі. Запровадив традицію почитання Серця Христового і призначив день, коли мало відбутися посвячення молоді Серцю Христовому. Після посвячення подарував священник дівчатам іконку Серця Христового і таке їм сказав: «Нині ввечері всі ви схочете піти на танці. Цим, напевно, не потішите серце Христове. Не одній із вас буде дуже важко залишитись вдома. Як маєте чинити, вирішуйте самі». Дівчата схвильовано глянули на іконку Серця Христового. Того самого вечора не було жодної дівчини на танцях. Я переконаний, що на вас ікона десятої події буде ще сильніше впливати.

Гріхи, за які Христос покутує у десятій події, – це переступлення шостої і дев'ятої заповідей Божих гидкими словами і справами. За них покарав Бог колись світ потопом, а міста Содом і Гомору разом з околицями спалив вогнем з неба. Не можу затримуватися на цьому довше. Ще кілька слів: найтяжчою карою за тілесні гріхи буде виявлення їх перед цілим світом, хоч би були найганебніші. Тут не оправдаєшся ні природною схильністю, ні слабкістю. Твоє прохання і крик

«горби покрийте нас, гори впадять на нас» нічого не допоможуть. Ганьба і сором буде тривати вічно, якщо не випередить їх щира покута, сповідь і рішуча поправа.

Таку якраз проповідь голосить мовчки, нагий, терплячий від свіжороздертих ран Спаситель. Ставай якнайчастіше перед цією проповідальницею. Христос промовляє тут так переконливо і зворушливо, аж до глибини душі, чого не висловить жоден проповідник. Слухай Його застереження, коли ти ще не споганений тілесним гріхом. Він хоче лише добра для тебе. Змалюй собі образ десятої події у твоєму серці й дивися на нього особливо тоді, коли цей поганий гріх наставляє на тебе сіті. Якщо ти вже потрапив у неволю цього поганого гріха і пізнав, якою страшною отрутою він є, і хочеш вирватися з цієї неволі, читай знову слова, написані на початку цього повчання, і пригадувай собі слова Спасителя до блаженної Ангели. Відтак пообіцяй мені, що впродовж кількох тижнів, кожної п'ятниці будеш переноситися духом на Голготу і відвідувати твого Спасителя на десятій події. Там знайдеш найкращого лікаря і найпевніший лік проти нечистих пожадань. Там знайдеш і відповідну монету, якою заплатиш весь довг, який ти зтягнув у Справедливості Божої нечистими гріхами. Там дістанеш світлий одяг, який в день Страшного Суду закриє тебе перед ганебною вічною наготою. Будь впевненим, десята подія є образом ласки і образом чудес.

## ОДИНАДЦЯТА ПОДІЯ

### ІСУСА ПРИБИВАЮТЬ ДО ХРЕСТА

#### *Розважання*

Ісуса, образ болю і горя, розпростерли на хресті. Він сам сів на хрест, а кати одразу простягнули Його горілиць. Вхопили праве рамено, а руку приклали до просвердленої діри: прив'язали рамено сильно шнурами. Один з катів вліз колінами на святі груди Спасителя, а інший притримував руку, яка мимоволі засмикалася. Третій кат приклав до долоні Ісуса довгий грубий цвях та зі всією заядлистю ударив залізним молотом. З уст Спасителя вирвався виразний уривчастий зойк.

Коли прибили праву руку, то кати побачили, що ліва далеко не дістає до просвердленої діри на хресті. Прив'язали шнурами передпліччя і почали щосили тягнути, опираючись ногами об рамена хреста, доки рука не дістала до просвердленої діри. Почулися важкі зворушуючі та діймаючі стогони Ісуса. Груді Його піднеслися, ноги в колінах скорчилися. Кати стали колінами на плечі та груди і забивали другий страшний цвях в ліву руку Спасителя. Ринула кров, а за кожним ударом важкого молота було чути виразний зойк Ісуса. Відтак кати кинулися до ніг. Ноги теж не діставали до діри, приготованої наперед. З усією жорстокістю, серед нестерпних болів натягнули шнурами покорчені ноги Ісуса і довгим грубим цвяхом прибили до хресного дерева. Натягнення тіла було таке страшне, що кости в грудній клітці захрустіли, вийшли з суглобів, Христос голосно скрикнув: «О Боже мій, Боже мій!»

Непорочна Діва відчула всю муку свого Сина. Вона зблідла, як труп, і легенькі оклики болю виривалися з її грудей. Коли розтягали тіло Ісуса, коли почула хрустіння костей і зойки під час прибивання Його ніг, під натиском сильного співчуття, упала на плечі своїх приятельок. Фарисеї кидали глумливі і зневажливі слова в Її бік. Магдалина виглядала мов божевільна, дерла своє лице, її очі і щоки зайшли кров'ю. Під час прибивання до хреста довбали долотами на місці, де мали встановити хрест. Заглиблення було замале, а скала дуже тверда.



### ***Молитва***

Мій Спасителю! Не жахаєшся і тих останніх найтяжчих мук. Дась себе живого серед найбільш діючих болів прибити до хреста і вмерти. Терпиш, щоб врятувати мене від вічної пекельної муки, і заслужити для мене одвічне щастя. Тепер бачу, якою цінною є моя душа в Твоїх очах, яким страшним є прокляття довічне, і якою незбагненно великою є радість небесна. Коли Ти добровільно піддався на страшну хресну муку задля мого спасіння, бачу виразно, що мені треба зробити. Мушу себе самого розп'яти. Хрест, на якому я через усе життя маю висіти, – це Твоя наука, Твої заповіді. Цвяхи, які мене мають на хресті тримати, – це моя сильна незламна воля вірно сповняти Твої заповіді. Терпіння, розп'яття будуть моєю жертвою самовідречення, яку я мушу, за Твоїми словами, принести, щоб стати Твоїм учнем і ступати Твоїми слідами до вічної слави. Коли розіпну на хресті моє тіло з його пристрастями, тоді уникну нестерпних пекельних мук, і стану учасником відданого життя та радості блаженних. Християнське життя є справді для моєї зіпсутої природи важке, але знаю Твою настанову, що за допомогою Твоєї всемогутньої ласки, Твоє ярмо миле, а тягар легкий. У повноті милосердя Твого серця кличеш всіх «поневолених й обтяжених» і обіцяєш спокій та силу духа. Тому, Розп'ятий Спасителю, приходжу до Тебе і прошу про Твою всемогутню поміч. Оживи моє кволе, боязливе і легко попадаюче у зневіру серце радістю Твоїх святих законів, щоб я постійно їх дотримувався, для Тебе жив, задля Тебе вмер, щоб я був Твоїм у житті і в смерті, а Ти, Ісусе, щоб став моїм навіки віків.

### ***Школа навернення***

Вже наближається кінець терпінь Спасителя. Останні свої кроки вже пройшов. Незабаром і серце Його заб'ється останній раз. Якби ти мав бодай трохи співчуття до терплячого Спасителя від першої події аж досі, то прийшла би до тебе думка: слава Богу, недалекий кінець терпінню. Ще три години і – «Звершилося». Тепер якраз починається найстрашніша і найтяжча мука, яка не може іти в порівняння зі всіма попередніми! Спаситель має висіти живий на хресті, прикріплений залізними цвяхами і пережити найважчі години. Хресне дерево лежить перед Ним, дивиться на нього власними смертельно ослабленими очима. Що діється у цю хвилину в Його серці?

Часто чуємо розмови про «таємницю хреста». Справді, хрест приховує в собі нескінченно глибокі правди. Спаситель знав їх докладно і знав, що значить хрест для Нього і для людей, тому відповідно до цього було налаштоване Його серце. Ми можемо про це також дещо сказати на підставі Святого Письма. Стань, людино, духом біля хреста Спасителя, оглядай Його, щоби певною мірою з Ним співпереживати. Тут маєш навчитися великих важливих речей. Святий Павло вчить, що означає розп'яття Ісуса на хресті: «Знаємо, що стара наша людина стала розп'ята з Ним, щоб було знищене це гріховне тіло і щоб ми не служили більше гріхові» (Рим. 6:6). За цими словами розп'яття Ісуса є розп'яттям християнина. Як це має відбутися, вказує одинадцята подія.

Двісті років тому в Баварії, в місті Інгольштадт, під час запустів сталася така подія. Був там поганий звичай (як це, на жаль, відбувається в різних місцевостях) перед постом нагрішити, як тільки заманеться: танцями, пиятикою, криками, сороміцькими жартами, непристойними дотепами. Душпастирем тоді був блаженний Вартоломей Гольцгавзер. Він часто виступав у своїх проповідях проти такого звичаю, але безуспішно. Одного дня взяв блаженний на свої плечі важкий хрест з сирого дерева і з великими труднощами носив його усіма вулицями міста. Густий піт спливав з його чола грубими краплями на землю. Хотів людям показати, що вони, власне, мають робити під час запустів, замість карнавальних забав. Спочатку його висміювали,

але згодом багато людей застановилися над собою, відбули щирю покуту за гріхи і вже ніколи не брали участі в поганському ритуалі. Блаженний Гольцгавзер здобув такі знання у школі свого вчителя Христа.

Спаситель знав добре, що люди по всьому світі поводяться так, як карнавальні блазні. Бог, вічність, спасіння душі їх мало або й цілком не обходить. На гадці у них веселе, розгульне, гамірне життя, гроші, похвала, слава. Байдужі до своїх тисяч і мільйонів гріхів, а злі справи часто їм тільки служать для здійснення їхніх мерзенних намірів. Догоджують тілові і його схильностям; з однієї гидоти вступають в іншу, а душа їх виконує службу невільників. За це в нагороду дістають вічне пекло в огні, який ніколи не гасне. Це все бачив Божий Син. З милосердя Свого серця вийшов навпроти них, щоб показати їх нетямущість і довести до розумного і блаженного життя. Три роки ходив по Обіцяній землі, навчав людей в їхніх будинках, на дорогах, вулицях, на морі. З любов'ю нагадував, застерігав і заохочував до доброго, так, як наполегливий учитель своїх дітей у школі. Тепер, коли прийшов час, хапається за найуспішніший середник, щоб показати людям, якою важливою річчю є самовідречення, двигання хреста і наслідування Його життя. Щоб всі Його бачили і чули, вступає на проповідальницю, а цією проповідальницею є хрест, на якому дався піднести між небом і землею. Тут має останню потрясаючу і зворушливу проповідь до цілого світу. Проповідає серед найтяжчих терпінь і кличе до цілого світу: «Розпніть його на хресті, розпніть його!» – Кого? – Тирана цілої людськості, який є причиною всього горя на світі. Хто він? І де його знайти?

Він є в тобі, людино, і буде тобою володіти, якщо його не приб'єш до хреста. Це старий чоловік, це тіло зі своїми похотями і поганими ділами. Святий Павло всю його злобу ставить тобі перед очі, коли каже: «бо тіло пожадає проти духа, а дух пожадає проти тіла. Явні є вчинки тіла: розгнuzданість, нечистота, розпуста, ідолопоклонство, чародійство, ворожнечі, сварні, заздрість, гнів, суперечки, незгода, єресі, ненависті (вбивства), пияцтва, гульня і таке інше – ті, які так чинять, Царства Божого не унаслідують» (Гл. 5:17-21). Винуватцем таких злочинів усього людства є тіло з його злими пожаданнями. Воно мусить піти на хрест і на хресті згинутися. Прибити його до хреста має дух людський, який повинен взяти верх над тілом. Сам хрест – це наука християнська, на якій тіло мусить бути сильно прибите, щоб не чинило більше таких душолюбних злочинів.

Таке значення мають слова Спасителя, проголошені світові на хресті: «Розпни його!» Ісус, який був найсвятіший, найневинніший, не потребував в собі нічого убивати ані розпинати на хресті. Однак своїм розп'яттям хоче тобі показати, якою необхідною річчю є те, щоб дух переміг тіло і його пожадання тримав на прив'язі. Глибоке милосердя і рішучість Ісусового серця спонукали Його серед незбагнених терпінь дати тобі яскравий образ, який маєш незатертими фарбами змалювати у своєму серці. Мусиш старого чоловіка в собі позбутися, щирою покутою убити і поховати, щоб відтак зачати нове життя.

Неможливо бути християнином і учнем Христа, і не застосовувати у житті Його науку. Святий Павло виразно зазначає: «Котрі ж Ісус-Христові, розп'яли своє тіло з його пристрастями і похотями» (Гл. 5:24). Підеш за хресною наукою Христа, звільнишся від жорстокого тирана і вже на цьому світі будеш мати мирне і щасливе життя, а по смерті підеш разом з тілом на цілу вічність до невимовного щастя. Не підеш за тією наукою, то мусиш дати себе розп'яти на жорстокому хресті, спочатку в цьому житті підеш на тортури гріха, а по смерті на розпалені рушта вічного вогню.

Який хрест хочеш вибрати: хрест покути і поправи життя, чи хрест вічного прокляття? Перший хрест добровільний і не триває довго, а другий підневільний і вічний.

Лежить важкохворий, приходить лікар, стежить за ударами пульсу, щоб дізнатись, куди веде хвороба, до життя чи до смерті. Важкохворим, а власне, смертельно хворим є Спаситель на Голготі. Перед Ним смертне ложе. Іди, відвідай Його. Бери Його за пульс, стеж за ударами серця, не як лікар, щоб Йому допомогти, але щоб ти при Ньому видужав. Вигляд хреста, який спричинить смерть, хоч і пригнічує Ісусове серце, але водночас вказує на Його величезну любов до нас. Що ж бачить? Перед Його духом стоїть Небесний Отець, який у своїй неблаганній справедливості тримає терези. Що ж важить? Весь світ і людей. Хочє поставити рівновагу між незчисленними гріхами, і святістю Ісуса. Гріхи лежать на одній шальці терез. Щоб їх піднести на другу шальку, треба кинути велику кількість нескінчених кар, які мають впасти на людей.

Таке бачить Спаситель своїм духом. Кілька днів тому дивлячись на Єрусалим, і побачивши духом його знищення, яке мало бути дочасною карою його земляків, глибоко зворушений розплакався голосно перед людьми. Тепер стоїть перед Його душею цілий світ, який після страшних дочасних кар, горя, бід летить стрімголов на вічні муки. Його серце огортає найніжніше співчуття, а милосердя підганяє до сповнення найбільших жертв. З любови і милосердя хоче перейти вогонь терпінь за людей, щоб їх врятувати перед пекельним вогнем. Сам прагне взяти на себе всі кари, які винні люди Божій справедливості. Шалька терез, яку бачить перед собою, – це хрест. Дається на ньому покласти Себе, прив'язати, прибити цвяхами і зважити величезний тягар гріхів незбагненими терпіннями тіла і душі, доки не надолужить Божій справедливості, доки все не сповниться.

На місці, де прибито Спасителя до хреста, стоїть в Єрусалимі церква Гробу Господнього, є тут гарний престіл. Щодня туди ідуть з процесією монахи францисканці та співають хвалитні пісні хресту. На тій шальці терезів, читачу, є й твої гріхи – зважені. Чи знаєш про це? Чи знаєш тепер, який великий тягар має кожен гріх перед Божою справедливістю? Ти часто бавишся гріхом, робиш його з приємністю, відчуваєш задоволення? Може чуєш голод і спрагу гріха, як п'яниця зігріваючих напоїв?

Коли тобі нагадують, щоб ти покинув гріх, тобі байдуже, смієшся з нагадування і грішиш далі. Що ж буде, коли станеш перед Божим судом, де будуть важитися твої злочини? Один єдиний тяжкий гріх – це такий великий тягар, що його може зважити або твоє пекло, або Ісусові терпіння на хресті. Скажи мені, чи віриш в це, чи ні?

Якось у Бельгії напали в дикій лютості робітники на будинок свого хлібодавця. Як тільки знайшли вино, повпивалися. У п'яному стані живцем спалили худобу, потім вдерлися до помешкання пана, і, підпаливши будинок, скакали, дико танцювали. Чим ближче підступав вогонь, тим дикіші були їх крики і танці, аж поки їх самих вогонь не обхопив. Будинок завалився і їх засипав. Так вони – п'яні, зробили. Ти, читачу, тепер тверезий і бачиш, що тут написано. Ти також находишся між двома вогнями. Під тобою вогонь пекельний, перед тобою вогонь страшних терпінь Розп'ятого і вогонь любови Його серця до тебе. Щоб тебе заховати перед вогнем пекельним, Христос сам віддався з любови на вогонь терпінь. Якщо ти тепер маєш на сумнінні один тяжкий неспокутуваний гріх і віриш в те, що перечитав, то чи тобі гріх так дуже завернув голову, і тому не боїшся і не бачиш, що ти у великій небезпеці? Чи свідомість провини не велить тобі упасти на коліна перед зневаженим Богом та в страху і з відразою до гріха благи розп'ятого Спасителя за прощення, ласку і милосердя?

Бачиш, яким милостивим є до тебе Спаситель, коли з високої проповідальниці – хреста, пояснює тобі тайну покути. До достойного прийняття цієї тайни необхідні умови, а з них першою є іспит сумління. Я вже перед тим говорив, як хресні події можуть послужити тобі за взірць іспиту сумління. Одинадцята подія допоможе тобі якнайкраще до сповнення другої і третьої умови, тобто до жалю за гріхи, відразу до них та до рішучої постанови поправитися. На

хресті Спасителя маєш вагу, на якій можеш докладно зважити величезний і придавлюючий тягар, хоч би одного тяжкого гріха. На тій вазі зваж ціле своє грішне життя, і не легковаж ані одного гріха. Запам'ятай собі добре: кожним ударом молота, яким прибивали кати руки і ноги Спасителя до хреста, є прибита таблиця, а на ній написані слова: «Страшно впасти в руки справедливого судді – живого Бога».

Наскільки душа ніжніша від тіла, настільки більше і глибше відчуває вона свої терпіння. У попередній події ти читав, що одна дівчина воліла кілька годин бути паленою вогнем, ніж перейти ганьбу наготи. Не одна людина, яка дорожить своєю славою, хотіла би, щоб її багато били у скритому місці, ніж бути публічно словами зневаженою на вулиці.

Неможливо ані висловити, ані описати, яких страшних терпінь зазнав Спаситель, коли залізні цвяхи розривали Його нерви і розколювали кості. Ти тільки уяви собі ці терпіння, і серце здригнеться немовби його сильно вкололи. Але неможливо ні з чим порівняти муки Його душі. Бути засудженим на розп'яття – означало зазнати за часів Христа найбільшої ганьби і збездішчання. Розпинали тоді на хресті лише найбільших злочинців: бунтівників, душолюбів, богохульників. Таку принижуючу ганьбу кинули на Сина Божого. Його невинність, святість, чесність, добре ім'я мали пропасти раз і назавжди в очах очевидців і від цієї миті покритися ганьбою бунтівника, злочинця, богохульника.

Уяви собі, що ти знаходишся у пристойному товаристві або в церкві, а тут хтось із присутніх встає і, вказуючи пальцем на тебе, каже: «Дивіться, люди, цей чоловік сповнив вчора поганий гріх, зломив присягу подружньої вірності». Подумай, що діялося би у твоєму серці в цю мить, коли очі присутніх звернені на тебе, а твоє добре ім'я перед всією громадою чи товариством знеславлене! А тепер запитай Спасителя, що діялося в Ісусовому серці, коли Його прибивали до хреста. Хрест був деревом неслави, ганьби, позорищем. Перед великим натовпом народу зазнає повної зневаги. Присутні люди мали вірити, що всі вислови ворогів про Нього правдиві, тобто, що Спаситель богохульник. І серед такої ганьби мав померти, як посміховисько людей і погорда народу. Чи ж тоді серцю, яке любить Бога, не було болісніше, ніж коли забивали Йому цвяхи в саме серце. Однак в любові та покорі піддається Своему Отцю, а з милосердя до тебе – ганебному упокоренню. Кажу: з любові до тебе! Ти повинен набратися сили для однієї справи, яка для твого спасіння є такою необхідною, як хліб для життя. Є люди, може, і ти до них належиш, що слухають покайні науки Христа. Вони зворушують їх, хотіли би полагодити з Богом та подати своїй нещасній душі сонячний промінь Божого миру. Однак на вузькій і стрімкій дорозі, яка веде до нового життя, лежать дві колоди, які треба двигнути. Уява робить їх не раз більшими, ніж вони є в дійсності. Це подвійне упокорення і засоромлення, якому мають піддатися.

Перше з них чекає на тебе біля сповідальниці. Тут мусиш сам себе поставити перед священником, де повинен випробувати своє сумління і висловити провини. Це засоромлення для багатьох людей є настільки прикритим, що воліють і надалі двигати тягар гріха, усунутися від сповіді або замовчують провину, через що до давніх гріхів додають новий – святотатство. Добрий іспит сумління вимагає покірного серця. Кожна сповідь є більш або менш героїчною справою, великою перемогою, є першою, а заодно – найтяжчою покутою, якої вимагає Бог для відпущення гріхів.

Друге упокорення чекає на тебе поза Сповіддю. Коли християнин рішуче хоче покинути грішне світське життя і наслідувати Христа, то зазнає великого терпіння душі через насмішки і кпини. Це так боляче, що люди, які, між іншим, не знають страху, так дуже бояться, щоб не почути назви святець, лицемір, дивак та інше, що воліють далі розпинати на хресті свою совість, ніж почути від злих людей принижуюче слово.

Не знаю тебе, любий читачу, ані не знаю, якого страху наганяє тобі це подвійне упокорення. Не пізнав ти цього дотепер, можеш у майбутньому пізнати. У такому випадку раджу тобі застановитися над одинадцятою подією. Увійди в серце Спасителя і придивися, як найсвятіший і найблагородніший зазнає публічну зневагу, немов найгіршого з-поміж людей, прибивають на дерево ганьби. Він піднявся до такого упокорення, щоби тебе врятувати перед найтяжчою ганьбою на Страшному Суді. Яка незвичайна любов! Чи будеш дивлячись на так глибоко пониженого Сина Божого жахатися перед спасенним засоромленням у Сповіді та боятися насмішок нерозумного світу? Ще раз поглянь на хрест, стоячи у стіп Спасителя, і старайся зрозуміти Його серце в ту хвилину.

У підземних катакомбах в Римі є старовинний образ Адама і Єви. Бог Отець дає їм ягнятко. Боже Ягнятко, дане світові, – це сам Спаситель, який тепер має бути пожертвований. Жертовник – це хрест, жертва – це Його життя. Вогонь, що палить, – це терпіння, які помалу, але серед найтяжчих болів, спровадять смерть. Вся Його природа тремтить, але серце хоче принести жертву в мовчанні, дає себе покласти на хрест, розтягнути, прибити цвяхами і на них повиснути поміж небом і землею. Не хочу перечисляти всі причини, які спонукали Його до такої жертви. Зазначу одну: Спаситель намагається тобі додати відваги і сили, щоб ти себе самого розп'яв на хресті і приніс в жертву.

Немає правдивої покути, якщо не позбудешся старого чоловіка і не почнеш нове життя. Ця обставина якраз належить до п'ятої умови тайни покути. Має наступити поправа життя, а вона не одного відстрашує. Декому доводиться навертатися так важко, неначе б його відривали від батька, матері, вітчизни, та забирали в чужі незнані краї. Диявол малює нове життя чорними барвами, в страшних образах, обдурює людину, представляючи в службі Богу тяжкі нестерпні часи. Правда! Бог вимагає жертви від людини, котра наvertsється. Але застановися та подумай, якої жертви вимагає від тебе гріх!?

Придивися до жертви заздрости, гніву, захланности, нечистоти, гордості, непоміркованості. Не хочу говорити про мастки, здоров'я, родинний спокій, добре ім'я, яке втрачають люди через такі гріхи. Найцінніший здобуток для людини – це спокій совісті, невинність, щаслива смерть, Бог і вічне небо. – Якої ж жертви чекає від тебе Спаситель? – Звичайних речей, а саме, зречення того, що приносить тобі шкоду, ганьбу зараз та у вічності. Хоче Спаситель, щоби ти покинув гріх, який вже тут, на землі, палить твою душу вогнем. Люди часто через терпіння, яке спричинив гріх, беруться за ніж, револьвер, отруту, в немудрій надії, що позбудуться „грижі”, яку спричинив гріх. Маєш свободну волю – можеш іти за Богом або за гріхом. Мусиш принести жертву. Однак, від тебе залежить, чи здобудеш жертвою вічне щастя, чи вічну загибель. Спаситель до тебе повністю зичливий. Коли позбудешся старого чоловіка, то подасть тобі нове переображене життя і одержиш тисячну винагороду за це. Власне, це є для тебе, за твоє навернення. Він знає, що тобі нелегко воно прийде, однак хресною жертвою Спаситель заслужив тобі силу, якої, напевно, не пошкодує, якщо захочеш за Ним іти. Тому іди відважно, не падай у зневіру. Зрештою, чи не значить для тебе нічого ця жертва, яку Спаситель поніс задля тебе? Чи хочеш це все пустити за вітром, буцім тебе нічого не обходить? Чи не час тобі вже нарешті рішуче застановитися і подумати, чого така велика любов Спасителя від тебе чекає?

Дай собі відповіді на ці питання. Хочу тобі допомогти одним оповіданням. Мав батько сина, легковажного і марнотратного. Батьківські гроші витрачав на пияцтво. Батько вже не раз платив за сина борги. Нарешті пише до сина: «Я маю ще більше дітей, яким не хочу робити кривди через твою легковажність. Віднині не буду платити жодних твоїх боргів». Незважаючи на це, знову прийшло повідомлення про борг сина на 60 талярів, з додатком, що коли батько не сплатить його, то син втратить кредит і посаду.

Батько, хоч залишився вірним своєму слову, але і не замкнув любляче серце для сина. Послав йому 60 талярів із запискою: «Твоїх братів і сестер не можу кривдити ані з їх маєтку платити твої борги. Не буду пити вина, ані курити тютюну, доки своєю ощадністю не призбираю 60 талярів». Найгостріша кара і найбільші нестатки не змогли б так сильно вплинути на сина, як така благородна і щира батьківська любов. Син, щоб себе покарати за провини і показати батькові правдиве навернення, постановив ніколи не пити вина. І дотримав слова.

Збагни, якою безмежно великою була жертва і любов, заплачена Богом за твої довги. Потіш і відплатися розп'ятому на хресті Спасителеві сильною постановою, з любови до Нього і до самого себе, що ніколи не будеш пити отрути гріха.

## ДВАНADЦЯТА ПОДІЯ

### ІСУС ВМИРАЄ НА ХРЕСТІ

#### *Розважання*

Спаситель висів три години на хресті серед нечуваних терпінь, убогий, безпорадний, опущений і віддав себе на цілопальну жертву з любови до нас. Навіть приниження, яке допустив на себе, сталося для нас великим скарбом. Він пожертвував себе, все своє життя, працю, любов і терпіння та гірке почуття нашої невдячності Небесному Отцеві за наші немочі та убогість. Зробив заповіт перед Богом і віддав усі Свої заслуги Церкві та грішникам.

Коли прийшов час, почав боротися зі смертю. Холодний піт виділявся з усього Його тіла. Іван стояв біля хреста і обтирав рушником ноги Спасителя. Магдалина, прибита горем, на колінах, сперлася на хрест. Пречиста Діва стояла між хрестом Сина і розбійника. Марія Клеопова і Соломія підтримували її за плечі. Божа Мати дивилася на помираючого в муках Сина. Сотник сидів на коні недалеко хреста і глибоко зворушений, не відвертаючи очей, вдивлявся з повагою на терном увінчану голову Ісуса. Почувся голос Христа: «Звершилося». Відтак Ісус підніс голову і сильним голосом скрикнув: «Отче, у Твої руки віддаю дух мій». Ті останні слова сказав Ісус особливим, але таким гучним голосом, що проникнув небо і землю, а всіх дорогих Його серцю пройняв гострий меч болю. Ще раз відкрив Спаситель заліті кров'ю напівпомерклі очі, підніс востаннє терном увінчану голову, відтак під тягарем болю опустив голову на груди і віддав дух.

#### *Молитва*

Найкращий між синами людськими, як страшно Ти спотворений за наші гріхи! Тебе били за мої гріхи, ранили за мої вчинки. Ти стався задля мене дорогою цілопальною жертвою в очах Твого Отця, щоб відвернути Його гнів від мене. Що більше могло Твоє любяче серце зробити для мене, а не зробило? Від стіп до голови нема живого місця на Тобі. Повінь страшних терпінь залила твою душу. Мій Боже! Ти віддав Своє життя, щоб врятувати моє від погибелі. Через це я став Твоїм довжником назавжди і в безмежній вдячності хочу почитати пам'ятки Твоїї смерті, якими відкуплене моє життя: страшні батоги, які рвали Твоє тіло, терновий вінець, що зранив Твою голову; жовч, якою Тебе напоїли; цвяхи пофарбовані Твою кров'ю, хрест, на якому Ти пролив свою кров аж до останньої краплі; спис, яким пробили Твоє Боже серце. Твої рани, Твоя смерть і всі пам'ятки Твоїх терпінь є моєю певною надією, втіхою і силою. Прийми, найдорожчий Спасителю, подяку, яку Тобі складаю за Твою безмежну любов. З глибини серця Тебе славлю, приношу хвалу і величаю Твоє ім'я. «Душе Христова, освяти мене. Тіло Христове, спаси мене! Серце Христове, запали мене любов'ю! Крове Христова, напій мене! Водо з боку Христового, обмий мене! Страсті Христові, скріпіть мене! О добрий Ісусе, вислухай мене! У

Твоїх ранах скрий мене! Не допусти, щоб я віддалився колись від Тебе. Від злого ворога бережи мене! В годині смерті приклич мене! Дозволь мені тоді прийти до Тебе, щоб я міг Тебе прославляти зі всіма Святими навіки. Амінь».

### *Школа потіхи*

Де тільки проживають люди, чи на долах, чи на горах, там вдирається насильно терпіння. На одній горі мешкав бідний чоловік. До нього заквартирувало не одне, а цілий полк терпінь. Померла жінка, залишивши троє маленьких сиріт. Невелике газдівство і то в боргах. До всіх злиднів долучилася ще й пошесть на худобу. Нічого дивного, що журився нещасний чоловік. Щоб почути якусь розраду в своєму горі, подався він до священника, що мешкав в долині, за дві години ходу. Священник не шкодував лагідних і вдалих слів потіхи. Бідолашний справді легше зітхнув і щиро подякував. «Коли б ви, отче, мешкали ближче», – сказав при відході, – «я міг би частіше знайти потіху в моєму горі». При цьому, витер сльози з очей. «Любий мій!» – каже священник – «там, на горі, біля твоєї хати маєш сусіда в кам'яній каплиці – Розп'ятого Спасителя. Шлях до твоєї хати є неначе хресна дорога, а на горі біля твоєї хати Голгота. Там стоїть хрест. Завітай по дорозі до Спасителя, у Нього серце добре і знає, що значить терпіти». Чоловік подякував за пораду і задоволений пішов додому. Дорогою вступив до каплиці, де був хрест з Розп'яттям. Довго звідти не виходив. Наболіле серце розпливалось в сльозах і молитві. Від цього часу часто заходив до каплиці й переконувався, що Спаситель, як сказав йому священник, має добре серце. Справді терпіння не зменшувалось, часом навіть збільшувалось. Однак біля хреста Спасителя знаходив завжди чудесну силу, поміч в терпіннях, відвагу і потіху.

Пораду цього священника подаю всім моїм читачам, багатим і убогим, хворим і здоровим, веселим і засмученим: «Приходьте часто до Розп'ятого на Голготі у дванадцятій події». Коли життя людини закінчується і залишається ще кілька хвилин, то родичі та сусіди багато плачуть і жаліють. Коли бачиш вмираючого Христа, коли розважиш добре Його смерть, то будеш проливати сльози любови і радості. Смерть Спасителя є чимось найкращим і найбільш потішаючим у всьому Євангелії. Євангеліє означає: «добра новина». Під час Різдва Христового ангели до пастирів казали: «Звіщаємо вам радість велику: нині в місті Давида народився Христос». Ще з більшим наголошуванням кажу вам тепер: «Звіщаю вам, що там в місті Єрусалимі вмирає за вас Христос!» Як тоді пастирі, так скажемо і тепер: «Підемо до Єрусалиму на гору Голготу і побачимо Слово, яке об'явив нам Господь». Це Слово – блага вістка, написана на хресті, неначе на письмі. Читаймо!

Щоб добре читати, треба мати добрі очі й розуміти написане. Для очей нічого не треба, букви виразні, виписані кривавим письмом і глибоко виділені. Це рани на тілі вмираючого Спасителя. Зрозумієш письмо настільки, наскільки принесеш живу віру для таємниці хреста. Письмо тайне, зрозуміють його лише втаємничені. Розпочнемо в ім'я Ісуса читати цей глибокозмістовний лист.

Коли ти останній раз промовляв «Отче наш», то перед Богом і собою судив себе і визнав свою вину. У словах молитви ти казав: «Остави нам довги наші». Отже, маєш у Бога довг і не в змозі його сплатити. Великий первородний довг, успадкований від найперших прародичів, ти приніс із собою, коли прийшов у світ. Коли ж перечеши довги більші і менші, які ти сам зробив, то зі страхом, як колись Давид, визнати мусиш, що їх число перевищує число волосся на твоїй голові.

Число велике, а тягар безмірний. Коли б ти мав лише один тяжкий гріх, а всі мільйони людей, які є на світі, посипали б свою голову попелом, постили, молились би, бичували би себе до крові, покутували би за тебе рік, десять і сто років – не були би спроможні заплатити твого

довгу і врятувати тебе від вічного пекла, перед незагасним вогнем. У Божій книзі довжників записано повторів такого гріха десять, п'ятдесят, сто, а може, й більше, яких ти сам допустився. Справедливість Бога домагається сплати, або підеш у вогонь пекельний. Отже, чим, нещасний грішнику, заплатиш свій довг? Чи вже тобі нічого не залишається, крім розпуки і пекла? Я знаю чоловіка і ти його знаєш, що вчинив один гріх. Відкрились йому очі і сказав він: «Я згрішив, видавши кров невинну». Відтак пішов і повісився. Як для Юди, так і для багатьох людей гріх спричинив дочасну і вічну розпуку.

Коли роздумуєш над своїм грішним життям, а свідомість провин приводить тебе до розпуки, тоді послухай моєї поради. Іди перед ікону дванадцятої події, стань перед хрестом і звернися до Розп'ятого. Він має добре серце, Він такий багатий, що може сплатити довг цілого світу. Пригадай собі, коли майже вмирав на Голготі, просив його чоловік, що поповнив страшні вбивства і грабунки, щоб згадав за нього. Спаситель вислухав його прохання і сплатив незлічими довги перед Божою справедливістю, а нещасний розбійник купив собі ще й Царство Небесне. Це був справді незвичайний випадок. Віра говорить тобі, що Христос за всіх помер і за всіх сплатив довг, – отже, й за тебе. Тримайся всіма силами тієї віри. Світло віри пізнаєш на хресті – великий відпустовий лист, не від Папи з Риму, а з Єрусалиму – від Бога. Цей лист прибитий до хреста, написаний кров'ю, а в нім сповіщається про повний відпуст, не тільки дочасних і вічних кар, але всіх гріхів, які б вони не були. Апостол Іван стояв під хрестом і читав Божий лист, а він звучить так: «Христос є відкупителем за наші гріхи, та не тільки за наші, але й за гріхи цілого світу».

Щоб ти міг отримати цей відпуст, потрібно лише, щоб ти зненавидів свої гріхи, щиро за них жалів і спокутував. Коли за наказом Божим визнаєш свої гріхи перед священником, Христова кров з Голготи діє на твоє серце, а Бог Отець, Бог Син і Бог Дух Святий відпускає тобі гріхи – і ти вже помирився з Божою справедливістю.

Один священник якось відчув у собі великі докори сумління. Пригадав собі притчу Христа про боржника, що був не в змозі заплатити, впав перед своїм приятелем і просив: «Будь терпеливим, я все тобі поверну». Саме такі слова промовив священник і до Бога, і розпочав одразу робити те, що пообіцяв. Після сповіди приступив до Служби Божої. Під час освячення, маючи перед собою Агнца, а в чаші вино, сказав у своєму серці такі слова: «Божою справедливосте, я плачу тобі безконечно більше, ніж завинив, між нами вже все поладжене». Одразу ж відчув, що Бог йому простив. Від цього часу з радісним серцем приступав до Служби Божої. У Святій Літургії Спаситель платить довги не тільки за священника, який править, але за всіх, хто з вірою і смиренным серцем приносить безкровну жертву. Заслуги Спасителя на хресті можемо складати на кожній Літургії на престолі, як цілковиту плату, і з радісним серцем іти додому. Освячення на Службі Божій – це правдива жива дванадцята подія. Вмирає Христос як жертва таїнственна безкровним способом, Агнець Божий, який бере на себе гріхи світу. Для тебе є вирішальним, чи стоїш біля хреста як уособлення розбійника з правого боку, чи розбійника з лівого, чи як покуюча Магдалина, чи як лукаві фарисеї, чи як сотник, і повною вірою визнаєш Божество Христа, чи як звичайний вояк граєш в кістки на одяг Христа. Перші знайшли у Розп'ятому лист ласки, інші – лист розлуки і відкинення. Належиш до перших – Розп'ятий буде для тебе листом, що запрошує тебе до нечуваного блаженства.

Дивися і читай з живою вірою: «Ми були з природи дітьми гніву. Та Бог, багатий милосердям, з-за великої своєї любови, якою возлюбив нас і, коли ми були мертвими через гріхи, оживив нас разом з Христом (Єф. 2:3-5). «Дивіться, яку велику любов дарував нам Отець, щоби ми звалися дітьми Божими. Ними ми і є» (І Ів 3:1). Коли і де піднесено тебе до гідності дитини Божої? – На горі Голготі, біля Єрусалиму в першу Велику П'ятницю. Кожний хрест є переписом



цього святого листа (грамоти). Під час твого хрещення і кожного разу після розрішення в Сповіді від тяжкого гріха відразу вливається благородна кров Господня у твою душу, ти перероджуєшся на Ісусового брата, на дитину Божу, дістаєш право на спадщину Христову, на небо. Коли помреш, покажеш Небесному Отцю хрест, який є для тебе грамотою, що підніс тебе до гідности синівства Божого і дав тобі право на спадок великого і цілого Царства Небесного.

Священник Єзуїт Спе одного разу відчув такий смуток, що життя йому обридло. Став перед хрестом і промовив до Розп'ятого: «Господи, хочу дістатися до раю, який же ключ треба мені мати?» Почув голос Спасителя: «Святий хрест!» – «Хочу переплисти море, якого ж корабля мені треба?» Знову ті самі слова: «Святий хрест!» Отець і далі каже: «Хочу дістатися до неба, яку драбину мені треба взяти?» Знову чує: «Святий хрест». Заплакав на ті слова і відчув, що всі скарби і багатства криє в собі святий хрест, “а я свою любов через такий довгий час посвятив сотворінням. Чи розумієш, чому вмираючому християнинові дають в руки хрест і часто кажуть його цілувати? Коли помре людина шляхецького стану, то на чорному сукні чіпляють родинні герби. Тобі, шляхетна дитино Божа, на домовині і гробі ставлять хрест – ознаку синівства Господнього, за ласкою Божою. Хрест у найважчі години твого життя наповнює тебе радісною надією і додає сили.

Також тепер і впродовж всього життя Розп'ятый на Голготі є листом найсердечнішої втіхи. Колись стояв Христос, повний співчуття і милосердя, і просив: «Прийдіть до Мене всі втомлені і обтяжені, і Я заспокою вас». Поглянь на хрест. Там Спаситель розпростер широко плечі, щоб всіх обійняти, дозволив відкрити Своє серце, щоб всі знайшли в нім захист і порятунок. Його голова похилена до братнього поцілунку; неначе б усім, що плачуть, хотів обтерти сльози і кличе: «Прийдіть до мене – Я вас заспокою».

Промовляєш часто молитву «Святий Боже, святий кріпкий, святий безсмертний, помилуй нас!». Так, цей Розп'ятый є всемогутнім Богом. З Нього випливає чудесна сила, яка потішає терплячу і втомлену людськість, додає терпеливості і витривалості, щоб знести труднощі життя. Один праведний чоловік мав перенести небезпечну операцію. Люди, що були при ньому боялися, щоб через сильний біль не поворухнувся і не перекреслив результат операції. Треба було певного і спритного руху скальпеля хірурга. Просили святого, щоб дав себе зв'язати і тим унеможливити будь-які рухи тіла. Святий взяв в руки хрест і сказав: «Дивіться, сильніший від цих мотузок є мій Розп'ятый Господь і Спаситель». Дивлячись на хрест, буду непорушним серед найбільш діючих болів.

Чимало людей пізнали подібну ласку при хресті. Читай життя Святих, запитуй побожних людей, і вони тобі скажуть, як часто один погляд на хрест додавав їм сили і мужности в терпіннях. Один священник розповідав мені, що мав в парохії чоловіка, який страшно терпів через важку хворобу. Одного разу поставив йому перед очима розп'ятого Спасителя і сказав: «Дивись, чоловіче! Цей зносив набагато більше, терпів за тебе, щоб твоє страждання заслужило небо. Пожертвуй Йому свої болі і зноси терпеливо з любови до Нього, а Він винагородить тебе щедро в небі». Чоловік поглянув на Розп'ятого і сказав: «Так, Господи, з любови до Тебе! Однак застерігаю, що не за будь-яку нагороду буду терпіти, за це мені в небі маєш дорого заплатити». Від цього часу серед діючих болів кликав: «Спасителю, з любови до Тебе». За кожним разом коротка молитва була жертвою і підкріплюючим ліком на його терпіння.

Помер колись багатий пан, що довго провадив грішне життя. Біля ліжка хворої блаженної Катерини Еммеріх знайшов і пізнав Розп'ятого. Відтоді його життя стало побожним паломництвом до Святої Землі і Царства Небесного. Часто на цій дорозі втомлювався, але відпочинку шукав при хресті. Сам розповідав: «Не журіться, мої приятелі, де схилю втомлену голову, кращого відпочинку на дорозі життя не знайду, як при хресті”. Ісус скріплює людину,

котра за Ним тужить. Його тіло є притулком, а двері до притулку – це відкриті п'ять ран. Нікого не проганяє. Дас пити Свою Кров, живить Тілом. У Нього все, що хворе, знайде здоров'я. Він повний доброти, радо вітає всіх. Хоч сам за життя на землі не мав де голови схилити, тепер приготував для всіх місце на відпочинок. Кличе всіх, як колись Його просили учні з Емауса: «Залишись з нами, бо надходить вечір».

Тепер, думаю, зрозумієш пораду священника, яку він дав терплячому парохіянинові, щоб по дорозі відвідав Розп'ятого в кам'яній каплиці. Запитай себе, як поведишся на дорозі до вічності. Чи придавлює тебе важкий хрест? Звичайно, люди серед терпінь нарікають, скаржаться цілому світові, плачуть, але полегшення не дістають. Не у людей треба шукати розради, а в Спасителя – на хресті, там знайдеш правдиву вітиху. Хоч не забере від тебе терпіння, але підкріпить тебе, додасть сили і мужности терпіти по-християнськи із заслугою на небо.

Читаймо далі Божий лист хреста. Жив один чоловік, в якого не тліла ні одна іскра віри. У душі, однак, відчував всю мізерність людини без Бога. Їздив всюди по широкому світі, щоб позбутися темноти і душевного холоду. І нарешті зустрівся з католицьким священником. Представив йому стан своєї душі. Священник коротко дав йому пізнати Христа і Його науку і показав, що Син Божий якраз з любови стався чоловіком, щоб всіх людей відкупити від нужди гріховної. Довго слухав нещасний науку священника, відтак зітхнув тяжко та глибоко і сказав: «Коли б я міг повірити, що є Бог, який, можливо, мене так любить! Така любов для мене є зовсім незрозумілою і найбільшою таємницею».

Справді, ця таємниця є незрозумілою для всіх, що не мають правдивої віри. Тобі, християнине, не потрібно багато викладати і доводити. Під час святого Хрещення ти дістав ласку віри. Тобі вистачить стати під хрестом, і побачиш лист написаний великими буквами, в якому міститься таємниця любови до тебе. Так Бог полюбив світ, що дав Свого Сина Єдинородного за нього. Ніхто не має більшої любови, як той, що дав своє життя за своїх друзів. Тому Розп'ятий є листом від Господа Бога, повним любови до мене, нужденного чоловіка. Хочеш бачити, як любить тебе Боже серце, треба тобі піднятися на хрест і подивитись на пробитий бік. Драбина, якою можеш так високо вилізти, – це розважання Його страждань. Дванадцять подій – це дванадцять щаблів. Чим вище піднімешся, тим ясніше тобі стане: «Ісус любить мене!» При кожній події твоє ім'я записане вогнем і кров'ю.

У дванадцятій події знайдеш себе глибоко захищаним у Його серці. «За тебе, – кличе Він з хреста вже помираючий, – Я дав Себе катувати, бичувати, за тебе терпів насмішки, знущання, за тебе дався терням вінчати, за тебе терпів убожество, сплатив велику ціну, щоб поєднати тебе з Небесним Отцем. Для тебе Моє тіло перемінив Я на мізерний Хліб і напоїв тебе Своєю Кров'ю. Для тебе Я жив, терпів і помер».

Що ж скажеш, дорогий читачу, на свідчення такої любови? Коли даєш убогому милостиню, чуєш слова подяки. Яку подяку складаєш Христові за безмежну милостиню любови? Тішився би Спаситель, коли б нині під хрестом ти відверто, рішуче і щиро сказав: «Так, Господи, я бачу, що Ти правдиво мене любиш». Це була би перша відповідь на лист любови до тебе, спроможися ще на другу відповідь: «Задля Тебе, мій Боже, хочу вірно боротися, мої терпіння мужньо зносити. Коли прийдуть світлі або чорні години, навчи мене говорити: «Задля Тебе». Коли запитав Спаситель святого Петра: «Чи любиш мене?», той відповів Йому несміло зі сльозами. Це вже була любов. Коли ти не відважишся так сказати, то бодай стань на коліна перед Розп'ятим і проси, щоб дав тобі хоч іскорку любови з Його палаючого серця. Вже таке прохання було би ознакою широї любови. Благай Його часто, бо Він прийшов, щоб розпалити вогонь любови і бажає, аби незагасно він палав.

Не думай, однак, що любов полягає у сильних почуттях і ніжних зворушеннях. Коли Спаситель дасть тобі з хреста таке розуміння, то прийми це з подякою. Почуття скоро минає, а любов має бути вічною. Мусиш домогтися щирої волі та рішучої постанови стати на іншу дорогу, яку вказав тобі Спаситель, а покинути ту, якою ти досі йшов. «Іди за мною» – це перша проповідь Христова у вертепі, і остання – на хресті. Вона написана на хресті і стала охоронним, супроводжуючим листом під час подорожі до вічності. Там вчитась, яку дорогу мусиш оминати, себто широку, що веде до загибелі і по якій ходить, співаючи і танцюючи похоть тіла, очей і житейська гордість разом зі своїми прихильниками та учнями. Там побачиш, яких шляхів потрібно тобі шукати, тобто вузьких і стрімких, подібних до дороги на Голготу. Спаситель говорив про вісім щаблів, які провадять до вічного щастя. Це вісім блаженств. На хресті побачиш їх, представлених в живих образах: убогість духу, лагідність, миролюбність та інше. Тому Розп'ятий є найкращим дороговказом до вічної батьківщини. Щасливі ті, що йдуть за ним по цій дорозі.

Не забагато було для Спасителя задля тебе висіти три години на хресті серед найтяжчих мук, нехай і тобі не буде задовго затриматися ще декілька хвилин на дванадцятій події, щоб зібрати бодай дешицю спасенних думок, які з гори Голготи, мов цілюще зілля, візьмеш із собою.

У побожних книжках знайдеш чимало повчань, як почитати терплячого Спасителя на хресті та багато інших корисних вказівок і вправ, коли побачиш Розп'ятого Спасителя чи то вдома, чи в церкві, чи на полі, чи в лісі, чи на дорозі. Я навчив тебе також почитання Святого хреста. На майбутнє можеш розважати і з вдячністю цілувати п'ять ран Розп'ятого, при цьому пам'ятати: розп'яття є для тебе відпустовим листом, є грамотою, яка підносить тебе до найвищої гідності, є листом, повним втіхи, є листом супроводжуючим й охоронним на дорозі до Небесної Вітчизни. При цьому, пригадай собі коротко, що ти нині перечитав у дванадцятій події і розмовляй сердечно з розп'ятим Спасителем.

Друга річ важлива, яка відноситься до життя.

Святий апостол Павло, як сам каже, довгий час проповідував у поганському місті Коринті тільки Розп'ятого Христа. Багато мешканців правдиво навернулися, покинули безбожне життя і стали вірними і ревними послідовниками Христа. Переміну в їхньому житті було видно на кожному кроці, і погани багато доброго говорили за навернених. Як в краплині роси відбиває сонце свої промені, так в житті Коринтян відбивалась наука Христова, Його життя і дух. Тішився святий Апостол, хвалив їх, називаючи Коринтян правдивим листом Христа, який всюди знаний і всюди шанований. Ти, любий читачу, слухав також хресну науку в дванадцятьох подіях, яку розпочав Христос від дому Пилата і закінчив словами: «Звершилося». Напрошується питання: чи та Божа проповідь дійшла до твого серця? Яку користь принесла, чи навернула тебе? Чи може величезне напруження Христового серця під час хресної проповіді, в останні дні Його життя серед мук і терпінь, в сльозах і в крові є для тебе страчене? Дай собі відповідь перед тим, як залишиш дванадцятую подію.

Давно це діялося. Замордовано брата лицаря Гвальберта, який відчув у серці страшну ненависть і жагу помсти до вбивці. Нещасний хоче, щоб вбивця зустрівся з ним на вузькій дорозі. Жодним способом неможливо оминати зустрічі. Убивця припадає лицареві до ніг та заради Розп'ятого просить про помилування. А було це якраз у Велику П'ятницю. Ці слова немов скували лицарю руки. Після коротких роздумів прощає Гвальберт убивцю, іде до найближчої церкви і падає лицем до землі перед Розп'ятим. Від Розп'ятого іде просто в монастир, де стає святим. У його житті видно було Христа. Цей лицар став також листом, у якому можна було прочитати про те, що таке лагідність, терпеливість, мужність й інші великі чесноти Спасителя. З таким рішенням і ти повинен відійти від хреста Спасителя. Люди, з якими

будеш приставати, повинні зауважити, що ти був у Єрусалимі і як побожний паломник відбув хресну дорогу. Побожність в молитві, чистота і скромність в розмові, в одежі і вчинках, мужність у визнанні віри, милосердя над терплячими, лагідна витривалість у прикростях, згідливість і любов до тих, що тебе зневажали. Саме вони мають засвідчити, що дух Христа тебе змінив і цілковито навернув. Ти маєш бути таким, яким став Ігвальберт і християни в Коринті, тобто листом, в якому будуть читати всі, що Христос зробив у твоєму серці. Це одна і найкраща відповідь на лист, який написав для тебе Спаситель на хресті. Прийде колись смерть і суд, і тоді пізнає на тобі Бог Отець лист і печать свого Єдинородного Сина і будь певен, що це Його ласка любови і милосердя. Кращого рекомендаційного листа на прийняття тебе до неба нема.

«Я чув голос з неба, що казав мені: Напиши: блаженні померлі, що віднині в Господі вмирають. Так, – каже Дух, – нехай спочинуть від трудів своїх, бо діла їхні йдуть за ними (Од 14:13)».

## ТРИНАДЦЯТА ПОДІЯ

### ІСУСА ЗНІМАЮТЬ З ХРЕСТА

#### *Розважання*

Було ще темно і мрячно, як Йосиф з Ариматеї і Никодим прийшли на Голготу, де знайшли своїх слуг, яких послали наперед, і святих жінок, що сиділи навпроти хреста. Одні плакали, а інші займалися приготуванням плащаниці, води, губки і пахощів. Саме зняття Ісуса з хреста було невимовно зворушуючими. Поводилися з тілом так обережно і уважно, немов би боялися завдати Христові ще якогось терпіння. Усі були перейняті любов'ю та почестями до святого тіла, бо за життя Його любили і шанували. Всі присутні дивилися безнастанно на тіло Спасителя під час здійснення з хреста, стежили за кожним рухом, а своє співчуття проявляли підніманням рук, сльозами та іншими ознаками. Панувало мовчання. Чоловіки, що знімали тіло, говорили мало, півголосом і, будучи перейнятими великою пошаною, не потребували якоїсь допомоги під час цього святого дійства. Коли зняли тіло з хреста, одразу полотном обвинули стегна. Мати сиділа на розпростертому покривалі. Правим коліном вона приклякнула, з болем і смутком простягнула руки до замордованого жорстоким способом тіла мертвого Сина, яке їй подали.

Біль і любов Матері були однаково великими. На своїх руках знову тримала тіло улюбленого Сина, якому під час таких довгих і тяжких тортур не могла надати жодної допомоги. А зараз, хоч і занурена у глибокий смуток, однак не може залишити святе тіло у такому страшному вигляді. Тож береться до справи. Зайнялася пильно верхньою частиною тіла. Обмила, почистила голову, поцілувала і прикрила. Відтак обмила шию, груди, скривавлені та побиті плечі і проколені грубими цвяхами руки. Яку страшну наругу над тілом оглядала своїми очима! Всі кістки в грудях вийшли з суглобів, тканини були розтягнені. Плечі, на яких двигав хрест, були однією великою ранною. Все тіло опухле, набрякле і посічене від бичування. З лівого боку глибока рана від вістря спису, яке пробило Його серце. Марія оглядала, відмивала, чистила всі ті рани і намащувала дорогими оліївками. Відтак обняла сердечно ще раз мертве тіло, припала лицем до лица свого Сина, обливаючи його рясними сльозами. Нарешті зворушуючими словами попрощалася з тілом і віддала чоловікам, щоб приготували його до похорону.

#### *Молитва*

Пресвята Діво і Мати Божа, Маріє, мученице любови під час страждань і катувань Ісуса. Ти спричинилася до великої ласки мого спасіння, бо перенесла безмірне терпіння і смуток, принесла Небесному Отцю в жертву цілопалення і примирення свої і Свого Сина терпіння за мої гріхи. Дякую Тобі за таку велику любов, з якою Ти «плід лона Твого», правдивого Чоловіка і правдивого Бога, принесла в жертву, щоб мене врятувати. Занеси Твої успішні молитви до Твого Сина і Предвічного Отця, щоб я своє життя постійно поправляв і ніколи своїми гріхами не розпинав мого Спасителя. Допоможи мені витримати в Його ласці до смерті і досягнути вічне життя заслугами Його безмірних терпінь і смерті на хресті. Молися за нас, страждальна Мати, щоб ми були достойними Христових обітниць.

### ***Школа почитання Богородиці***

Хресна дорога Спасителя, повна невимовних терпінь, зачалася від дому Пилата, а закінчилася на Голготі. Останнім ударом в серце завершилися усі безмежні страждання. Спаситель витримав до кінця. Дванадцята подія хресної дороги є для Спасителя останньою, а віруючий християнин закінчить на ній побожне розважання мук Христових. Однак ще не сходить з Голготи, як колись народ після смерті Христа, не іде до Єрусалиму, а залишається ще трохи, занурений в побожні роздуми. Після смерті Христа залишився ще хтось на горі, з ким віруючий християнин є в щирих взаєминах, і чиї терпіння ще не закінчились. Це – Мати, жорстоко замордованого Сина, Марія. Він також пам'ятає про неї, з любови та вдячності співчуває її стражданню. Таким почуттям якраз відповідає тринадцята подія. Увесь біль матері відновлюється заново, коли бачить мертве тіло свого Сина, тримає його на своєму лоні, оглядає травми, завданні під час бичування, терновий вінець, глибокі і широкі рани на руках і ногах, пробитий бік. Коли вона це бачить, то сильний біль проходить через її ніжне серце, подібно як гірський потік, через спокійні левади. Він щоразу болісніше огортає її, немов неосяжне гірке море терпінь. Справедливо каже свята Церква про неї як і про Христа: «Велике наче море терпіння Твоє!» Коли людина бачить її біля мертвого Сина, то занурює свою душу і серце також в це море, а найнещасливішій з усіх матерів виявляє співчуття. Ти справді стояв при ній на горі Голготі, щоб висловити їй свої співчуття. Але серцю Матері приносиш розраду нині, в небі, коли вона бачить, що ти з любов'ю розважаєш її страждання. Вона, очевидно, зуміє тобі подякувати і вимолити у Свого Сина велику відплату.

Ти, мабуть, не раз бачив ікону Страждаючої Матері. Сім мечів застромлених в її груди. На своєму лоні тримає замученого Сина. Коли б вона все життя нічого іншого не терпіла, то біль, коли помирав її Син, був семикратний. Це був меч, який сім разів проколів її серце.

Поблизу Інсбрука на полі жала якась жінка збіжжя. Вона – убога заробітчанка. Чоловік нещодавно помер, а дволітню дитину залишила у хресного батька. Під час роботи побачила на руці свіжу краплю крові. Думала, що вкололася до стерні. Витерла кров і не помітила жодної рани, тому й не зважала на таку дрібницю. Знову виступила кров на цьому самому місці, і третій раз повторилося те саме. Ця кров, мабуть, віщує лихо і думкою полинула до своєї дитини. Занепокоєна покинула роботу і поспішила додому, аби побачити, що діється з її хлопчиком. Однак дитини не знаходить. Тривога наростає, запитує в сусідів, але ніхто не знає, що сталося з дитиною. Усі допомагають шукати. І ось у березовому лісі під деревом, біля великого каменя, побачила закривавлений одяг дитини. Коли глянула на дерево, то скрикнула від болю і знепритомніла. Мертве тіло її сина скривавлене і густо проштрикнене висіло на дереві. Виявилося, що жорстокими вбивцями її дитини були антихристи. Це сталося у місцевості Рін. Нині стоїть там церква в честь малого мученика Андрія, яка є наділена відпущами. Біль нещасної матері неможливо описати. Її велике горе мало бодай те щастя, що вона не бачила

власними очима, як її дитя немилосердно кололи, мордували, бо щось подібне не мала б сили пережити.

Інша жінка в Палестині перенесла незрівнянно вищі муки, бо бачила страту свого Сина. Потіхою її був одинокий дорослий Син. Кращого Сина вона не могла навіть забажати. Ніхто з синів не мав такої великої любови до своєї матері, як Ісус до Марії. Однак Він мав багато лукавих ворогів. Це були фарисеї. Вони довели до того, що фальшиво оскарженого перед несправедливим судом, жорстоко замучили. Кати били його так немилосердно, що тіло кусками відривалося і ставало однією раною. Відтак зробили собі дику забаву: сплели вінець з колючого терня і втиснули на його святу голову. Замість його одягу накинули на нього старий, брудний плащ. Виглядає так страшно, що навіть лукаві судді відвертали зі страхом свої очі, а юдейські жінки ридали голосним плачем співчуття.

Подумай тепер, що діялось у серці Матері. Коли б цей мученик навіть був чужинцем, то її ніжне серце на цей вигляд закривавилося б від болю. Але це її улюблений Син. Нещасна Мати! Ти ще щось страшніше побачиш. Будеш дивитися, як кати твого Сина покладуть на хрест і живого прибіють до нього. Він повисне на хресті між небом і землею і так буде висіти серед найтяжчих мук впродовж трьох годин. Неможливо описати, які великі тортури серця вона зносила. Як каже святий Єронім: «Скільки цвяхів і ударів роздирало тіло Христове, стільки ран розривало серце Марії». Справедливо називаємо її «Матір'ю болів». Це слово говорить про все.

Лежить у хаті хвора дитина і важко терпить. Природна річ – і мати терпить. Але має бодай ту втіху, що по можливості допомагає дитині і полегшує її біль. Навіть такої потіхи не зазнала Мати Ісуса. Коли б Він у Назареті лежав тяжкохворий, або коли б кати захотіли віддати її збитого, скатованого ще живого Сина, вона би знайшла, чим злагіднити його муки. Як обережно здиімала би з його голови терновий вінець, поцілунками висушила би сльози з його очей, а сльозами змила би кров, ніжними руками перев'язала би його рани і тримала би в обіймах біля свого материнського серця.

Однак нічого не може зробити для нього. Він висить на хресті, а вона неспроможна надати йому жодної допомоги. Лише дивиться, як він терням увінчану голову, повертає то в один, то в інший бік, шукаючи полегшення. Може тільки чути, як він скаржиться на пекучу спрагу, і під натиском душевних терпінь зі стогоном кличе: «Боже мій, Боже мій, чому Ти мене покинув?» Може тільки стояти під хрестом зі сльозами на очах і, дивлячись на Сина, мовчати, молитися і серцем вболівати. Це був другий меч, який ще глибше проколов її душу, ніж перший. Вона не тільки не може йому подати жодної допомоги, але знає, що своєю присутністю збільшує терпіння його серця. Це третій меч її материнського серця.

Коли велика буря шаленіє на морі, то високі хвилі вдаряють об скелястий берег, повертаючись щоразу назад і збурюючи воду ще більше. Щось схоже відбувалось біля хреста. Муки і терпіння Сина ударили з великою силою в серце Матері. Вона стояла у глибокій скорботі і зносила в серці все, що терпів її Син на душі і на тілі. Страждання Матері повертались знову до серця Сина і збільшували його муки. Так терпіння безнастанно хвилювали Сина і Матір і взаємно збільшувалися.

Почну розповідати про четверте особливе терпіння, яке відчувати могла тільки Марія. В одній хатині лежала важкохвора мати. Любляча донька просила Бога, щоби мати одужала, а її недугу щоб Господь переніс на неї. Бог прийняв жертву доброї дитини. Мати видужала, а донька важко захворіла і довго терпіла. Вона розповіла ненці таємницю своєї хвороби. Можеш легко здогадатися, що діялося тоді в серці матері. Вже сама недуга доньки викликала чимале терпіння, а думка про те, що вона страждає через неї, подвоювала біль. Співчуття матері збільшилося,

коли вона замислювалася над жертвою люблячої донечки, якій завдячувала своїм виздоровленням. Щось подібне відбувалося і з Матір'ю Божою. Чи знаєш, як і чому?

Через справедливий суд Божий провина і гріх Адама переходить у спадок на всіх людей. Тому і Марія мала би успадкувати первородний гріх і кару. Однак Син Божий задля любови і почитання до Своєї Матері не допустив до цього. Охоронив її від первородного гріха. Ціна такого особливого привілею є Його терпіння і смерть. Так навчає свята Католицька Церква. Всіх інших людей Христос відкупив від гріха, а Марію оборонив. Одне й друге є заслугами Його терпіння і смерті. Отже, переконливим є те, що Христос і за Свою Матір терпів і помер. Це знає нині кожен католик, це знала докладно Пречиста Діва Марія. Коли стояла під хрестом і дивилась на нестерпні муки свого Сина, то, напевно, думала: «То все належиться мені. Син мій платить тепер високу ціну за мій особливий привілей – моє Непорочне Зачаття. Його рани і муки спасли мене від первородного гріха». Така любов Сина мусіла безмежно збільшити любов і вдячність Матері, але і цим ще більше роз'ятрила вогонь терпіння і співчуття.

П'яту нову і глибоку рану завдала серцю Марії сумна правда. Вона досконало розуміла значення страшних мук і смерті Сина. Стражданнями і смертю мав Христос сплатити незліченний довг гріхів цілого світу. Коли б цей задум вдався, зазнала би безмежної втіхи, бо всі люди були б спасенні. Однак пам'ятає вона добре пророцтво старця Симона: «Ось цей поставлений для падіння багатьох». Вона знає, що мільйони людей загинуть вічною смертю, бо не захочуть користати з терпіння і смерті її Сина. Ця обставина спричиняє її невимовний смуток. Подумай: одна мати жертвує свою найдорожчу дитину, щоб врятувати дитину іншої матері, – і в результаті обоє гинуть. Коли зрозумієш біль цієї Матері, тоді бодай трохи відчуєш біль Марії.

Приходимо до шостого терпіння Матері Божої. Найкраще було б відкласти перо і нічого не писати, бо навіть важко про це збагнути. Хочу лише натякнути, а ти сам намагайся зосередитися над шостим болем Матері Божої. Ніколи жодна мати не любила так своє дитя, як Марія свого Сина, бо ні одна мати не мала такого гідного безмежної любови Сина.

Ісус для Марії є чимсь безконечно більшим, як дитина: Він є її Богом. Найгарячіша любов всіх Святих далеко не досягала любови Марії до Ісуса. А вона власними очима дивиться, як цього Бога обплівують, б'ють, бичують, виставляють на посміховисько, як блазня. Його зневажають і розпинають на хресті – мордують. Були святі, що від однієї образи Божої, якій не могли перешкодити, з болю серця хворіли, і були би охоче віддали своє життя, щоб зупинити її. Марія одного дня змушена була побачити не лише численні образи Божі, а й такий страшний гріх, як зневагу Сина Божого. І це сталося в той день, коли Він представляє світові найбільшу любов, віддаючи себе на найстрашнішу смерть. Ця обставина палить, коле, шматує на куски найневинніше і найбільш любляче серце Марії. Супроти цього терпіння останній біль виглядає ще невеликим.

Останній – сьомий біль настає в серці Матері через те, що смерть забирає її божественного Сина. Одного разу я був свідком, як одна знатна пані доглядала свою важкохвору дитину. Терпіла багато і довго, але спокійно і мовчазно. Коли розпочалася боротьба зі смертю, і лікар заявив, що дитина закінчила життя, біль матері збільшився у стократ. Упала на ліжко, обняла мертве дитя, припала устами до уст померлої дитини і так, мов нежива, лежала довший час, доки не пустились сльози, які полегшили її біль.

А тепер поглянь на тринадцяту подію. Під хрестом сидить смертельно бліда Мати, слабкими руками тримає тіло свого Сина, оглядає проколені цвяхами руки і ноги та рану Його серця, яке так близько було біля її серця. Його лице, повне доброти і достоїнства, зів'яло, як квітка заморожена зимою, а голова, увінчана терням. Очі, які так любо дивилися на неї, згасли, уста,

якими кликав її мамою, замовкли. Рани Сина – це рани матері, а біль витискає пекучі сльози з материнських очей.

Коли б тобі випадково довелося бачити якусь незнайому жінку, яка в глибокому смутку стоїть над трупом своєї немилосердно замордованої дитини, то у твоєму серці мимоволі прокинулося б співчуття, а твоя шляхетність казала б тобі її потішити. Іншого виду почуття зворушили би твоє серце, коли б ти сам з необережності став убивцею її дитини, або коли б її син стратив своє життя, рятуючи тебе з палаючого будинку. Смерть сина і біль матері не були би тобі байдужими. Ти не перестав би їй виявляти своє співчуття. Будеш відчувати обов'язок злагіднити її біль, а велику втрату винагородити. Думаю, що впродовж всього життя не забудеш цю нещасну матір і, глянувши на неї, відчуватимеш особливу честь і пошану.

Ти щойно чув історію однієї Матері і був з нею думкою на Голготі, коли вона на руках тримала тіло жорстоко замордованого Сина. Не є вона тобі чужою і невідомою. Син її – Христос, а Мати – Марія. Його смерть і її біль мають жити у твоєму серці. Визнаю, що ти не мучив, не вбив її Сина, але, будучи християнином, не заперечиш, що Його через тебе бичували, терням вінчали, на хресті розп'яли – замордували. Ти щиро визнаєш, коли говориш: «Вірую в Розп'ятого за нас», коли молишся на вервиці і розважаєш таємницю страстей Христових. Ти знаєш і визнаєш, що через твої гріхи тобі належить терпіти вогонь, який ніколи не загасне. Однак Син Марії замість тебе переніс на Собі вогонь невимовних мук і тим спокутував твої гріхи. І вдруге це сталося, коли з чистої любови до тебе перейшов тяжку хресну дорогу. Коли бачиш Його мертвого на руках Матері, то мусиш визнати, що Він став жертвою через тебе, тому і страждання Матері Божої повинні бути в твоєму серці. А вона без найменшого сумніву заслуговує, щоби ти ніколи не забув за її терпіння, бо Син її задля тебе помирав на хресті. Марія, показуючи зранене і мертве тіло свого Сина, істинно дає тобі «криваву незабудьку». Святий Ігнатій Лойола від часу свого навернення носив безнастанно на своїх грудях іконку Страждаючої Матері Божої. Таке можеш і ти зробити, щоб собі часто нагадувати її терпіння, або щонайменше частіше навідувати і розважати тринадцяту подію. Чи вистачить тобі поданий приклад, щоб ти вдячним і чутливим серцем пам'ятав про терпіння Марії. Але не тільки на це треба покладати всю твою вдячність. У деяких людей це відбувається без труднощів. Вони плачуть навіть тоді, коли читають якесь сумне оповідання, хоч і видумане. Марія ж очікує від тебе чогось більшого і важливішого.

В одній місцевості була місія. Місіонери докладали багато зусиль, та наслідків не було ніяких. Люди закам'янілого серця з наук не користали. Сталося так, що один з проповідників під час науки, дістав вибух крові і помер. Наступного дня приятель небіжчика виходить на проповідальницю і показує людям хустинку померлого, просякнуту кров'ю, і каже: «Подивіться на кров, пролиту з любови до вас. Ви хочете віддати сатані свої душі, які так багато коштують». Ці слова зробили велике враження, люди щиро розплакалися і, пізнавши свою закам'янілість, оплакували її щирим серцем. Ось так закам'янілі грішники перемінилися на досконалих покутників.

Тобі, християнине, показує страждальна Мати скривавлене мертве тіло свого Сина і звертається до тебе: «Подивися на рани, кров і мертве тіло. Це зробила любов до тебе, а ти хочеш віддати твою душу дияволу, яка для мого Сина так багато коштує». Яку відповідь дали Божій Матері? – Якщо ти подібно, як ті люди на місії, щиро оплакуватимеш свої гріхи і, перепросивши Бога, відійдеш з тринадцятої події як навернений грішник, тоді Марія, дивлячись на тебе з неба, побачить, що муки її Сина та її власні терпіння принесли для тебе благословенні плоди, буде тішитись. Таким чином виявиш їй найкращу подяку і винагородиш її терпіння.



Ще одне треба взяти до уваги. Нещодавно, перебуваючи в Тиролі, мусів я ночувати на одній горі в готелі. Задля товариства сіла біля мене за столом старенька власниця готелю. Розповідала багато з минулого життя, і нарешті згадала за померлого мужа. В останніх роках життя через злих людей зійшов на манівці. Бог, церква, Богослужіння не дуже його цікавили. Занедужав смертельно. За священника, щоб поєднав його з Богом, і слухати не хотів. Коли на її прохання все ж священник прийшов, то чоловік знепритомнів на довший час. Заболіло її серце, бо знала, в якому стані його душа мусіла би стати перед Богом. Впала на коліна біля ліжка хворого і почала щиро молитися. Повторювала раз у раз слова, які підказувало їй саме серце: «Боже, порятуй душу мого чоловіка, дозволь відбути йому ще раз добру сповідь, бо страшний буде суд для нього. Дивися: жертвую себе за нього, зішли на мене терпіння, зроби зі мною, що хочеш, лише змилуйся над моїм чоловіком». За якийсь час він опритомнів і сам попросив священника. Відбув щирю сповідь і, напевно, не відкинув його Бог. Коротко перед смертю сказав жінці, що чув всі її добрі слова, а її жертва його глибоко вразила і навернула. Тремтячими устами висловив щирю подяку, помер спокійно на її руках, здаючись на волю Богу. Якщо він у небі, то своє спасення завдячує Спасителеві, але до цього також чимало спричинилася і його жінка. Її повна любови добровільна жертва на терпіння зворушила Бога. Спонукала Господа, щоб дав ласку навернення, а чоловіка, щоб цю ласку прийняв.

Учитель Церкви, святий Бонавентура, каже, що жодне сотворіння на світі ніколи не горіло такою великою любов'ю до нас, людей, як серце Марії. Вона добре знала, в якому стані знаходиться увесь людський рід, і який суворий суд нас чекає. Знала також, що Бог через неї хотів послати Спасителя. Співчуваючи глибоко нужденному людському роду, погодилася добровільно стати Матір'ю Спасителя. Від Різдва до 33 років був для нас Спаситель взірцем і учителем, а коли її Син вступив на страсну дорогу, Марія віддала Його добровільно на жертву примирення і ціну відкуплення, і в своєму серці сказала: «Бажаю з моїм Сином терпіти муки, однак, Боже, порятуй мій народ, а зі мною роби, що хочеш». Під час смерти Сина спали на неї великі страждання, які злучила з терпіннями Ісуса і через Його серце жертвувала за нас. Задля нашого порятунку співдіяла зі Спасителем у справі нашого спасіння. З любови до нас офірувала Сина на терпіння, а власні терпіння разом з молитвою жертвувала за нас Богові. Хоч страждань і смерти Христа вистачило б для нашого спасіння, однак жертва Марії була подібною до посвяти на терпіння вищезгаданої жінки за навернення чоловіка.

Хрещенням ти перемінився духовно в дитину Богу. Коли ти через тяжкий гріх таку велику гідність втратив, то таємницею покути, щирою сповіддю і наверненням знову її віднайдеш. Синівство Боже завдячуєш терпінню і смерті Спасителя. Він є твоїм духовним Отцем. Однак за це щастя дякуєш також терпінню Марії, бо вона – твоя духовна Мати. Що каже Святе Письмо про Бога Отця? Це з а думкою святого Бонавентури певною мірою можна застосувати до Марії: «Так дуже полюбила світ, що дала свого Єдинородного Сина... Дивіться, яку любов виявляє нам Марія, що називаємося її дітьми і ними є».

Господь Бог дав нам заповідь: «Шануй твого батька, і не забувай за болі твоєї Матері». Ті слова відносяться також до Матері твого Спасителя. Коли вона мала для тебе материнське серце, то і ти покажи своїм поглядом серце дитини. У своєму заповіті на хресті Ісус дав нам Марію за Матір, коли сказав: «Сину, це твоя Мати». Святий Іван розповідає, що взяв до себе Марію і шанував її, і повадився з Нею як з Матір'ю. Так і ти, любий читачу, не відходи від тринадцятої події, не прийнявши Марії до себе. Вона віддала свого Сина за тебе на муки і смерть. Стань ти нині її сином! Відтепер нехай твоє серце наповниться глибокою пошаною, дитячою любов'ю, вдячністю і надією на неї. Будь раз і назавжди доброю дитиною Марії, цариці мучеників, Матері

сімох мечів у зболеному серці. Перед тим, як відійдеш від тринадцятої події, постарайся виявити Матері Божій глибоке співчуття і віддай їй синівську шану.

## ЧОТИРНАДЦЯТА ПОДІЯ

### ІСУСА ВКЛАДАЮТЬ ДО ГРОБУ

#### *Розважання*

Коли святе Ісусове тіло було готове до похорону, побожні чоловіки поклали його на шкіряних ношах і накрили покривалом, взяли на свої рамена і несли до гробу. Кілька вояків із запаленими смолоскипами ішли попереду, бо в скалі, де мав знаходитися гріб, було темно. Ішли близько семи хвилин, співаючи сумні псалми. Поблизу печери зняли святе тіло з ношів і на вузькій дошці, накритій покривалом, понесли до гробу. Никодим і Йосиф з Ариматеї тримали в руках кінці дошки, один біля голови, а другий – в ногах, а святий Іван і сотник – по боках. Висічене місце, де мало лежати тіло, було вистелене різним пахучим зіллям і корінням. Перш ніж покласти туди святе тіло, гріб застелили полотном. Свою любов учасники похорону виявили сльозами і обіймами. Наблизилась до печери і Богородиця схилила голову над тілом свого Сина, з її очей потекли рясні сльози. Коли відступила, звисаюче полотно накиннули на святе тіло, а брунатним покривалом закрили місце, де лежав Ісус. Нарешті прикотили важкий камінь і ним закрили вхід до гробу.

#### *Молитва*

Велике діло, до якого Ти, Спасителю, піднявся з любови до Твого Отця і до нас, людей, вже довершене. Все Твоє життя перейшло в послусі, і в праці, а закінчилось терпінням і найстрашнішою смертю. Ти справді був смиренним аж до смерті і то смерті на хресті, тому за це маєш бути винесений понад небо і землю. Твоя свята душа після розлуки з тілом посіла повне і ціле блаженство. Твоєму тілу, якого не мало торкнутися зіпсуття і яке незабаром мало злучитися з душею для славного і вічного життя, приготовано почесний гріб. Так нагороджує Предвічний Отець за вірний послух. Серед найщирішої подяки за Твоє багате в благодаті життя і смерть радію Твоєю славою і щастям, яке ніколи не скінчиться. Показуєш мені виразно на Собі, яка велика нагорода чекає на мене за будь-яку жертву, працю і терпіння задля Тебе. Твій приклад, до якого я приглядався під час хресної дороги, навчив мене бадьоро і мужньо ступати дорогою Твоїх заповідей. В надії на Твою певну безсумнівну обітницю, що і я стану учасником Твого вічного щастя, радості і слави, хочу знову взяти на себе солодке ярмо Твого Євангелія і тягар християнського умиртвлення. Після Твоїї смерті багато людей, б'ючись у груди, наvertsалися. Подай і мені ласку, щоб я дістав велику відразу до гріха, скріпився в доброму і відновився в любові до Тебе. Поблагослови щедро мої добрі постанови, які Ти мені надав під час відправи хресної дороги, щоб я їх виконав та розраджував Твоє серце найкращими плодами у моїй душі, які принесли Твої страшні терпіння і гірка смерть.

#### *Школа духа посвяти*

Умирає батько родини. Смерть для нього є справді найбільшим, однак, останнім нещастям на землі. Але особливо важко це є для жінки і дітей. Журилися чимало під час його недуги, а коли помирав, біль шматував їхнє серце. І тут ще не кінець. Незабаром прийде столяр, принесе домовину, в його руках будуть цвяхи і молоток. Надходить хвилина, коли востаннє побачать

обличчя батька і попрощаються з тілом померлого. Любов не хоче розлуки, виринаються бажання бути похованими разом із найдорожчим у домовині. Минуло вже чимало літ, а, здається, сталося це тільки вчора, як я мав подібні почуття. Воно відживає наново у моєму старому серці, коли дивлюся на відкритий гріб і як перші грудки землі падають на домовину, коли востаннє треба прощатися з померлим.

Схожі речі відбуваються щодня і тисячу разів. У річницю смерті іде родина на кладовище відвідати батька, що лежить у гробі. Говорять про нього і згадують серед сліз. Християнство ублагороднює цей звичай. Минає вже понад 2000 літ від смерті Христа, але кожного року християни-католики ідуть за покликом духа на Голготу, супроводжуючи тіло Ісуса до гробу. Це відбувається не тільки у Велику П'ятницю, але і кожного разу, коли відправляєш чотирнадцяту подію хресної дороги. Якраз стоїш вкінці хресної дороги і прощаєшся з тілом Ісуса, з Його гробом, і не тому, щоб зворушити себе і відчувати християнський біль і смуток, але щоб з похорону Христа повернутись збагаченим Божими ласками.

Знатні і багаті люди після смерті своїх найдорожчих осіб стараються зробити відбиток з лица на гіпсі, або кажуть намалювати портрет померлого. Хочуть запам'ятати риси обличчя померлого, якого вже не можуть бачити живим. Коли дивляться на портрет небіжчика, то вимальовується він у їхній душі таким, яким був за життя. З вдячністю і любов'ю згадують про нього. Христос також і то під час Своїх найтяжчих годин життя залишив Свій портрет на хустині святої Вероніки, який тепер знаходиться в Римі. Однак сам відбиток показує нам страшенно зморене лице Христа. Корисним буде для тебе, коли ти, дивлячись на святе тіло Ісуса, духовно відтвориш собі цей образ і помістиш у своїй душі.

Уяви собі, що ти в Єрусалимі стоїш біля Христового тіла, подібно як святий Іван або Магдалина, і останній раз на Нього дивишся. Бачиш святі очі. Вони тепер закриті. За життя їх погляд мав великий вплив на людей. Про три такі погляди розповідає нам докладно Святе Євангеліє. Одного разу став перед Ісусом юнак і запитав, що має робити, щоб дістатися до Царства Небесного. Коли Спаситель сказав, щоб дотримувався заповідей, хлопець з чистою совістю запевнив Його, що всі заповіді від дитинства виконує. Спаситель з любов'ю глянув на нього. Це був погляд любови. Іншим разом стали перед Ним люди, заздрісні, озлоблені, підступні, і представляли себе ревнителами закону Божого. Не вірили ні словам, ні чудам Христа, шукали нагоди, щоб Його зловити на слові. Христос, вболіваючи над сліпотю їхнього серця, гнівно подивився на них. Це був погляд судді, який наганяв страх і застерігав. Коли Петро з переляку перед людьми ганебно відрікся Христа, Спаситель глянув на нього так ласкаво, що Апостол віддалився і гірко заплакав. Це був спасенний, повчаючий погляд, що просвічував душу. Любий читачу! Зараз, коли це читаєш, дивляться на тебе ті самі очі Спасителя і заглядають в твоє серце. А яким поглядом? Чи любить тебе, бо ти маєш чисте серце? Чи, може, гнівається на тебе, бо противишся Його ласці? Чи, може, хоче тебе повернути зі злої дороги? Подумай над цим.

Поглянь на Його уста! Чи пригадуєш собі скільки слів правди і спасіння сказали вони, перебуваючи на землі? Кому завдячуєш всю Божу науку, релігію, як не його устам? Пригадай собі, з якою вони любов'ю манили до себе грішників і відпускали гріхи, як проганяли бісів, оздоровляли хворих, потішали вірних учасників. Чи пам'ятаєш, як тими самими устами Христос за життя кликав до Себе всіх нещасних: «Прийдіть до Мене всі втомлені і обтяжені, а Я заспокою вас». Що колись сказав, стане правдою назавжди. Нині Він, як і тоді, навчає, потішає, додає сили, коли тільки з вірою і покорою до Нього прибігаєш.

Подивись на святі руки! Бачиш глибокі рани. Добра дитина цілує руки померлого батька, бо пам'ятає добродійства, якими її обдаровували. Цілуй і ти з любови та вдячності руки Спасителя.

Пригадай собі коротко ласки, які ти дістав через Його руки. Це лагідна рука, прибита до хреста, яку клав на дитячі голови, щоб їх благословити. Це рука священича, пробита ненавистю людей, якою ламав хліб життя. Це рука рятівника, яка витягнула потопаючого Петра з хвиль морських і заспокоїла морську бурю. Це рука лікаря, яка вилікувала рани в серці Магдалини і Самаритянки біля криниці Якова. Це рука судді, яка в день страшного суду відмежує злих від добрих.

Поглянь на святі ноги Спасителя! Всі кроки, які зробив, всі дороги, які перейшов, мали на меті шукати нещасних заблуканих овечок, до яких і ти належиш. Розважаючи хресну дорогу, ти ішов духом за Христом саме тоді, коли Спаситель ставив найважчі кроки на Голготу, щоб за тебе померти. Ти духом бачив і чув, як залізними цвяхами прибивали ноги до хреста. Якщо всі ті криваві дороги Спасителя через твою вину будуть для тебе без користі, то подумай, що і Христос буде до тебе байдужий, коли знову прийде судити живих і мертвих? Буде вимагати від тебе строгого звіту. Подумай над цим уважно.

І поглянь на рану в Його боці і пробите серце! В одній місцевості, в Німеччині, у дерев'яному будинку несподівано вночі вибухнув вогонь. На першому поверсі мешкала убога родина. Полум'я охопило якраз задню частину будинку, де знаходився єдиний вихід. Не було іншого способу врятувати матір з дітьми, як вікном, до якого було приставлено драбину. Розриваючий серце крик видала мати і діти, коли зауважили, що в палаючому будинку залишився ще хворий батько. Якийсь благородний юнак облив водою свій одяг, і приставив драбину до вікна. Вже сиплеться на нього вогонь, вже дах тріщить і полум'я обіймає його самого, але він забігає до кімнати і щасливо виносить хворого, віддаючи його родині. Сам же, непритомний, падає на землю. Його відвозять до шпиталю, де за кілька днів він помирає від опіків. Чимало людей приходили подивитися на мученика любови до ближнього. А з яким почуттям дивилися на його рани мати і діти врятованого батька. Ти, християнський читачу, стоїш також біля померлого тіла молодого 33-літнього чоловіка. Бачиш на Його тілі глибокі смертельні рани. Рани завдали Йому смерть, а тобі життя. Щоб тебе врятувати від вічного пекельного вогню, Він кинувся у вогонь терпіння! Чи можеш дивитися на рани без почуття подяки і любови?

Ще раз поглянь на мертве тіло Спасителя. Кажуть, що помираючий має могутній, сильний голос. Так воно є. Не раз легковажні діти, які не зважали на всі, повні любови, материнські та батьківські нагадування чи перестороги, побачивши їх мертвими, застановлялися над собою і міняли життя. Як бачимо, лише смерть батька чи матері перемінили їхнє серце. Коли будеш з вірою дивитися на бліде лице Спасителя, на Його п'ять ран, то почуєш звернені до твого серця слова, в яких, можливо, звучатиме скарга на самого себе. Чи пам'ятаєш, як Я в гіркій годині серед ночі, на горі Оливній, обмився кривавим потом? Чи пригадуєш, що Моє тіло під час бичування рвали, завдавали рану біля рани? Хіба ангели порахують, скільки ран Я отримав задля тебе? Як терня кололо Мене в голову? Як замість престолу на глум і наругу посадили Мене на колоді? Як замість жезла дали Мені до рук тростину? Я тоді думав про тебе. Чи ти думаєш про Мене? Чи не забуваєш, що задля тебе засуджено Мене на смерть і що серед останніх зусиль придавлений хрестом ступав Я на Голготу? Чи згадуєш, як Мене прибито до дерева, і Я повис на залізних цвяхах, і що задля тебе Я хотів померти в морі болю?

Згадай, що Я дав пробити наскрізь Своє Серце, звідки полилась кров і безупинно тече для тебе вода життя. Дивися на відкриті рани, на кров, що витекла задля тебе аж до останньої краплі. Чи застановляєшся над тим, що Я, вмираючи, молився до Мого Отця за твоє спасіння. Тебе, грішника, перемінив на спадкоємця Царства Небесного, навіть Свою Матір віддав тобі. Чи пам'ятаєш, як затряслися небо і земля, затремтіли і порозпадалися скелі, а сонце оповилось темнотою, коли Я вмирав за тебе. Чи застановляєшся над тим, що Я все зробив для тебе, що

тільки диктувала мені любов і милосердя. Я весь пожертвувався за тебе. Щоб тебе живити небесною їжею, Я дав сам себе тобі на поживу. Щоб сплатити твої борги, Я поніс смерть на хресті і в небі хочу бути твоєю вічною нагородою.

Чи думаєш коли над тим, що серед терпінь на хресті, Я пам'ятав за тебе аж до останнього віддиху і тепер, царюючи в небі, безнастанно думаю про тебе. Але чи ти пам'ятаєш так про Мене? Такими або подібними словами звертається Христос до тебе на Тайній Вечері на якій такими ніжними словами попросив: «Робіть це на мій спомин!» Тепер, коли ти кидаєш останній погляд на жертву Спасителя, Він просить тебе знову голосом Своїх ран: «Людино! Не забувай мене». Чи може забагато від тебе домагається? Чи так важко про Нього пам'ятати?

Може бути, що ти нині, читаючи ці слова, тишишся хорошим здоров'ям, живеш спокійно і вигідно в достатках. Як легко може все змінитись. До тебе можуть завітати зовсім непрошені і нелюбі гості, такі, як недуга, смерть в родині, неврожай на полі, пошесть у стаї, ворожнеча злих людей, лукаві язика і цілий полк різних терпінь. Тоді настане журба, клопіт, гризота, сльози в очах, смуток у серці, нарікання на устах і не буде полегшення. Однак ти є християнином і таким мусиш залишитись чи в щасті, чи в злиднях. Інші часи тягнуть за собою інші обов'язки. Це хрест, який маєш нести і то так, щоб ти зібрав у Бога великі скарби заслуг. У цю скорботну годину кличе до тебе твій Спаситель, обтяжений хрестом: «Людино, не забудь мене!» Тоді пригадай собі Його гіркі терпіння і придивись, як іде наперед тебе хресною дорогою, молиться, мовчить, терпить, лагідний і заслуговуючий нагороди. Погляд на Спасителя піднесе тебе, додасть сили, мужности двигати тягар хреста і навчить тебе – всі твої хрести і хрестики золотити і перемінювати їх на цінні папери, за які купиш небо.

Відчуватимеш часто, а може і щодня, що якісь темні сили стоять з тобою на дорозі воєнної боротьби і хочуть тебе здолати. Нападатиме на тебе гордість, гнів, жага подобатися іншим, захланність, похіть тіла, непоміркованість, лінивість. Удаваною приязню і золотими обітницями будуть манити тебе в засідку, щоб обікрасти з великого і неоціненного добра, яке здобув для тебе Христос з таким великим трудом і обдарував від хрещення аж по нині. Прийдуть на тебе тяжкі спокуси, які можуть бути вирішальними для твого спасіння або відчуження. Саме тоді маєш найкращу нагоду сповнити прохання і напіннення Христа: «Людино! Не забудь мене». Отоді-то постав собі перед очі твоєї душі терплячого Христа, Його святу зранену і скривавлену голову, Його наге скатоване тіло, Його серце, замучене ганьбою і приниженням. Чи маєш зрадити Твого найкращого приятеля? Чи мав би ти Його продати твоїм і Його ворогам за марне і погане гріховне задоволення, топтати ногами Його святу Кров, яку задля тебе пролив. Всю Його любов знівечити, а віддатися гріховній розкоші, і через це спричинити Йому глибокий смуток, а собі на погибель – пекельну радість твоїм ворогам?

Може, до такого сумного стану ти вже дійшов! Ти прогнав Спасителя з твого серця, в якому замешкав тяжкий гріх, що зв'язав тебе путами залізної звички і ти при звичаюєшся до гріха щораз то більше. Ти вже не думаєш Його позбутися, хочеш жити і померти в ньому. Можливо, деколи чуєш в собі кращі порухи своєї душі, але з любови до гріха ти убиваєш їх. Гріх робить з тобою що хоче, і щонайгірше відбирає від тебе бажання до будь-якої боротьби з ним, доки не згасить останньої іскорки Божого милосердя. Коли так є, тоді я знову повторюю до тебе прохання Спасителя: «Людино! Не забудь мене». Так, не забувай Його. Стань перед Його хрестом і роздумай, скільки за тебе витерпів. Коли б не був до тебе прихильним, чи віддав би себе на смерть за тебе? Можливо, думаєш, що сила твого гріха є такою великою, що не зможеш його здолати, позбутися? Не попадай в розпуку, Твій Спаситель, безсумнівно, сильніший за гріхи. Впади на коліна і щиро Його благай: «Ісусе, задля Твоїх святих страстей змилосердися наді мною, будь милостивий до мене». Повторюй часто раз за разом, і серце доброго Пастира

почує голос заблуканої овечки, і з радістю поспішить до тебе. Витягне з гріховних хащів – і з Його допомогою зможеш все napravити.

У деяких місцевостях є звичай, що священник на гробі щойно похованого християнина, після того, як поставлять хрест, має до присутніх надгробну промову. Говорити щось зле про небіжчика не випадає, а доброго часто замало, тому така промова священникові завжди дає чималі труднощі. Біля гробу Христа таких ускладнень нема. Вистачить розгорнути Євангеліє, де чудовим, зворушливим способом описане святе життя Богочоловіка. Не думаю перед тобою виголошувати надгробну проповідь, але заголовок її, який складається з двох частин, беру з самого Єрусалиму і коротко постараюся викласти.

У величавій церкві, що стоїть на Голготі, над гробом Христа висить дуже старовинний образ Розп'ятого Христа. Під хрестом стоїть простий, але глибокого значення надпис «Христос віддався тобі. – Ти віддайся Йому!» Про першу частину заголовка досить вже сказано у всіх подіях. Сама дванадцята подія дає тобі виразне поняття, що зробив Христос для тебе. Глянь і розваж над твоїм власним життям від хрещення аж до цієї хвилини, і побачиш на собі чуда Божого милосердя від двадцяти, п'ятдесяти, а може, і більше літ. Багато чудес ти пізнав, відбуваються вони і далі в твоїй душі при кожній добрій сповіді. Кожного дня віддається так Спаситель у Найсвятішій Тайні Євхаристії в жертву і на поживу землі, заступається за тебе у Небесного Отця. Спаситель став усім для тебе, цілковито віддався тобі.

Як довго має тривати друга частина посвяти, себто, як довго маєш віддаватися Христові? Скажу тобі коротко: аж до кінця твого життя. Воно має належати беззастережно Йому. Як було досі, не знаю, однак у кожному випадку, віднині і на майбутнє з дня на день за обов'язком і справедливістю треба тобі здійснити умову: «Віддайся Христові». Хочу сказати віддайся Його словам, науці, Його рукам, Його серцю.

Віддайся Його словам. Який чудовий вигляд, коли серед погідної ночі мільйони зірок мерехтять на небі як самоцвітні камені. Однак, незважаючи на стільки небесних світил ніч залишається ніччю. Навпаки, саме сонце ясніше і творить день на світі. Чим є світло для ока, тим є правда для духа. Визнаю, що є люди, які багато знають про правду і тебе хочуть просвітити, однак, будь-яке людське знання – це тільки блиск зірки, яке в найважливіших справах залишає тебе в темноті. Часто буває, що між ті іскорки правди проникає блудний вогник, який повстає з багна і до багна манить. Тому потрібно, особливо нині, бути обережними, щоб через псевдонауку та її досягнення не зійти на блудну дорогу. Сонцем для твого духа є тільки Той, який сказав: «Я є Світлом світу, хто за Мною піде, не ходитиме в темноті». Його слова є беззаперечною правдою. Як вміло збудовані небо і земля, однак вони минуться, але не минеться Його слово. Склея, що виступає з моря, хоч би з якою силою не вдарили об неї розшалілі хвилі, стоятиме твердо і непорушно. Так стоїть слово Христа, Його наука, правда, серед різних обманів людських. На тій скелі Христового Слова стань твердо, тримайся міцно, коли не хочеш впасти. Він дав тобі свою правду, а ти дай Йому свою віру.

Кажуть: знання є силою. Однак віра в слово Христа є ще більшою силою. Можеш про це беззастережно переконатися хоч би з цієї події. Один священник впродовж тижня відвідував двох хворих. Перший був старий чоловік, що у своєму житті багато навчився і належав до вчених. Не визнав Бога, жив без віри. Хвилина смерті вже близька. Лице скривлене, затиснув кулаки, скреготав зубами, щохвилини підносився на ліжку, немов би відпихав від себе страшного ворога, з його уст виривалися погані богохульні слова. Боротьба тривала недовго – сконав в розпуці. Все знання і вченість не були в стані подати нещасному спокійну смерть. Другою була хвора шістнадцятирічна дівчина – добра і побожна, яка без будь-якого страху чекала години смерті. Терпеливо і згідно з Божою волею зносила тривалу недугу. Коли

довідалася, що їй залишається ще кілька годин життя, то глибоко задумалася про Того, в Кого вірила, любила і Якого незабаром сподівалась побачити, щоб навіки бути з Ним. Силою віри перемогла вона світ, гріх, пекло і страх смерти. Справді, як пише святий Іван: «Наша віра – є нашою перемогою». Хочеш так померти як ця дівчина, живи як вона. Вір в слово Христа.

Віддайся в Його руки. Дворічна дитина є ще слабкою, тому ледве може стояти на ногах, однак, коли тримається руки матері або батька, ступає відважно і не боїться нічого. Коли ж кого настрашитися, то біжить до матері, щоби її захистила. Мати бере її на руки, а вона схиляє головку їй на груди і спокійно засинає. Чим є рука матері? Це гірко відчуває кожна дитина, що втратила матір. Читав я недавно таке. Пішов батько з маленькою донечкою на могилу матері. На гробі росли квіти. Дитина бере паличку і починає шпортати на гробі. Батько подумав, що дитина хоче викопувати квіти, і він їй забороняє. Донька ж йому каже: «Не хочу квітів, хочу виколупати паличкою дірку, щоб мамуся могла до мене витягнути бодай одну руку».

Так і ти, людино, хоч ти вже і не дитина, однак впродовж всього життя потребуєш руки, яка би тебе вміло провадила. Небезпека загрожує з усіх боків, і загрожує якраз усьому, що тобі миле і дороге. Всюди ризик для твоїх очей, для твоїх вух, для твого здоров'я, для твоєї невинности, для чесноти. Ти навколо оточена ворогами, які хочуть тебе обікрасти. Найбільш лютим ворогом не є ще сама смерть, хоч вона забирає тобі тіло, усуває зі світу. Є ще страшніший ворог, що хоче тобі душу забрати. Це ревучий лев, що ходить навколо тебе, шукає нагоди, щоб накинутись на тебе і зжерти. Несчастний чоловіче! Як вийти тобі цілим з-посеред цієї розбишацької банди? Один тільки порятунок: могутня рука Бога – твого Спасителя. Дійсно, Він помер і похований, однак не треба тобі йти до Єрусалиму і копати на гробі, шукаючи його руки, щоб тебе провадила. Він всюди її до тебе простягає. Пригадай собі, як Він закликав: «Прийдіть до мене всі стомлені і обтяжені». Отож, біжи до Нього і клич на допомогу в усякій потребі. Він простягнув до тебе обидві руки – тобто Своє милосердя і всемогутність. Хапайся за них і віддайся їм в християнській надії. Він невидимо стоятиме при тобі в кожній потребі. Коли ослабнеш під натиском важкого смутку, у гірких злиднях, Він тебе підтримає, не опустить. Врешті віддайся Його серцю – Його любові. Як сильно тебе полюбив, бачиш майже у всіх подіях. Більшої любови не має ніхто, як цей, що життя своє віддає за своїх друзів. Він віддав життя за тебе серед нестерпних мук. Як любив тебе тоді, так любить тебе нині, і хоче тебе любити, допоки сам захочеш. З людей, що тебе нині люблять, умирає швидше чи пізніше один за другим. Спаситель зі Своєю любов'ю до тебе не вмирає ніколи. Його правда є сонячним світлом, Його серце – сонячним вогнем. Під впливом цього тепла дозрівають найкращі овочі: спокій душі, невинність, лагідність, відданість Божій волі, щаслива смерть, блаженна вічність. Давай світити на себе тому сонцю, давай себе наскрізь просвітлювати, тобто зверни всю твою любов до Нього, і через ціле життя старайся Йому подобатись твоїми думками, словами, ділами, терпіннями.

В одній парохії було запроваджено традицію почитання Серця Христового. Душпастир, навчаючи, зазначив, що це набожність не тільки для жінок, але ще більше відповідає молодим чоловікам сьогодення. Наведені приклади мали свій результат. На найближчих запусах не було видно жодного хлопця на танцях. А один із них, що тривалий час провадив грішне життя, через що своїй матері завдавав чимало журби, постановив навернутися. Пішов до особи, з якою провадив грішне життя, розказав їй про свій намір і просив, щоб і вона примирилася з Богом. Він же сам в найближчу неділю зі сокрушеним серцем і з побожністю прийняв Святі Тайни. Так молоді люди віддали своє серце Серцю Ісуса. Чи гадаєш ти, що вони будуть шкодувати, що так вчинили?

Коли грабар укладе гріб над дорогим померлим батьком, то діти, звичайно, садять на ньому квіти, – найчастіше незабудки. Ці квіти мають замінити місце їх сердець і дорогому померлому неначе кажуть: «Тату, ми не забуваємо за тебе». Ти нині стоїш духом над гробом твого Спасителя. Перш ніж з Ним попрощаєшся і відійдеш, засади там ще одну незабудку, – тобто у чотирнадцятій події зроби благородну і рішучу постанову на подальше життя. Дивись! Той, що помер, був твоїм під час смерти, і нині є твоїм укритим в кивоті, твоїм в безкровній жертві на Святій Літургії і хоче бути твоїм цілу вічність. Стань на коліна ще раз біля гробу Христа, віддай Йому щиро усього себе і скажи Йому рішуче: «Ісусе, для тебе живу, Ісусе, для тебе вмираю, хочу бути твоїм в житті та смерті». Христос віддався тобі, ти віддайся Христові.

Кожного року багато паломників збирається в Єрусалимі і з молитвою на устах і в серці, зі сльозами на очах ідуть дорогою, якою ступав Христос серед незбагнених терпінь на Голготу. Коли повертаються додому, то розповідають або описують своє паломництво. Ти також за кожним разом відбуваєш духом паломництво до Єрусалиму, коли побожно відправляєш хресну дорогу, ідеш від події до події. Коли закінчиться відправа хресної дороги і повернешся додому, то чи матимеш що розповідати? Чи ти виніс яку користь? Чи зробив які постанови? Чи ти повернувся кращим додому? Кажуть, хто відбуває багато паломництв, той поступово освячується. Так само, коли відбуватимеш хресну дорогу, як належить, то якщо не відразу, то помалу ставатимеш святим. Кожного разу більше будеш запалюватися відразою до гріха. Твоя воля щораз частіше буде звертатися до Божої волі, щораз свіжіше цвістиме у твоєму житті вдячність твоєму Спасителеві, і щораз сильнішою та гарячішою любов'ю запалюватиметься твоє серце. Саме з такою метою написана ця книжечка.

Я перейшов з тобою всю хресну дорогу. На кожній події мав до тебе проповідь. Події вже закінчилися і ми розлучаємося. Я піду своєю дорогою, а ти – своєю, але обидва зближаємося до гробу і до суду після смерти. Я буду молити Бога, щоб страшне Христове терпіння і Його смерть не були втрачені для нас обох.